

Izvještaj o radu

Kancelarije zastupnika Crne Gore
pred Evropskim sudom za ljudska
prava u Strazburu za 2020. godinu

Kancelarija zastupnika Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava

Broj 14 – 9/2021

Podgorica, 4. mart 2021.godine

VLADI CRNE GORE

Na osnovu člana 14 Uredbe o zastupniku Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava („Službeni list Republike Crne Gore”, br.56/06 od 07.09.2006.godine, br.79/06 od 26.12.2006.godine, „Službeni list Crne Gore”, br.04/08 od 17.01.2008.godine, br.81/08 od 26.12.2008.godine, br.28/14 od 04.07.2014.godine, br.36/14 od 22.08.2014.godine),

podnosim

IZVJEŠTAJ O RADU

KANCELARIJE ZASTUPNIKA CRNE GORE

PRED

EVROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA U STRAZBURU

ZA 2020. GODINU

4. mart 2021.godine

Podgorica

SADRŽAJ

I UVOD.....	9
1. Osvrt na Izvještaj Evropske komisije za Crnu Goru za 2020.godinu.....	13
2. Obilježavanje 70 godina Konvencije.....	15
3. Promjene u predsjedavanju Komiteta ministara Savjeta Evrope.....	16
II FUNKCIONISANJE EVROPSKOG SUDA ZA VRIJEME PANDEMIJE COVID-a 19.....	17
1. Promjene u metodama rada Evropskog suda za ljudska prava usljed vanrednih mjera zbog pandemije.....	19
2. Personalne promjene na funkcijama predsjednika i registrara Evropskog suda za ljudska prava.....	21
3. Promjene u radu sekcija – odjeljenja Suda.....	21
4. Veliko vijeće („Grand Chamber“.....)	22
5. Anonimizacija predstavki.....	22
III MEĐUNARODNOPRAVNI POSTUPCI PROTIV CRNE GORE PRED EVROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA.....	23
1. Opšti pregled rada Evropskog suda.....	23
2. Najčešće povrede Konvencije.....	23
3. Statistički pregled po Izvještaju Evropskog suda za ljudska prava.....	24
3.1. <i>Broj podnijetih predstavki Evropskom sudu protiv Crne Gore po godinama (prethodne četiri godine).....</i>	<i>24</i>
3.2. <i>Indeks broja predstavki podnijetih Evropskom sudu protiv Crne Gore na 10,000 stanovnika (prethodne četiri godine).....</i>	<i>25</i>
3.3. <i>Konačan pregled utvrđenih povreda po članovima u odnosu na presude koje su donijete u odnosu na Crnu Goru.....</i>	<i>25</i>
3.4. <i>Pregled predmeta po kojima je postupak u toku predstavljen po članovima na koje su se podnosioci predstavke žalili.....</i>	<i>26</i>

4. Pregled i sadržaj predstavki koje se nalaze u radu Kancelarije zastupnika u 2020. godini.....	28
5. „WECL“ predmeti („WECL fast-track“ i „broader WECL“) i prijateljska poravnanja („friendly settlements“).....	36
5.1. „WECL“ predmeti koji su u radu.....	37
6. Pregled i sadržaj predstavki koje su komunicirane i završene u 2020. godini.....	39
IV PRESUDE I ODLUKE EVROPSKOG SUDA U ODNOSU NA CRNU GORU U 2020. GODINI.....	41
1. Presude.....	41
2. Odluke o neprihvatljivosti predstavke.....	53
3. Odluka o skidanju predstavke sa liste predmeta.....	56
4. Pregled postavljenih zahtjeva za pravično zadovoljenje (materijalna šteta, nematerijalna šteta, troškovi postupka i drugi izdaci) i dosuđenih iznosa od strane Evropskog suda u presudama i odlukama iz 2020. godine.....	57
V POSTUPAK IZVRŠENJA PRESUDA EVROPSKOG SUDA.....	62
1. Statistički pregled Odjeljenja za izvršenje presuda Evropskog suda u odnosu na Crnu Goru.....	64
2. Isplata pravičnog zadovoljenja kao dio postupka izvršenja.....	65
3. Diseminacija presuda i odluka Evropskog suda za ljudska prava.....	66
VI AKTIVNOSTI ZASTUPNIKA NA AFIRMACIJI LJUDSKIH SLOBODA I PRAVA I PREVENCIJI NJIHOVOG KRŠENJA NA NACIONALNOM NIVOU.....	66
1. „Horizontalni program za Zapadni Balkan i Tursku“.....	67
2. Učešće na seminarima, konferencijama i obukama na nacionalnom nivou.....	67
3. Učešće na međunarodnim i regionalnim konferencijama.....	69
4. Seminari i konferencije preko online platformi.....	70
5. Posjeta predsjednika Evropskog suda za ljudska prava i predstavljanje „Analize presuda ESLJP u odnosu na Crnu Goru za 2018. i 2019. godinu“.....	72
6. Saradnja sa medijima.....	73

7. Ostale aktivnosti.....	73
7.1. Saradnja Kancelarije zastupnika sa Vrhovnim sudom Crne Gore.....	73
7.2. Donacija ambasade Sjedinjenih Američkih Država.....	74
8. Autorska djela zastupnice i Kancelarije zastupnika.....	74
8.1. „Analiza presuda Evropskog suda za ljudska prava u odnosu na Crnu Goru za 2018. i 2019.godinu“.....	74
8.2. „Vodič kroz član 3 Evropske konvencije o ljudskim pravima – zabrana mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja“.....	74
8.3. „Vodič kroz član 5 Evropske konvencije o ljudskim pravima“.....	75
8.4. „Vodič kroz član 14 Evropske konvencije o ljudskim pravima sa posebnim osvrtom na diskriminaciju lica sa invaliditetom“	76
VII PREPORUKE ZA PREVENTIVNO UKLANJANJE SLABOSTI UNUTAR PRAVNOG SISTEMA KOJE BI MOGLE BITI POVOD ZA NOVE PREDSTAVKE PROTIV CRNE GORE PRED EVROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA.....	76
VIII ZAKLJUČCI.....	84

I UVOD

Kancelarija zastupnika Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava (u daljem tekstu: „Kancelarija zastupnika”) je tokom 2020.godine realizovala sve predviđene zadatke i nastavila da predano obavlja poslove iz svoje nadležnosti, pored činjenice što je ova godina predstavljala najizazovnije godinu za rad Kancelarije. O navedenom će javnost biti upoznata kroz dostavljanje devetog po redu Izvještaja o radu u kojem će na sveobuhvatan način biti predstavljen rad ove Kancelarije u prethodnoj godini i pozicija naše države pred Evropskim sudom za ljudska prava (u daljem tekstu: „Evropski sud” ili „Sud“).

Ovogodišnji Izvještaj zatiče ne samo našu državu, već i cijeli svijet u stanju sa kojim se nije suočavao još od Drugog svjetskog rata. Novonastale okolnosti postavile su pred nama mnogobrojne izazove i pitanja koja smo morali u hodu rješavati. Svi smo imali jedan cilj u ovoj borbi. Na prvom mjestu zaštitu zdravlja građana, a na drugom nastojanje da ni po koju cijenu ne ugrozimo osnovna ljudska prava i slobode. Upravo je pojava pandemije i postojanje vanredne situacije na svjetskom nivou, dovelo do aktiviranja pozitivnih obaveza koje imaju države da zaštite fundamentalna ljudska prava, istovremeno uvodeći određene restriktivne mjere „izolacije“, „karantina“ i „lockdown“, kojim je neminovno došlo do zadiranja u brojna prava i slobode koje štiti evropska Konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu: „Konvencija“).

Radi preglednosti i jasnoće Izvještaj je podijeljen po djelovima, odnosno poglavljima u kojima je posebno predstavljen, između ostalog, pregled i analiza postupaka koji se vode pred Evropskim sudom protiv Crne Gore, analiza presuda i odluka koje je Evropski sud donio u izvještajnoj godini u odnosu na Crnu Goru, kao i postupak izvršenja presuda i odluka tog Suda. Pored navedenog, kao i u ranijim Izvještajima date su preporuke za preventivno djelovanje, a sve u cilju sprječavanja budućih povreda konvencijski zaštićenih ljudskih prava i sloboda. Takođe, posebna pažnja usmjerena je i na rad i aktivnosti Kancelarije zastupnika u cilju afirmacije zaštite ljudskih prava i osnovnih sloboda na nacionalnom nivou.

Kao stručna služba Vlade Crne Gore, zadužena za zastupanje države u postupcima pred Evropskim sudom, Kancelarija zastupnika je i u izvještajnoj godini nastavila sa redovnim aktivnostima prema Evropskom sudu u postupcima pravne odbrane države. Takođe, odlična saradnja je nastavljena i sa Odjeljenjem za izvršenje presuda Evropskog suda, kao posebnim tijelom Komiteta ministara Savjeta Evrope (u daljem tekstu: „Komitet ministara“), u čijoj je

nadležnosti nadzor nad izvršenjem presuda i odluka Evropskog suda. Pored navedenog, značajan broj aktivnosti je bio usmjeren na podizanje svijesti o značaju zaštite ljudskih prava i sloboda u vremenu pandemije COVID-19, što će biti izloženo u nastavku Izvještaja.

Kada su u pitanju kadrovski kapaciteti Kancelarije i u izvještajnoj godini nije došlo do značajnih kadrovskih izmjena, iako je bilo određenih poteškoća zbog nepopunjenosti pojedinih službeničkih i namješteničkih mjesta. Navedeno nije uticalo na kvantitet i kvalitet rada same Kancelarije, zbog maksimalne posvećenosti, entuzijazma, stručnosti svih zaposlenih koji su svojim radom vrlo često pokrivali sve nadležnosti u samoj Kancelariji, bez obzira na opis poslova i radnih zadataka. Naime, Kancelarijom rukovodi zastupnica Valentina Pavličić, kojoj u radu pomažu samostalni savjetnik I (dva izvršioca), samostalni savjetnik III (jedan izvršilac), samostalni savjetnik I – prevodilac (izvršilac se nalazi na porodiljskom bolovanju, a ovo radno mjesto je tek krajem godine popunjeno angažovanjem zaposlenog na određeno vrijeme) i vozač-dostavljač. Radno mjesto samostalnog referenta (sekretarice) ostalo je upražnjeno tokom izvještajne godine.

U skladu sa Konvencijom, Poslovníkom o radu Evropskog suda i Uredbom o zastupniku Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava, zastupnik Crne Gore je nadležan da zastupa državu, odnosno sve državne organe, u postupcima koji se pokreću predstavkom pred Evropskim sudom. U tim postupcima, zastupnik pruža sveobuhvatnu pravnu odbranu, analizom predstavke i dokumenata koja se dostavljaju od Suda, pribavljanjem izjašnjenja domaćih organa koji su obuhvaćeni pritužbama i pripremanjem pisanih izjašnjenja u vezi sa predmetom koji je iznijet pred Sudom.

Pored navedenog, zastupnik je nadležan za koordinisanje postupkom izvršenja presuda i odluka koje Evropski sud donese u odnosu na Crnu Goru, u kom dijelu dostavlja Akcione planove/izvještaje Komitetu ministara, koji nadzire ovaj postupak u skladu sa članom 46 Konvencije. Takođe, Kancelarija se bavi i analizom prakse Evropskog suda u cilju upoznavanja domaćih organa sa istom, kako bi preventivno djelovali u cilju zaštite Konvencijom predviđenih prava i sloboda. U tom smislu, veliki fokus rada Kancelarije je usmjeren na podizanje svijesti o značaju standarda Evropskog suda kroz objavljivanje publikacija i priručnika, kao i kroz niz predavanja na brojnim obukama, seminarima i konferencijama, u kojima učestvuje zastupnica.

Kriza izazvana pandemijom COVID – 19, odrazila se i na rad samog Suda, a posebno na broj podnijetih predavki Evropskom sudu u odnosu na Crnu Goru u 2020.godini. Taj broj je

nešto manji u odnosu na prethodne godine, ali po statističkom parametru kojeg primjenjuje Evropski sud i dalje je izuzetno visok (detaljnije o ovom u dijelu statistički pregled). I pored velikog broja podnijetih predstavki po glavi stanovnika, u kom smislu je Crna Gora prva u Evropi poslednje 3 godine, ova statistika nije pravi pokazatelj stvarnog stanja, odnosno stepena postojanja povreda Konvencije na nacionalnom nivou. U konkretnom, preko 90 % predstavki koje se podnesu protiv Crne Gore u preliminarnoj fazi ispitivanja se odbaci od strane sudije pojedinca (jedna od formacija Evropskog suda). U slučajevima odbacivanja predstavki u toj fazi, Evropski sud ne obavještava tuženu državu, s obzirom da se takve predstave u suštini odbacuju zbog „očigledne” neispunjenosti uslova prihvatljivosti, osim u izuzetnim slučajevima. Iz tih razloga, zastupnica nema informacije o sadržini predstavki koje su odbačene u ovoj fazi, niti je Sud obavještava o tome.

Kancelarija zastupnika, kao stručna služba Vlade Crne Gore, strukturalno i organizaciono pripada Generalnom sekretarijatu Vlade, ali je u vršenju svojih nadležnosti samostalna, što je slučaj i sa statusom zastupnika drugih država, koji se u terminologiji Konvencije i Evropskog suda nazivaju Agentima Vlade („*Government Agent*“). Izuzetak su postupci postizanja prijateljskih poravnanja, gdje je zbog materijalne odgovornosti države koja se novčano isplaćuje neophodna prethodna saglasnost Vlade. O ulozi zastupnika država i njihovom značaju u dijalogu sa Evropskim sudom, u prethodnoj godini je govorio i novoizabrani predsjednik Suda, g-din Robert Spano, na razmjeni mišljenja sa Komitetom ministara (1385. sastanak CM) u oktobru 2020. godine.

Kada je u pitanju sam postupak pred Evropskim sudom, odnosno metodologija rada te institucije, u skladu sa društveno-političkim okolnostima i sam Sud se tokom godina reformisao na više načina. U tom smislu, počev od 90-ih godina, na najvišem nivou je održano više Visokih konferencija koje su definisale proceduru u radu samog Suda, nastojeći da optimizuju postupak.

Evropski sud funkcioniše podijeljen u nekoliko sudskih formacija, odnosno kao: Veliko vijeće („*Grand Chamber*“), Vijeće („*Chamber*“), Komitet („*Committee*“) i Sudija pojedinac („*Single judge*“).

Duži vremenski period bio je primjenjivan tkz. *Interlaken proces* koji je zatvoren sa započinjanjem, novog, tzv. *Brajton procesa*. Jedna od novina koja je navedena u prethodnim Izvještajima Kancelarije zastupnika jeste i primjena „*IMSI*“ procedure („*Procedure of immediate simplified communication of Chamber cases*“ - *Procedura brze pojednostavljene*

komunikacije predmeta koji se dodjeljuju u rad Vijeća/Komiteta), s kojom je nastavljeno i u prethodnoj godini. Ovim metodom rada, zastupnici su dužni da u odnosu na činjenični opis predmeta ospore svaki navod podnosioca predstavke koji smatraju da nije tačan, jer se u suprotnom smatra da su se složili sa njim. Na ovaj način, teret utvrđivanja činjenica koje su navedene u predstavkama, kao i pozivanje na primjenjivo pravo, spada na teret tuženih država, odnosno njihovih zastupnika. Za razliku od ranijih procedura, gdje je sam Sud na osnovu dostavljene dokumentacije pripremao činjeničnu analizu predmeta, prema „*IMSI*“ proceduri, zastupnik ima dužnost da temeljno ispituje svaki navod u podnijetoj predstavi i isti opovrgne sa odgovarajućim dokazima, ukoliko ima osnova za to.

Za „*IMSI*“ proceduru, Evropski sud se opredijelio kako bi široko razvio mogućnost obrade predmeta pred Komitetom („*Committee*“), kako bi se doprinijelo ubrzavanju procedure odlučivanja po podnijetim predstavkama. Rukovodeći se i poštujući princip „*da ostavi dovoljno vremena za analiziranje novih pitanja koja se pokreću podnošenjem novih predstavi*“ Evropski sud je proširio nadležnost ove sudske formacije, dajući mogućnost da Komitet donosi presude o osnovanosti u predmetima koji su označeni kao „*WECL*“ predmeti (o „*WECL*“ predmetima i proceduri vidjeti u nastavku Izvještaja), uzimajući u obzir i presude iz „*WECL*“ predmeta protiv drugih država, gdje je određeno pitanje već razmotreno od strane Evropskog suda.

Jedna od novina koja je uvedena u rad Suda u izvještajnoj godini i koja se još uvijek nalazi u ispitnoj fazi, jeste tzv. **vanraspravna procedura** („*non-contentious phase*“ – *NCP*). Prilikom reformisanja i uspostavljanja novih metoda u svom radu, a polazeći od primarne obaveze Visokih strana ugovornica da obezbijede djelotvornu implementaciju Konvencije na nacionalnom nivou, Evropski sud je proširio princip rada, implementirajući podijeljenu odgovornost funkcionisanja konvencijskog sistema. Upravo je uvođenjem vanraspravne procedure, promovisan princip podijeljene odgovornosti kroz ekstenzivnije učešće samih zastupnika država već u fazi obrade predmeta. Sa uvođenjem ove novine u postupanju sa predmetima, Evropski sud nastoji da Visokim stranama ugovornicama ustupi još jednu značajnu ulogu, a to je iniciranje i predlaganje što češćih prijateljskih poravnanja i jednostranih deklaracija, a u skladu sa zaključcima sa Konferencije u Kopenhagen. Naime, Deklaracijom iz Kopenhagena preporučeno je da Komitet ministara, uz konsultaciju sa Sudom, ispita na koji način može da se obezbijedi brzo i efikasno rješavanje predmeta, a naročito ponavljajućih slučajeva, u kojima su strane otvorene da se spor riješi putem prijateljskog poravnanja ili

jednostrane deklaracije. U tom smislu, od strane Registra Evropskog suda upućeno je pismo zastupnicima država, kojim se ohrabruju za vanraspravno rješavanje ponavljajućih predmeta.

Iako tokom izvještajne godine nije bilo novih komuniciranih predmeta po ovoj proceduri (način i broj komuniciranih predmeta je u isključivoj nadležnosti Suda), potrebno je naglasiti da raniji predmeti koji su komunicirani po „NCP“ proceduri Kancelariji zastupnika, nisu riješeni u vanraspravnoj proceduri, jer prema procjeni zastupnika, stanje u spisima predmeta, okolnosti i iznijete pritužbe, nisu ukazivale na nesporno postojanje povrede Konvencije. Iz tih razloga, u tim predmetima je Kancelarija zastupnika pripremila pravnu odbranu, a konačna presuda/odluka Suda se očekuje tokom 2021. godine.

Kada je u pitanju Izvještaj o radu za 2019. godinu isti je shodno Uredbi o zastupniku Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava, dostavljen potpredsjedniku Vlade za unutrašnju i spoljnu politiku i Ministru pravde u Vladi Crne Gore i razmatran na sjednici Vlade održanoj u junu mjesecu 2020.godine. Izvještaj je u cjelosti usvojen sa svim predloženim preporukama i zaključcima koji su iznijeti u njemu.

Kao i ranijih godina, Izvještaj je dostavljen i Skupštini Crne Gore - Odboru za ljudska prava i slobode, koji je predstavljen u decembru 2020.godine na prvoj održanoj sjednici Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore u novom sazivu. Izvještaj je ocijenjen sa pozitivnom ocjenom, a njegovi zaključci su upućeni Kolegijumu predsjednika Skupštine Crne Gore na upoznavanje.

Kancelarije zastupnika je i tokom izvještajne godine nastavila dobru saradnju sa relevantnim domaćim i međunarodnim organizacijama koje se bave zaštitom ljudskih prava.

1. Osvrt na Izvještaj Evropske komisije za Crnu Goru za 2020.godinu

Vodeći se prioritarnim društveno-političkim ciljevima naše države u sadašnjem trenutku, odnosno strateškom cilju pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji, u godišnjem Izvještaju o radu Kancelarije zastupnika, neophodno je navesti i pojedine detalje iz Izvještaja Evropske komisije SWD(2020)353 za Crnu Goru od 6. oktobra 2020.godine, a koji se tiču rada same Kancelarije.

U okviru dijela koji se odnosi na „*Poglavlje 23: pravosuđe i temeljna prava*“, Evropska komisija se osvrnula na saradnju naše države sa Evropskim sudom, što potpada pod nadležnost Kancelarije zastupnika u smislu člana 2 Uredbe o zastupniku Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava. Kancelarija zastupnika preko Ministarstva pravde na kvartalnom

nivou dostavlja sve neophodne podatke Evropskoj komisiji iz kojih se može sagledati rad same Kancelarije.

Evropska komisija je iznijela pozitivne ocjene i **ocijenila kao pohvalan nivo saradnje koji se ostvaruje sa Evropskim sudom, ukazavši posebno da se ni jedan predmet nije nalazio pod posebno pojačanim nadzorom Komiteta ministara Savjeta Evrope.** U Izvještaju se naročito ističe:

„Crna Gora nastavlja da osigurava dobar nivo saradnje s Evropskim sudom za ljudska prava (ESLJP). U 2019. godini, 427 novih predstavki protiv Crne Gore dodijeljeno je pravosudnoj formaciji Savjeta Evrope, a 98 predstavki bilo je na čekanju pred Sudom krajem godine. U 2019. i prvoj polovini 2020. ESLJP je utvrdio kršenja Evropske konvencije o ljudskim pravima u osam predmeta u vezi s nehumanim postupanjem tokom pritvora, nezakonitim pritvorom, neopravdanim trajanjem pritvora, trajanjem sudskog postupka, pravom na privatni i porodični život, kao i pravom svojine. Nije prijavljeno nijedno pitanje u vezi s izvršenjem presude ESLJP-a i nijedan predmet protiv Crne Gore nije pod pojačanim nadzorom izvršenja od strane Komiteta ministara.”¹

Bez ustezanja i skromnosti, može se reći da su ove pozitivne ocjene rezultat dugogodišnjeg profesionalnog i predanog rada cjelokupnog tima iz Kancelarije zastupnika, što je upravo prepoznato i od najviših tijela Evropske unije i Savjeta Evrope. Taj rad se ogleda u kvalitetno i stručno izrađenim pisanim izjašnjenjima u postupcima odbrane pred Evropskim sudom, kao i u pripremi i izradi Akcionih planova/izvještaja u postupku izvršenja presuda pred Komitetom ministara. Ovo je posebno od značaja, ako se uzme u obzir sve veća kompleksnost prigovora u predstavkama koje podnosioci i njihovi punomoćnici iznose protiv države Crne Gore, kao i promjene u metodama rada Suda koje stavljaju sve veći teret na zastupnike država u pripremi odbrane. Složenost predmeta dobija na volumenu u poslednje vrijeme, zbog čega je veoma važno da svi zaposleni u Kancelariji zastupnika budu visoko kvalifikovani kadrovi, kako bi se nastavilo sa dobrim rezultatima koji su postignuti u prethodnom periodu.

¹ https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/montenegro_report_2020.pdf

2. Obilježavanje 70 godina Konvencije

Evropska konvencija o ljudskim pravima je u izvještajnoj godini obilježila 70 godina postojanja. Potpisana je u Rimu, u Italiji, 4. novembra 1950.godine, a stupila na snagu 3. septembra 1953.godine. Prve potpisnice Konvencije bile su: Belgija, Velika Britanija, Danska, Irska, Island, Italija, Luksemburg, Njemačka, Norveška, Turska, Francuska i Holandija. Predstavlja jedan od najznačajnijih međunarodnih dokumenata i temelj je Savjeta Evrope - međunarodne organizacije koja danas okuplja 47 zemalja članica.

Svjedočeći postojanju sistemskih kršenja osnovnih ljudskih prava i sloboda tokom Drugog svjetskog rata, Konvencija je nikla iz potrebe da se ista zaštite i da se njome osigura poštovanje ljudskih prava i vladavine prava u cijeloj Evropi.

Polazeći od zaključka Evropskog suda u čuvenom slučaju *Tyrrer protiv Ujedinjenog Kraljevstva* da je „Konvencija živi instrument koji...se mora tumačiti u svijetlu današnjih uslova”, ona prati dinamiku razvoja društva i njenih potreba, čiji je prvobitni zadatak da obezbijedi zaštitu ljudskih prava kako na nacionalnom, tako i na međunarodnom nivou.

Sa evolutivnim razvojem Konvencije formirale su se i dvije vrlo važne doktrine Evropskog suda i to: autonomni koncept i doktrina slobodne procjene („*the margin of appreciation*“).

Doktrina slobodne procjene je odobrenje dato od Evropskog suda nacionalnim vlastima da tumače i primjenjuju odredbe Konvencije po svom nahođenju, a navedeno iz razloga što su države u „boljem položaju” nego Sud da utvrdi određena pitanja. Na to se nadovezuje i načelo supsidijarnosti, prema kojem načelu Evropski sud, kao nezavisno, nadnacionalno tijelo djeluje samo onda kada zaštita ljudskih prava nije ostvarena na nacionalnom nivou. Navedeno je značajno jer je najprije na nacionalnim vlastima da spriječe povrede ljudskih prava i sloboda predviđenih Konvencijom. Stoga, značaj Konvencije je nemjerljiv, pogotovo u današnje vrijeme, kada se svijet suočava sa ozbiljnim izazovima u zaštiti ljudskih prava usled pandemije COVID-19.

Crna Gora pristupila je Evropskoj konvenciji 3. aprila 2003.godine u okviru državne zajednice Srbije i Crne Gore. Međutim, smatra se da je u odnosu na Crnu Goru kao nezavisnu državu, Konvencija stupila na snagu 6. juna 2006.godine, ali se prema stavu Evropskog suda Crna Gora smatra odgovornom za ispunjavanje obaveza po Konvenciji od datuma ratifikacije Konvencije od strane državne zajednice Srbije i Crne Gore 3. marta 2004.godine. Prethodno proizilazi iz prve presude koja je donijeta u odnosu na Crnu Goru *Bijelić protiv Crne Gore i Srbije* od 28. aprila 2009.godine, gdje je Evropski sud ustanovio da „s obzirom na praktične

uslove propisane članom 46 Konvencije, kao i principa da osnovna prava koja su zaštićena međunarodnim ugovorima o ljudskim pravima treba uistinu da pripadaju pojedincima koji žive na teritoriji dotične države potpisnice, bez obzira na njen kasniji raspad ili sukcesiju, Sud je mišljenja da treba smatrati da su i Konvencija i Protokol br. 1 bili stalno na snazi u odnosu na Crnu Goru od 3. marta 2004. godine, između 3. marta 2004. godine i 5. juna 2006. godine, kao i nakon toga.”

Shodno tome, prema članu 9 Ustava Crne Gore, Konvencija predstavlja dio unutrašnjeg pravnog poretka i ima primat nad domaćim zakonodavstvom i neposredno se primjenjuje kada odnose uređuje drugačije od unutrašnjeg zakonodavstva.

Obilježavajući 70 godina Evropske konvencije, Savjet Evrope je pripremio veći broj tekstova i filmova o Konvenciji i njenom uticaju na pravne sisteme država članica, koji su dostupni na sajtu Evropskog suda. Zastupnica je u čast obilježavanja ovog jubileja bila gost na Jutarnjem programu RTCG-a.

3. Promjene u predsjedavanju Komiteta ministara Savjeta Evrope

Kao što je osnivačkim aktima Savjeta Evrope predviđeno, predsjedavanje ovom regionalnom međunarodnom organizacijom se mijenja pa je tako Visoka strana ugovornica Njemačka u novembru mjesecu preuzela predsjedavanje Komitetom ministara Savjeta Evrope od Visoke strane ugovornice Grčke. Isto je učinjeno usljed pandemije COVID-19 tokom video-konferencijskog sastanka sa predstavnicima 47 država članica Savjeta Evrope.

Zamjenik grčkog ministra spoljnih poslova g-din Miltiadis Varvitsiotis predstavio je pregled dostignuća svoje zemlje za vrijeme njenog predsjedavanja. Novi predsjedavajući („Chair“) Komiteta ministara, g-din Heiko Maas, savezni ministar spoljnih poslova Njemačke, predstavio je prioritete njemačkog predsjedavanja, koje će trajati šest mjeseci. Ovi prioriteti uključuju jačanje primjene prava i obaveza prema Evropskoj konvenciji za ljudska prava, definisanje standarda u oblasti vještačke inteligencije i ljudskih prava, borbu protiv govora mržnje na društvenim mrežama, položaja Roma i putnika, kao i učešće mladih.

II FUNKCIONISANJE EVROPSKOG SUDA ZA VRIJEME PANDEMIJE COVIDA - 19

Države članice Savjeta Evrope su u prethodnoj godini pogođene situacijom koja na globalnom nivou utiče na prava i slobode zajemčene Konvencijom, pa su u skladu sa tim preduzele brojne pozitivne obaveze u cilju zaštite života i zdravlja stanovništva. Pandemija izazvana virusom COVID-19 predstavlja zdravstvenu, društvenu i ekonomsku krizu, zbog koje su države bile prinuđene da preduzimaju različite mjere, kojim zadiru u određenom stepenu u poštovanje ljudskih prava i sloboda iz Konvencije. Članom 15 Evropske Konvencije definisan je pojam „i druge javne opasnosti koja prijete opstanku nacije“ koji se odnosi na izuzetno kritičnu ili vanrednu situaciju koja pogađa cijelo stanovništvo i ugrožava organizovani život zajednice koja čini državu.

I pored razumijevanja za države članice koje posežu za derogacijom pojedinih odredbi Konvencije usled vanrednih okolnosti, njihova je dužnost osigurati da restriktivne mjere ne ugrožavaju poštovanje ljudskih prava i sloboda u stepenu koji je veći od neophodnog.

Konvencija daje mogućnost Vladama država ugovornica da u izuzetnim - vanrednim okolnostima „u doba rata ili druge javne opasnosti koja prijete opstanku nacije“² odstupe od svoje obaveze da obezbijede ostvarivanje prava u skladu sa Konvencijom. Odstupanje (derogacija) Konvencije mora biti privremeno, ograničeno i kontrolisano. Mogućnost i pravo države ugovornice da odstupi od Konvencije automatski ne znači da se primjenjuju ograničenja, već se od država očekuje da ukoliko mogu ostvariti svoj cilj tokom trajanja određene krize bez primjene vanrednih mjera to treba tako i da urade. Autori Konvencije su u godinama nakon Drugog svjetskog rata bili svjesni ovih opasnosti i prepoznali su da krize pružaju pogodan izgovor za Vlade da ojačaju svoje moći, demontiraju demokratske institucije, a sa druge strane imaju odgovornost da zaštite svoje građane i nacionalne institucije. Upravo uravnoteženost-balans kao nit koja provejava čitavim tekstom Konvencije može se naći i u postojanju klauzule o derogaciji Konvencije. Tvorci Konvencije na taj način su htjeli da uravnoteže dva konkurentna i suprotstavljena prava.

² Član 15 Konvencije https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_SRP.pdf

Istorijski gledano, ovo nije prva situacija koja je opredijelila pojedine države za primjenu ovog ovlaštenja, ali svakako jeste najšire primijenjena. Od stupanja na snagu Konvencije to je uradila Turska u nekoliko navrata, Republika Irska, Grčka, Ujedinjeno Kraljevstvo i Ukrajina.

Međutim, ono što razlikuje ranije razloge za derogaciju Konvencije i sadašnji period jeste u činjenici da su sadašnji zahtjevi za derogacijom zasnovani na istom uzroku u svim državama, a to je prijetnja nekontrolisanog širenja virusa COVID-19 i opasnost po očuvanje javnog zdravlja nacije. Zbog značaja ovog pitanja i približavanja istog stručnoj javnosti od strane zastupnice je napisan stručni članak „Covid – 19 i njegov uticaj na ljudska prava“ koji je objavljen u Pravnom zborniku 2/2020, časopisu za pravnu teoriju i praksu u izdanju Udruženja pravnika Crne Gore.

Mogućnost koja je data kao suvereno pravo država na derogaciju Konvencije u vanrednim okolnostima nije apsolutno, već je u ograničenom obimu i pod nadzorom Evropskog suda. Dosadašnja sudska praksa nam ukazuje da ukoliko imamo pritužbe na povredu konvencijskog prava tokom perioda u kome je data izjava o derogaciji Konvencije, Sud će prvo ispitivati konkretni slučaj u meritumu, odnosno da li se mjera čije se osporavanje traži i koja je dovela do povrede određenog konvencijskog prava može opravdati na osnovu samog člana Konvencije kojim se to pravo uređuje. Ako se ne može opravdati samo pozivom na taj određeni član, Sud to konstatuje i ide se dalje u ispitivanje slučaja, odnosno prelazi se na ispitivanje same izjave o derogaciji, da li je derogacija valjana, objektivna. Ovo ispitivanje podrazumijeva ispitivanje uslova i pretpostavki za njeno podnošenje.

Pravo i mogućnost za primjenu člana 15 Konvencije je suvereno pravo države ugovornice i ukoliko se opredijeli za primjenu i aktivaciju ovog člana svaka Visoka strana ugovornica ima obavezu da diplomatskom notom obavijesti Generalnog sekretara Savjeta Evrope u cjelosti o svim mjerama koje je preduzela i razlozima zbog kojih je to učinila. Za primjenu klauzule o derogaciji Konvencije zbog krize izazvane virusom COVID-19, opredijelile su se Litvanija,³

³ Obavještenje od 16. marta 2020.godine, <https://rm.coe.int/09000016809ce9f2>. Istog dana, Letonija je takođe poslala obavještenje o derogaciji ICCPR, <https://treaties.un.org/doc/Publication/CN/2020/CN.105.2020-Eng.pdf>

Rumunija,⁴ Jermenija,⁵ Estonija,⁶ Moldavija,⁷ Gruzija,⁸ Albanija,⁹ Sjeverna Makedonija,¹⁰ Srbija¹¹ i San Marino.¹²

U skladu sa svim gore navedenim, sam rad Kancelarije zastupnika u svim segmentima takođe je organizovan i osmišljen uz poštovanje svih mjera donijetih na nacionalnom nivou a vodeći se principom i načelom da se prije svega dodatno ne ugroze ljudska prava sa jedne strane i zastupanje državnih interesa sa druge strane.

1. Promjene u metodama rada Evropskog suda za ljudska prava usljed vanrednih mjera zbog pandemije

Pandemija je uticala i na sam Sud, pa su tako 16. marta 2020.godine, u Evropskom sudu uvedene vanredne mjere u radu, imajući u vidu odluke francuskih vlasti i Savjeta Evrope. Kako bi se ispoštovale mjere koje su donijele francuske vlasti, a u nastojanju da zaštiti zaposlene i spriječi potencijalno širenje virusa COVID-19, Sud je preduzeo niz mjera, koje su donijete kako bi se fizičko prisustvo zaposlenih u zgradi Suda svelo na minimum. Velika većina zaposlenih je radila „od kuće“, osim u izuzetnim slučajevima. Tu se misli na određene aktivnosti gdje je potrebno fizičko prisustvo, naročito u slučajevima obrade hitnih predmeta i zahtjeva za određivanje privremene mjere, postupanje sa dolaznom poštom i održavanje IT službe, koja je neophodna kako bi se omogućilo neometano funkcionisanje Suda.

Upravo je kao primarni zadatak Sudu u ovim okolnostima određeno postupanje u prioritetnim predmetima. Usvojeni su postupci za ispitivanje urgentnih zahtjeva za određivanje privremene mjere, u skladu sa Pravilom 39 Poslovnika Suda. Ovo Pravilo primjenjuje se samo kada bi podnosilac predstavke bio izložen stvarnom riziku teške i nepovratne štete.

⁴ Obavještenje od 18. marta 2020.godine, <https://rm.coe.int/16809cee30>

⁵ Obavještenje od 20. marta 2020.godine, <https://rm.coe.int/09000016809cf885>

⁶ Obavještenje od 20. marta 2020.godine, <https://rm.coe.int/09000016809cfa87>

⁷ Obavještenje od 20. marta 2020.godine, <https://rm.coe.int/09000016809cf9a2>

⁸ Obavještenje od 23. marta 2020.godine, <https://rm.coe.int/09000016809cff20>

⁹ Obavještenje od 1. aprila 2020.godine, <https://rm.coe.int/09000016809e0fe5>

¹⁰ Obavještenje od 2. aprila 2020.godine, <https://rm.coe.int/09000016809e1288>

¹¹ Obavještenje od 7. aprila 2020.godine, <https://rm.coe.int/09000016809e1d98>

¹² Obavještenje od 14. aprila 2020.godine, <https://rm.coe.int/09000016809e2770>

Rasprave koje su bile zakazane za mart i april su otkazane, a rok od 6 mjeseci za podnošenje predstavke je odložen na mjesec dana počev od 16. marta 2020.godine. Svi rokovi koji su određeni u postupcima, suspendovani su takođe na mjesec dana.

Dana 27. marta 2020.godine Evropski sud je donio je novu mjeru sa kojom je upoznao javnost putem saopštenja. I ovom mjerom Sud je nastavio sa svojim osnovnim aktivnostima postupanja u prioritetnim predmetima, a takođe je nastavio da prima nove predstavke i dodjeljuje ih relevantnim sudskim formacijama.

Tokom navedenog perioda, samo pojedinim sudijama i članovima Registra Suda, čije fizičko prisustvo je bilo neophodno, omogućen je pristup zgradi Suda. Uspostavljeni su postupci radi odlučivanja po privremenim mjerama u slučajevima protjerivanja i izručenja (ekstradicije).

Sljedeća mjera koja je donijeta je da Sud, u toku trajanja vanrednih mjera, neće zastupnicima država dostavljati prethodne najave o datumu donošenja presuda i odluka, već će iste samo biti postavljene na internet stranici „HUDOC“.

Dana 9. aprila 2020.godine Evropski sud je donio nove mjere kojim je produženo trajanje vanrednih mjera koje je donio 16. marta 2020.godine. Šestomjesečni rok za podnošenje predstavke, koji je bio produžen za mjesec dana počev od 16. marta 2020.godine, produžen je za dodatni dvomjesečni period od 16. aprila 2020.godine zaključno sa 15.junom 2020.godine.

Rokovi koji su određeni u postupcima koji su u toku, dodatno su produženi za još dva mjeseca počev od 16. aprila 2020.godine. Izuzetak je rok od tri mjeseca za podnošenje zahtjeva stranaka za upućivanje predmeta Velikom vijeću, na osnovu člana 43 Konvencije. Sud je nastavio sa ključnim aktivnostima, kao što je evidentiranje pristiglih predstavlki i njihovo dodjeljivanje sudskim formacijama u rad.

Dana 15. aprila 2020.godine, Evropski sud je donio novo saopštenje za javnost u kojem je naveo da će sudska formacija Sudija pojedinac („*single judge*“) i dalje donositi odluke o neprihvatljivosti, ali o tome neće obavještavati podnosiocje predstavke sve do isteka vanrednih mjera („*confinement*“).

Kada je u pitanju komuniciranje predstavlki tuženim državama, Evropski sud je istakao da iste neće biti komunicirane tokom trajanja vanrednih mjera, osim u izuzetno značajnim i hitnim predmetima, što je pokazatelj da će sa prestankom vanredne situacije biti komuniciran znatno veći broj predmeta od uobičajenog. Sve ovo može uticati na preveliku opterećenost državnih

zastupnika u pogledu poštovanja rokova, koje pitanje je i pokrenuto na konferencijama i okruglim stolovima koji su održani u prethodnom periodu između zastupnika država.

Odluke i presude potpisivali su samo (zamjenik) Registrar Odjeljenja i dostavljali ih strankama elektronskim putem, o čemu su zastupnike država obavještavali putem elektronske pošte, a podnosiocima predstavke putem svojevrstne *eComms* platforme. Ukoliko podnosioci predstavke nisu ranije koristili platformu *eComms*, presuda ili odluka nije dostavljena ni jednoj strani tokom trajanja vanrednih mjera, osim u hitnim slučajevima. Presude i odluke, koje se dostave elektronskim putem, objavljivale su se u „HUDOC“ bazi podataka, na dan donošenja.

Zbog izbijanja COVID-19 pandemije, rasprave pred Evropskim sudom trenutno nisu otvorene za javnost. Dana 10. juna 2020.godine Sud je prvi put u svojoj istoriji održao ročište putem video veze.

2. Personalne promjene na funkcijama predsjednika i registrara Evropskog suda za ljudska prava

U izvještajnoj godini je došlo i do određenih promjena u kadrovskoj strukturi Suda na mjestima predsjednika Suda i glavnog registrara Suda, kao i njegovog zamjenika. Nakon uspješno okončanog trogodišnjeg mandata na mjestu predsjednika Suda grčkog sudije g-dina Linosa Sicilianosa, na čelo ove međunarodne institucije izabran je sudija sa Islanda, g-din Robert Spano, koji će ovu funkciju obavljati naredne tri godine. Interesantno je da je upravo g-din Spano bio dugogodišnji predsjednik sekcije u čijoj je nadležnosti bilo odlučivanje u crnogorskim predmetima.

Veoma važnu ulogu u funkcionisanju samog Suda ima glavni registrar. Ova funkcija ima sveukupnu odgovornost za administrativne aktivnosti registra Suda. Glavni registrar ima zamjenika, koji mu pomaže u izvršavanju poslova iz njegove nadležnosti. Dana 1. decembra 2020.godine izabrana je prva žena registrar u istoriji Suda, gđa Marialena Tsirli, dok je njen zamjenik Abel Campos stupio na dužnost istovremeno sa njom. Funkciju će obavljati u petogodišnjem mandatu.

3. Promjene u radu sekcija – odjeljenja Suda

Predstavke koje se podnose Evropskom sudu dodjeljuju se u rad sekcijama - odjeljenjima. Sekcijama rukovodi predsjednik Sekcije - sudija i registrar Sekcije sa svojim zamjenikom. Do

31. oktobra 2020. godine svi crnogorski predmeti razmatrani su u okviru II sekcije, na čijem se čelu nalazio sudija Robert Spano. Promjene u radu sekcija su nastupile 1. novembra 2020. godine, tako da se sada predstavkama podnijetim u odnosu na Crnu Goru bavi V sekcija/odjeljenje Evropskog suda. Predsjednik V sekcije je sudija iz Irske gđa Síoífra O’Leary, dok je njen zamjenik sudija iz Letonije, g-din Mārtiņš Mits. Registrar V sekcije je g-din Victor Soloveytschik, a njegova zamjenica je gđa Martina Keller.

4. Veliko vijeće („Grand Chamber“)

Pokretanje postupka pred Velikim vijećem odvija se u dvije forme: upućivanjem i ustupanjem nadležnosti. Nakon što se donese presuda Vijeća, strane mogu da traže da se predmet uputi Velikom vijeću i taj zahtjev se prihvata u izuzetnim okolnostima. Kolegijum sudija Velikog vijeća odlučuje o tome da li predmet treba uputiti Velikom vijeću da ga iznova razmotri. Predmeti se takođe šalju Velikom vijeću kada mu ih ustupi Vijeće, iako je to takođe izuzetak. Vijeće kome se dodijeli predmet može da ga ustupi Velikom vijeću ukoliko se povodom tog predmeta pokrene neko ozbiljno pitanje koje utiče na tumačenje Konvencije, ili ako postoji rizik nedosljednosti sa nekom od prethodnih presuda Suda.

Najbolji pokazatelj koliko su rijetke rasprave i odluke donijete od strane Velikog vijeća jeste podatak da je pred Velikim vijećem tokom 2020. godine održano svega 9 (devet) usmenih rasprava, a donijeto 10 (deset) presuda.

Kao ni ranijih godina, tako se ni u izvještajnoj godini nijedan predmet u odnosu na Crnu Goru nije nalazio u postupku razmatranja pred Velikim vijećem.

5. Anonimizacija predavki

Uredba EU 2016/679 o zaštiti pojedinaca u vezi sa obradom ličnih podataka i slobodnom kretanju takvih podataka štiti fundamentalna prava i slobode pojedinaca, a naročito njihovo pravo na zaštitu ličnih podataka. Ova uredba se primjenjuje i na obradu ličnih podataka, odnosno na automatsku i neautomatsku obradu čuvanja podataka. Shodno odredbama Poslovnika o radu Evropskog suda, podnosioci predavki koji ne žele da njihov identitet bude saopšten u javnosti to moraju posebno naznačiti i navesti razloge koji opravdavaju odstupanje od uobičajenog pravila o slobodnom pristupu informacijama u postupku pred Evropskim sudom.

U predmetima koje su trenutno u radu kod Kancelarije zastupnika nije bilo zahtjeva za anonimizacijom podataka od strane podnosilaca predstavlki.

III MEĐUNARODNOPRAVNI POSTUPCI PROTIV CRNE GORE PRED EVROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA

1. Opšti pregled rada Evropskog suda

Od 1959. godine do 31. decembra 2020. godine, od kada je Evropski sud ustanovljen kao međunarodni sud, ukupno je ispitivano oko **921,200** predstavlki.

U navedenom periodu ukupno je donijeto 23,406 presuda od čega se čak 40 % odnosi na svega 3 države (Tursku, Rusiju i Italiju). U 84 % od ukupno donijetih presuda Sud je utvrdio povredu najmanje jednog člana Konvencije od strane odgovorne države.

Poslednjih godina Sud se koncentrisao na ispitivanje složenih slučajeva (slučajevi koji pokreću neka nova pitanja ili su od značaja kako za odgovornu državu tako i za poštovanje ljudskih prava), dok je u ostalim predmetima odlučivao na način što je pridruživao predstavlke koje su se ticale istih pravnih pitanja.

Kada je u pitanju Crna Gora, pred nekom od formacija Suda se do sada našlo ukupno **3213** podnijetih predstavlki.

Od toga broja, **3087 predstavlki** je proglašeno neprihvatljivim ili skinuto sa liste predmeta. Ukupno je odlučeno u **3174** predstavlke od čega je u **87** predstavlki donijeta presuda.

2. Najčešće povrede Konvencije

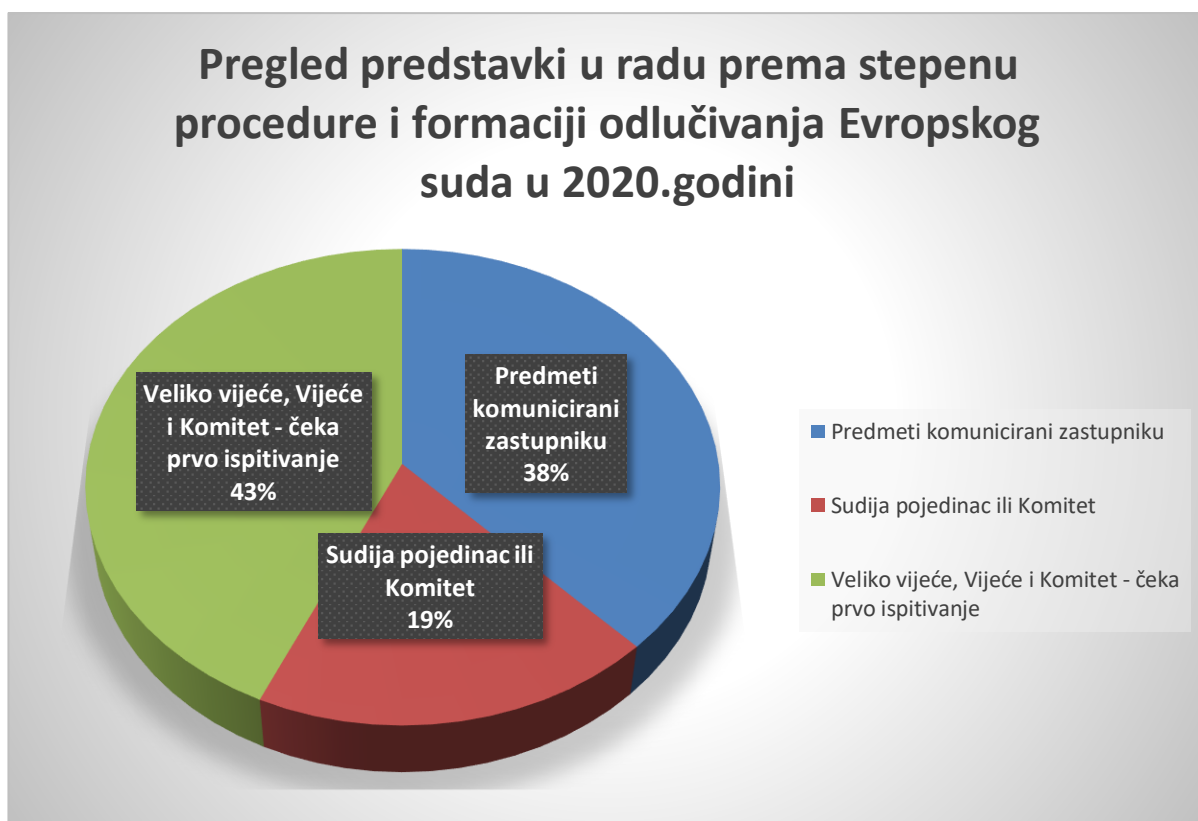
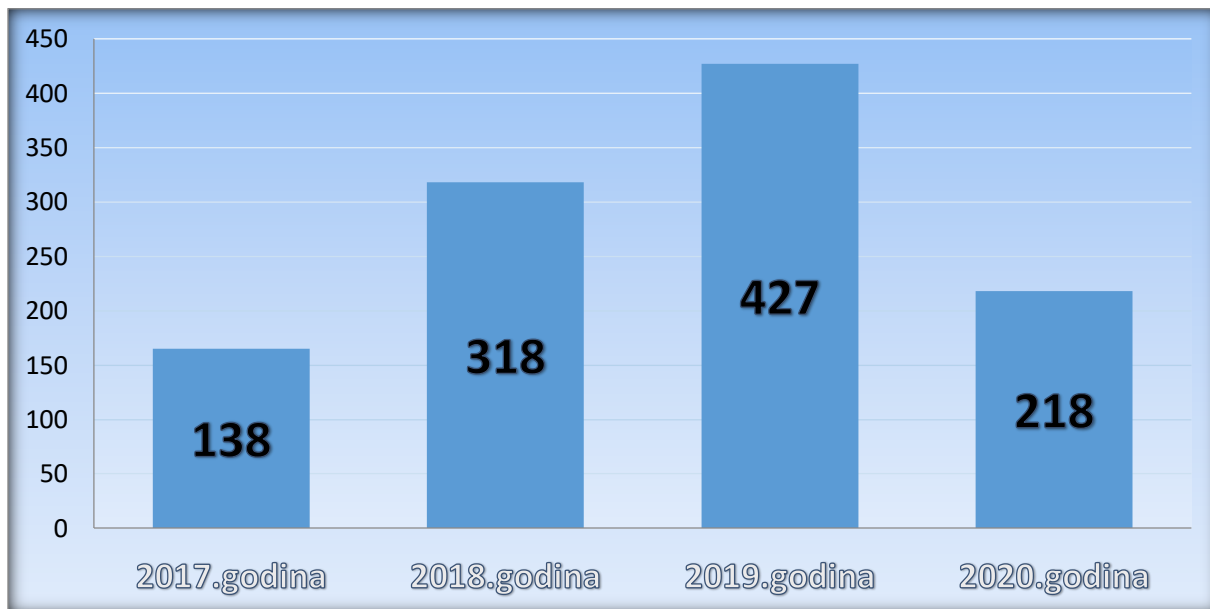
U razmatranom periodu najčešća kršenja ljudskih prava koja je Evropski sud ustanovio svojom presudom odnosila su se na član 6 Konvencije i to u procentu od 40 %. Na ime povrede prava na pravično suđenje se odnosi 16,79 %, dok se na dužinu trajanja sudskog postupka u nacionalnim okvirima odnosi ukupno 20,86 % od ukupno ustanovljenih povreda ovog člana.

Sljedeće najčešće kršeno ljudsko pravo je pravo na slobodu i sigurnost, odnosno član 5 Konvencije.

U 16 % predmeta Sud je našao ozbiljna kršenja prava na život (član 2) i zabrane zlostavljanja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili mučenja (član 3 Konvencije).

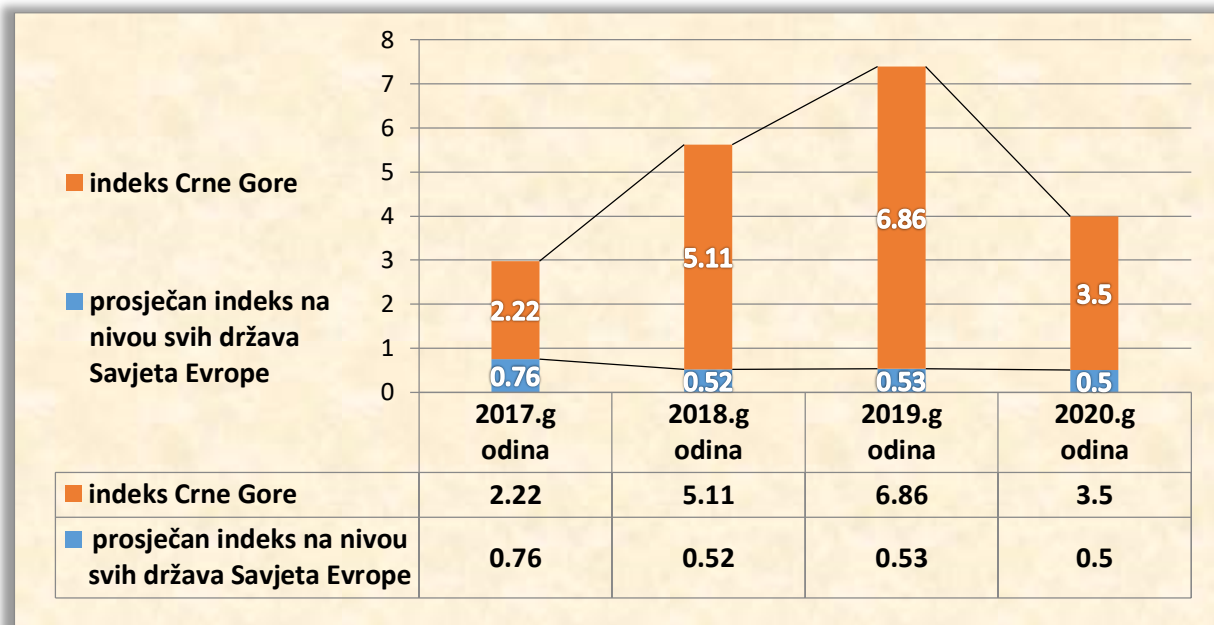
3. Statistički pregled po Izvještaju Evropskog suda za ljudska prava

3.1. Broj podnijetih predstavlki Evropskom sudu protiv Crne Gore po godinama (prethodne četiri godine):

Ukupan broj predstavlki u radu - 37

3.2. Indeks broja predavki podnijetih Evropskom sudu protiv Crne Gore na 10,000 stanovnika (prethodne četiri godine):

3.3. Konačan pregled utvrđenih povreda po članovima u odnosu na presude koje su donijete u odnosu na Crnu Goru

Do danas, Evropski sud je u odnosu na Crnu Goru odlučio u **63** predmeta putem presude, dok je u **67** predmeta odlučio putem odluke.

U predmetima u kojim je odlučeno putem odluke Sud je našao da takve predavke nakon izjašnjenja zastupnika nisu prihvatljive ili je potpisano prijateljsko poravnanje, odnosno jednostrana deklaracija.

U predmetima u kojima je odlučeno putem presude, u 58 presuda je utvrđena povreda barem jednog konvencijskog prava, u dvije presude je odlučivao o pravičnom zadovoljenju, dok je u tri presude Evropski sud utvrdio da nije došlo do povrede ni jednog Konvencijom zaštićenog prava.

U jednoj presudi je utvrdio povredu člana 2 Konvencije (prava na život), zbog izostanka djelotvorne istrage, dok je u 6 presuda utvrdio povredu člana 3 Konvencije i to u 4 zbog nečovječnog i ponižavajućeg postupanja i dva zbog nedostatka djelotvorne istrage.

Kada je u pitanju član 5 Konvencije (pravo na slobodu i sigurnost), Sud je utvrdio povredu u 5 presuda.

Najveći broj povreda je utvrđen kada je u pitanju član 6 Konvencije (pravo na pravično suđenje). Sud je utvrdio povredu ovog prava u 42 presude, od kojih je u 9 predmeta utvrđena povreda aspekta člana 6 koji se odnosi na pravično suđenje, 27 na dužinu trajanja postupka i 6 na neizvršenje sudskih odluka.

Povređa člana 8 Konvencije (pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života) utvrđena je u 4 presude, dok je povreda člana 10 Konvencije (sloboda izražavanja) utvrđena u 2 presude.

Kod člana 13 Konvencije (pravo na djelotvorni pravni lijek) utvrđena je povreda u 5 presuda, dok je u jednoj presudi utvrđena povreda člana 14 Konvencije (zabrana diskriminacije).

Sud je utvrdio povredu člana 1 Protokola br. 1 uz Konvenciju (zaštita imovine) u 7 presuda.

3.4. Pregled predmeta po kojima je postupak u toku predstavljen po članovima na koje su se podnosioci predstavke žalili

U radu Kancelarije na kraju 2020.godine ostalo je 14 predmeta koji se nalaze u fazi glavne rasprave pred Evropskim sudom, u kojoj fazi sudskog postupka se raspravljaju pravna pitanja kako prihvatljivosti predstavki (procesni aspekt), tako i pitanja njihove osnovanosti (meritorni aspekt), a koje je taj Sud komunicirao Kancelariji zastupnika u prethodnom periodu.

U navedenim predmetima podnosioci predstavki su se žalili na razne povrede konvencijskih prava i sloboda, pa su se tako u **6** predmeta žalili na povredu prava na pristup sudu, prava na suđenje u razumnom roku i druge oblike prava na pravično suđenje, odnosno povrede **člana 6 Konvencije**.

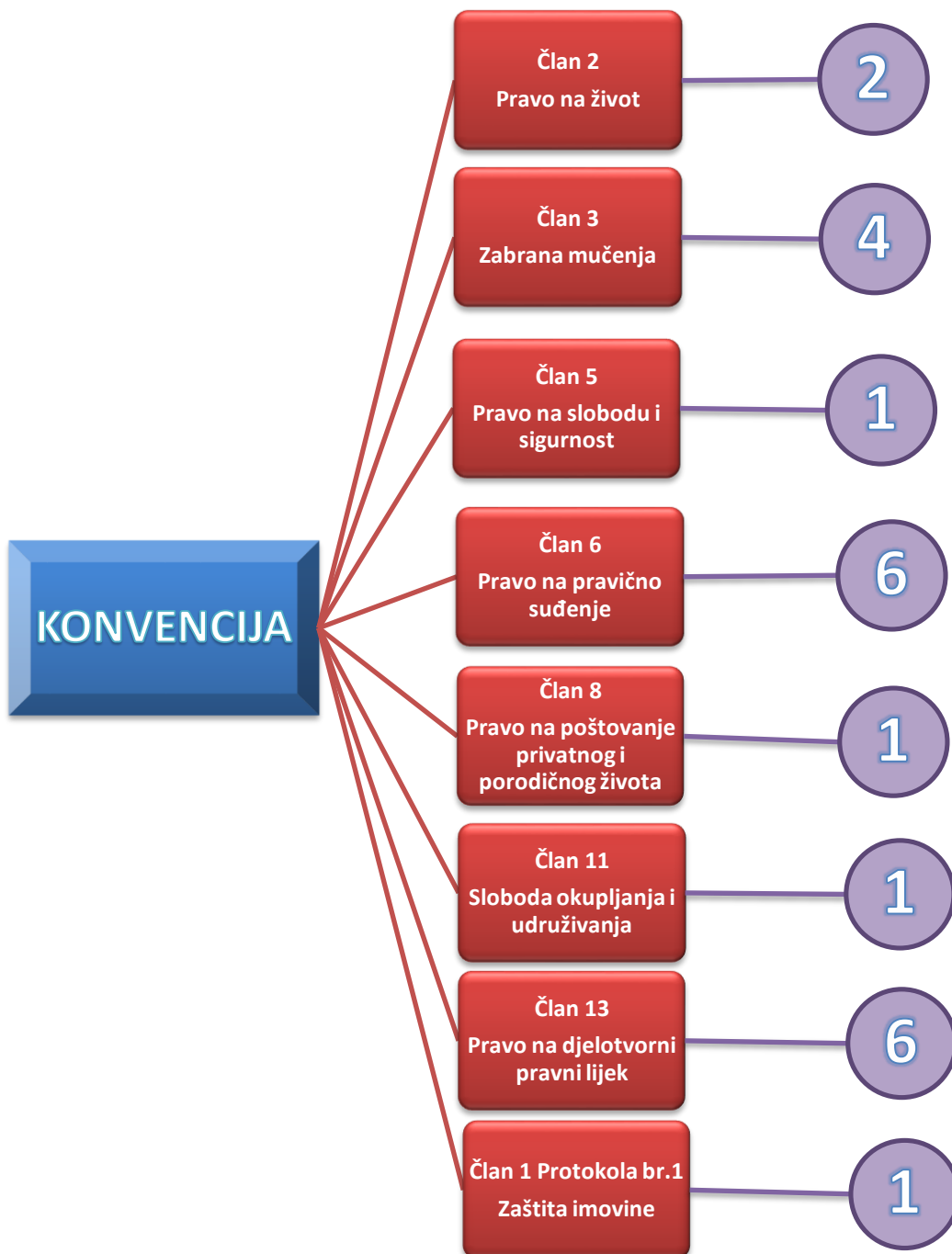
U **1** predmetu podnosilac predstavke se pozvao na povredu prava na slobodu i sigurnost iz **člana 5 Konvencije**.

Kada je u pitanju apsolutno konvencijski zagantovano ljudsko pravo iz **člana 3 Konvencije**, koje se odnosi na zabranu mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, u **4** predmeta su podnijete pritužbe.

Kada su u pitanju žalbe podnosioca predstavki koje se odnose na povredu prava na slobodu okupljanja i udruživanja, odnosno **člana 11 Konvencije**, podnijeta je 1 predstavka, a u odnosu na djelotvoran pravni lijek unutar pravnog sistema na nacionalnom nivou, odnosno **člana 13 Konvencije** u ukupno **6** predmeta su iznijete takve žalbe.

Podnosioci predstavke su se u **1** predmetu pozvali na povredu prava na poštovanje privatnog i porodičnog života, odnosno **člana 8 Konvencije**, a u **2** predmeta na povredu prava na život, odnosno člana **2 Konvencije**.

Osim navedenih pritužbi, podnosioci predstavki su se žalili u **1** predmetu i zbog navodne povrede prava na mirno uživanje imovine, garantovanog **članom 1 Protokola br. 1 uz Konvenciju**.

4. Pregled i sadržaj predstavki koje se nalaze u radu Kancelarije zastupnika u 2020.godini

1) Siništaj protiv Crne Gore

predstavka br. 31529/15

podnijeta 18.juna 2015.godine, komunicirana 5 septembra 2017.godine

Podnosilac predstavke se žalio na povredu više članova Konvencije, međutim Evropski sud je posebno ukazao na povredu člana 6 Konvencije, odnosno na prekomjernu dužinu trajanja postupka pred Ustavnim sudom Crne Gore. Naime, iz podnijete predstavke proizilazi da je ustavna žalba od strane podnosioca predstavke podnijeta dana 26.03.2010.godine. Ustavni sud Crne Gore je odlučujući po uloženoj žalbi donio 23.07.2014.godine odluku koja je dostavljena advokatu podnosioca predstavke dana 18.12.2014.godine, što ukazuje da je po navedenoj žalbi podnosioca predstavke odlučivano u vremenskom periodu od 4 godine i 9 mjeseci. U ovom predmetu izjašnjenja Kancelarije su dostavljena Sudu početkom 2018. godine i još uvijek nije odlučeno u predmetu.

2) Krdžalija i drugi protiv Crne Gore

predstavka br. 79065/13

podnijeta 08.decembra 2013.godine, komunicirana 29. januara 2018.godine

Povod za podnošenje predstavke je deportacija članova porodica podnosilaca predstavki od strane crnogorskih nadležnih organa vlastima u Republici Srpskoj u maju 1992.godine, tokom rata u Bosni i Hercegovini, gdje su oni kasnije bili ubijeni ili su nestali. Predstavkom je obuhvaćeno ukupno 9 podnosilaca, koji su se žalili na povredu procesnog aspekta člana 2 i 3 Konvencije, zbog nedostatka djelotvorne istrage događaja koji je označen kao deportacija građana muslimanske vjeroispovijesti.

Žalbe podnosilaca predstavki se odnose na propust nadležnih državnih organa da temeljno istraže okolnosti pod kojima su nezakonito uhapšeni i stradali članovi njihovih porodica, kao i na propust da se preduzmu sve razumne i potrebne mjere da se taj događaj istraži i kazni. S obzirom na to da se radilo o državljanima Bosne i Hercegovine, Evropski sud vodeći se članom 36 stav 1 Konvencije prema kome Visoka strana ugovornica čiji je državljanin podnosilac predstavke može podnijeti pisana zapažanja i uzeti učešće u raspravi u predmetima pred Vijećem ili Velikim vijećem, pozvao je Vladu Bosne i Hercegovine da se izjasni. Vlada Bosne

i Hercegovine je iskoristila svoje pravo, umiješala se kao treća strana i dostavila izjašnjenje u kojem je dala svoje viđenje predmetnog događaja, tražeći direktno od Suda da se zbog značaja pravnog pitanja predmet ustupi Velikom vijeću.

3) Martinović protiv Crne Gore

predstavka br. 44993/18

podnijeta 15. septembra 2018, komunicirana 20. maja 2019.godine

Podnosilac predstavke se žalio na povredu člana 3 (materijalnog i procesnog aspekta) i člana 13 Konvencije.

Povod za podnošenje predstavke je navodno zlostavljanje podnosioca predstavke od strane određenog broja pripadnika Specijalne antiterorističke jedinice („SAJ“) u noći 24.10.2015.godine, kada je održan protestni skup opozicione političke koalicije. Predmetni incident je snimljen i šira javnost je upoznata sa tim događajem. Na snimku se vidi da je prema podnosiocu predstavke primijenjena prekomjerna sila od strane više nepoznatih pripadnika SAJ-a koji su bili maskirani. Istovremeno je pričinjena značajna materijalna šteta na njegovom putničkom vozilu.

Dvojica počinitelja su identifikovani nakon priznanja i oglašeni su krivim zbog krivičnog djela mučenja u sticaju sa krivičnim djelom teška tjelesna povreda. Svaki je prvostepeno osuđen na kaznu zatvora od godinu dana i pet mjeseci. Takođe, komandant SAJ-a je pravosnažno osuđen na 5 mjeseci zatvora zbog krivičnog djela pomoć učiniocu posle krivičnog djela. Ostali počinioci su ostali neidentifikovani do danas.

Dana 30.12.2015.godine podnosilac predstavke je zaključio vansudsko poravnanje sa Ministarstvom unutrašnjih poslova na osnovu kojeg mu je isplaćeno 130.000,00 eura na ime materijalne i nematerijalne štete.

Dana 25.07.2017.godine, nakon podnošenja ustavne žalbe podnosioca predstavke, Ustavni sud Crne Gore je utvrdio povredu člana 3 Konvencije (i materijalnog i procesnog aspekta) i naredio Osnovnom državnom tužilaštvu da sprovede istragu u roku od 3 mjeseca. Ta odluka je objavljena 08.11.2017.godine. U postupku nakon donošenja odluke Ustavnog suda Crne Gore, nadležno Osnovno državno tužilaštvo je preduzimalo određene istražne radnje na koje je ukazano. Međutim, istraga još uvijek nije dala rezultate niti su otkriveni ostali počinioci, pripadnici SAJ-a, za koje se sumnja da su počinili krivično djelo.

4/5) Baranin protiv Crne Gore i Vukčević protiv Crne Gore

predstavke br. 24655/18 i 24656/18

podnijete 15. maja 2018.godine, komunicirane 22. maja 2019.godine

Podnosioci predstavke su se žalili na navodnu povredu materijalnog i procesnog aspekta člana 3 Konvencije, zbog nedostataka djelotvorne, temeljne i nezavisne istrage, kao i na povredu člana 13 Konvencije (pravo na djelotvorni pravni lijek).

Povod za podnošenje predstavke je navodno zlostavljanje podnosioca predstavke od strane više neidentifikovanih pripadnika Specijalne antiterorističke jedinice („SAJ“) u noći 24.10.2015.godine, u ulici „Miljana Vukova“ (tzv. Zlatarskoj ulici), nakon što je policija prekinula politički skup. Podnosioci predstavke nisu učestvovali u protestima niti su pružali otpor policijskim službenicima. Predmetni incident je snimljen i objavljen na internetu, o čemu je upoznata i šira javnost. Pripadnici SAJ-a koji su na štetu podnosioca predstavke navodno izvršili krivično djelo zlostavljanje nisu do danas identifikovani, s obzirom na to da su te noći bili maskirani i nisu nosili vidljive oznake sa imenom i prezimenom.

Nakon podnošenja ustavnih žalbi podnosioca predstavke, Ustavni sud Crne Gore je donio odluke U-III br. 49/17 od 25.07.2017.godine i U-III br. 50/17 od 27.07.2017.godine kojom je utvrdio povredu materijalnog i procesnog aspekta člana 3 i naložio nadležnom tužilaštvu da preduzme odgovarajuće mjere radi sprovođenja temeljne, brze i nezavisne istrage koja treba da osigura identifikovanje i krivično gonjenje odgovornih policijskih službenika SAJ-a.

Nakon donošenja predmetnih odluka Ustavnog suda, nadležni tužilac je nastavio sa preduzimanjem onih radnji na koje je ukazano u odlukama, a u cilju otkrivanja počinioca krivičnog djela. Istraga je još uvijek u toku.

Podnosioci predstavke su takođe podnijeli tužbu radi naknade nematerijalne štete zbog pretrpljenih fizičkih bolova, pretrpljenog i budućeg straha i pretrpljenih i budućih duševnih bolova. Osnovni sud u Podgorici je usvojio njihov zahtjev, a predmet je u radu kod Višeg suda u Podgorici po žalbi.

6) Knežević protiv Crne Gore

predstavka br. 54228/18

podnijeta 8. novembra 2018.godine, komunicirana 22. maja 2019.godine

Povod za podnošenje predstavke je navodna povreda člana 11 Konvencije (sloboda okupljanja i udruživanja).

Podnosilac predstavke M.K. je sa svojim kolegama iz političkih opozicionih partija bio organizator i učesnik skupa koji je održan od 27.09. do 17.10.2015.godine, u Podgorici, na platou ispred Skupštine Crne Gore na Bulevaru Svetog Petra Cetinjskog.

Dana 17.10.2015.godine u ranim jutarnjim časovima sprovedena je intervencija Komunalne policije uz podršku pripadnika Centra bezbjednosti Podgorica kako bi se sa kolovoza Bulevara Svetog Petra Cetinjskog uklonili nezakonito postavljene šatori i bina. Službenicima policije pružen je otpor od strane organizatora i učesnika protesta.

Podnosilac predstavke je pružao otpor službenicima policije zbog čega je protiv njega od strane Centra bezbjednosti Podgorica podnijeta krivična prijava. Nakon sprovedenog postupka po optužnom predlogu Osnovnog državnog tužilaštva u Podgorici podnosilac predstavke je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 7 mjeseci zbog krivičnog djela napad na službeno lice u vršenju službene dužnosti, dok je presudom Višeg suda u Podgorici preinačena presuda Osnovnog suda u Podgorici, a podnosilac predstavke osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 4 mjeseca.

7) Špadijer protiv Crne Gore

predstavka br. 31549/18

podnijeta 27. juna 2018.godine, komunicirana 22. jula 2019.godine

Povod za podnošenje predstavke je navodna povreda člana 8 Konvencije (pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života) zbog propusta domaćih organa da podnositeljku predstavke zaštite od mobinga i člana 13 Konvencije zbog nedostatka djelotvornog pravnog lijeka u tom smislu.

Podnositeljka predstavke je radila kao službenik obezbjeđenja u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija.

Nakon što je kolege sa posla prijavila rukovodiocima organa u kojem je radila zbog nedoličnog ponašanja bila je izložena neprimjerenom i uvrjedljivom postupanju od strane kolega. U svojoj predavci je navela da je pokrenula parnični postupak protiv svog poslodavca pred nadležnim sudom koji nije bio okončan u njenu korist.

U presudi Osnovnog suda u Podgorici po tužbi podnositeljke predstavke iz radnog odnosa, sudija je dao detaljno obrazloženje u kojem je naveo da ne postoje elementi mobinga i odbio tužbeni zahtjev podnositeljke predstavke i dodatno naveo da je za postojanje mobinga nužno da se psihičko zlostavljanje mobiranog lica vrši u periodu od najmanje šest mjeseci.

Pored navedenog postupka podnositeljka predstavke je podnosila i krivične prijave policiji protiv kolega zbog upućenih prijetnji i zbog slomljene šoferšajbne na svom putničkom vozilu o čemu je policija obavijestila nadležno tužilaštvo, ali nikakve procesne radnje u tom pogledu nisu preduzimate. Po tvrdnjama podnositeljke predstavke zbog prethodno navedenih okolnosti, kod iste je nastupio potpuni gubitak radne sposobnosti usled čega joj je u martu 2016.godine priznato pravo na invalidsku penziju u 37.godini života.

8) *Asanović protiv Crne Gore*

predstavka br. 52415/18

podnijeta 23. oktobra 2018.godine, komunicirana 22. jula 2019.godine

Podnosilac predstavke se žalio na navodnu povredu člana 5 Konvencije (pravo na slobodu i sigurnost) zbog nezakonitog lišenja slobode i povredu člana 13 Konvencije zbog nedostatka djelotvornog pravnog lijeka.

Protiv podnosioca predstavke, koji je po profesiji advokat, pokrenuta je istraga zbog sumnje da je počinio krivično djelo utaja poreza i doprinosa. U predmetnom postupku, nadležni državni tužilac je telefonskim putem dao obavezujući usmeni nalog nadležnom policijskom službeniku da od podnosioca predstavke prikupi obavještenje u svojstvu građanina. Podnosilac predstavke nije pronađen na adresi stanovanja, niti je mogao biti kontaktiran putem telefona jer mu je isti bio ugašen.

Imajući u vidu navedene činjenice, kao i činjenicu da je podnosilac predstavke bio upoznat da je od Poreske uprave prijavljen policiji, postojali su osnovi sumnje da se isti dao u bjekstvo. Nakon što je nadležni policijski službenik obavijestio nadležnog tužioca o navedenom dobio je usmeni nalog da postupi u skladu sa zakonom, pronađe i liši slobode podnosioca predstavke. Istog dana podnosilac predstavke se naknadno odazvao na telefonski poziv i obavijestio nadležnog policijskog službenika da će biti ispred zgrade Osnovnog suda u Podgorici. Tom prilikom od strane policijskog službenika uručen mu je poziv za “odmah” radi prikupljanja obavještenja od strane građanina. Podnosilac predstavke je prevezen policijskim vozilom civilnih tablica do stanice policije gdje je nakon davanja iskaza lišen slobode. Zapisnik o saslušanju i službenu zabilješku potpisao je bez primjedbe.

Istog dana, sproveden je kod nadležnog tužioca gdje je saslušan u svojstvu osumnjičenog gdje mu je uručena krivična prijava sa pratećom dokumentacijom. Nakon saslušanja podnosilac predstavke je pušten da se brani sa slobode.

Protiv podnosioca predstavke u toku je krivični postupak zbog predmetnog krivičnog djela.

U predstavci se u konkretnom žalio da je nezakonito lišen slobode od strane policije, jer mu nije omogućeno da se sam javi u stanicu policije kako bi dao iskaz u svojstvu građanina, već je lišen slobode na licu mjesta iako se nije nalazio u bjekstvu niti se krio od policije.

9) Ražnatović i drugi protiv Crne Gore

predstavka br. 14742/18

podnijeta 20. marta 2018.godine, komunicirana 19. juna 2020.godine

Podnosioci predstavke su podnijeli predstavku Evropskom sudu žaleći se zbog navodne povrede člana 2 Konvencije (prava na život), smatrajući da je Klinički centar Crne Gore odgovoran za smrt njihove majke, odnosno supruge (psihijatrijskog pacijenta), imajući u vidu činjenicu da se ista nalazila u državnoj bolnici na dobrovoljnom liječenju, za koje vrijeme boravka je izvršila samoubistvo.

Podnosioci predstavke tvrde da ljekari i zdravstveni radnici nisu preduzeli razumne mjere da spriječe rizik od samoubistva. Prije obraćanja Evropskom sudu, podnosioci predstavke su vodili parnični postupak pred crnogorskim sudovima koji su pokrenuli tužbom za naknadu štete pred Osnovnim sudom u Podgorici, tražeći na ime materijalne i nematerijalne štete, iznos od 63.523,00 €. Navedeni postupak je okončan odlukom Ustavnog suda Crne Gore koji je odbio njihovu ustavnu žalbu. Nacionalni sudovi nijesu presudili u korist podnosilaca predstavke, niti im je dodijeljena tražena naknada.

10) Ayvaz protiv Crne Gore

predstavka br. 58058/19

podnijeta 8. novembra 2019.godine, komunicirana 11. marta 2020.godine

U toku izvještajne godine tačnije 11. marta 2020.godine, Evropski sud je odlučio da obavijesti Kancelariju zastupnika, da je 8. novembra 2019.godine od strane turskog državljanina Haruna Ayvaza podnijeta predstavka br.58058/19 u skladu sa članom 34 Konvencije. Navedena predstavka je podnijeta zajedno sa zahtjevom za izdavanje privremene mjere državi Crnoj Gori, da se zabrani ekstradicija podnosioca predstavke Turskoj zbog opasnosti da će podnosilac tim činom biti podvrgnut nečovječnom postupanju, zlostavljanju i mučenju iz političkih razloga. Navedeni zahtjev je privremeno usvojen i komuniciran našoj državi kao privremena mjera.

Nakon što je Kancelarija zastupnika preduzela sve neophodne radnje i zatražila izjašnjenja od domaćih sudova koji su učestvovali u postupcima koji su se vodili u odnosu na podnosioca predstavke, postupila je u skladu sa Pravilima Poslovnika Evropskog suda i istom dostavila izjašnjenje o odlukama koje su bile donijete od strane domaćih sudova i preduzetim radnjama.

U vezi sa navedenim, Evropski sud je, razmatrajući argumente koje je Kancelarija zastupnika iznijela u svom izjašnjenju, odlučio da u skladu sa Pravilom 39 Poslovnika Evropskog suda ukine privremenu mjeru i odbaci predstavku u cjelosti kao neprihvatljivu.

11) Vlahović protiv Crne Gore

predstavka br. 62444/10

vraćen na listu predmeta 1. decembra 2020.godine

Povod za podnošenje predstavke bila je povreda člana 6 Konvencije, koja se odnosila na neizvršenje pravosnažnih odluka donijetih u korist podnosioca predstavke, i povreda članova 13 i 14 Konvencije.

Podnosilac predstavke je isključivi vlasnik dvije parcele u naselju Topla u opštini Herceg Novi i jedan od suvlasnika dvije parcele koje su u naravi nekategorisani put i koje okružuju njegove parcele.

Neodređenog datuma tokom juna 2005.godine, jedan od vlasnika parcela koje se nalaze u istom naselju (istovremeno i suvlasnik puta), izvršio je radove na predmetnom nekategorisanom zemljanom putu, na način što je prekopao i izravnao put, postavio betonsku navlaku, šahte i kanalizaciono-vodovodnu infrastrukturu, bez prethodnog odobrenja drugih suvlasnika tih parcela.

U sudskom postupku koji je uslijedio, nadležni sud je donio pravosnažnu presudu od 26.02.2010.godine kojom je usvojen tužbeni zahtjev podnosioca predstavke zbog uznemiravanja prava svojine i naknade štete. Tuženom je naloženo da u roku od 15 dana od prijema presude ukloni bespravno postavljenu betonsku navlaku i prestane sa daljim uznemiravanjem. Nadležni sud je na zahtjev podnosioca predstavke donio rješenje o izvršenju od 15.04.2011.godine. Ipak, postupak izvršenja nije nikad okončan, jer je tuženi u međuvremenu svoj dio parcele-puta, poklonio Opštini Herceg Novi. Opština je, s druge strane, podnijela zahtjev za eksproprijacijom puta od ostalih suvlasnika, kako bi postala isključivi vlasnik. Kako je jedan od suvlasnika predmetne parcele-puta preminuo, odnosno kako njegovi

nasljednici nisu pristupili postupku, isti je prekinut zbog smrti stranke u postupku. Postupak je bio u prekidu od maja 2015.godine.

Polazeći od okolnosti predmeta i pritužbi podnosioca predstavke, zastupnica je, nakon pribavljanja saglasnosti od Vlade, prihvatila ponuđeno prijateljsko poravnanje koje je Evropski sud dostavio stranama u postupku. Kako podnosilac predstavke nije prihvatio ponuđeni predlog Suda, Kancelarija zastupnika je dostavila jednostranu deklaraciju od 15. decembra 2016.godine. Jednostranom deklaracijom država se obavezala da podnosiocu predstavke plati određeni novčani iznos na ime pravičnog zadovoljenja, kao i da preduzme sve neophodne mjere da se postupak izvršenja domaće pravosnažne sudske presude okonča. Evropski sud je prihvatio jednostranu deklaraciju i predstavku skinuo sa liste predmeta.

U cilju izvršenja preduzetih obaveza, Kancelarija zastupnika se u periodu od novembra 2017.godine do septembra 2018.godine sa više dopisa obraćala nadležnim organima Opštine Herceg Novi (Glavnom administratoru i Direkciji za imovinu i zastupanje), kao i Upravi za nekretnine – Područna jedinica Herceg Novi, radi preduzimanja radnji iz njihove nadležnosti da se predmetni postupak eksproprijacije okonča u cilju stvaranja uslova za izvršenje pravosnažne sudske presude. I pored kontinuirane komunikacije i urgencija, navedeni organi nisu uspjeli da preduzmu adekvatne mjere za okončanje postupka eksproprijacije. Iako su u svojim izjašnjenjima upoznali zastupnicu o radnjama koje su preduzete, a naročito u pogledu pronalaženja nasljednika preminulog suvlasnika parcele-puta, postupak je i dalje bio u prekidu.

Konačno, Evropski sud je dopisom od 01.12.2020.godine obavijestio Kancelariju zastupnika da je u skladu sa članom 37 stav 2 Konvencije donio odluku da predstavku podnosioca predstavke vrati na listu predmeta, čime je predmet ponovno otvoren.

U novom dopisu od 09.12.2020.godine i urgencijom od 11.01.2020.godine, zastupnica je predsjedniku Opštine Herceg Novi dostavila „Informaciju o predmetu Vlahović protiv Crne Gore“, upoznavajući ga sa predmetnom predstavkom, okolnostima predmeta i odlukama Evropskog suda. Takođe je urgirano da se preduzmu svi neophodni koraci iz nadležnosti predsjednika Opštine da se predmetni postupak eksproprijacije okonča.

U odgovoru Opštine Herceg Novi od 13.01.2021.godine, Kancelarija zastupnika je obaviještena da je nakon urgencije Direkcija za imovinu i zastupanje, Uprava za nekretnine PJ Herceg Novi donijela zaključak od 16.12.2020.godine kojim je u predmetnom postupku postavljen privremeni zastupnik za nasljednika preminulog suvlasnika, čime je taj postupak nastavljen.

5. „WECL“ predmeti („WECL fast-track“ i „broader WECL“) i prijateljska poravnanja („friendly settlements“)

U toku izvještajne godine, Kancelariji zastupnika nije komuniciran ni jedan „WECL“ („*well-established case-law*“) predmet od strane Evropskog suda. Radi podsjećanja, „WECL“ predmeti predstavljaju predmete u kojima se Sud u Strazburu poziva na svoju već dobro ustanovljenu praksu u odnosu na određenu povredu člana Konvencije. „WECL“ predmeti koji su bili komunicirani Kancelariji zastupnika odnosili su se isključivo na pritužbe podnosilaca predstavke, koje su se odnosile na povredu člana 6 stav 1 i člana 13 Konvencije. Prvi „WECL“ predmet našoj državi po ovom principu komuniciran je u 2015. godini.

Karakteristično za „WECL“ predmete, jeste da sa njima Evropski sud želi da ubrza proceduru obrađivanja predmeta, odnosno grupe predavki na osnovu dobro ustanovljene sudske prakse. Ovom procedurom u Sudu se bavi sekcija za filtering i istu prati jedinstven vremenski rok od 16 nedjelja za sve strane u postupku. Uglavnom se strankama u postupku nudi zaključenje prijateljskog poravnanja. Ukoliko tužena država ne prihvati ponuđeno prijateljsko poravnanje, iz razloga neprihvatljivosti, ima mogućnost da dostavi prigovor, odnosno izjašnjenje u ostavljenom roku.

Kao što smo i u našim ranijim izvještajima iznijeli u odnosu na našu državu primjenjuje se „WECL fast-track“ procedura. Navedena procedura se sprovodi u tzv. **ponavljajućim predmetima** („*repetitive cases*“), gdje već postoji dobro ustanovljena praksa Evropskog suda. Izjašnjenja države o pravnim pitanjima, kada su u pitanju ovi predmeti moraju biti svedena na minimum i isključivo iz proceduralnih razloga, ukoliko naravno ne dođe do sklapanja prijateljskih poravnanja ili dostavljanja jednostranih deklaracija čemu Evropski sud najviše teži. O učestalosti ove procedure najbolje pokazuje podatak da je na ovaj način u 2020. godini od strane Evropskog suda obrađeno 10.300 predmeta, a među državama koje najveći broj predavki rješavaju ovim putem su Azerbejdžan, BiH, Italija, Rusija i Srbija.

Osim „WECL fast-track“ predmeta, državama se komuniciraju i predmeti po „broader WECL“ proceduri i to putem „*IMSI*“ metoda. U ovoj proceduri se takođe očekuje izjašnjenje od država, pri čemu postoji mogućnost uključivanja trećih strana u postupak. Tokom 2020. godine po ovom sistemu je obrađeno 2.172 predmeta.

5.1. „WECL“ predmeti koji su u radu u odnosu na Crnu Goru

U nastavku je dat pregled predmeta komuniciranih u ranijem periodu po kojima Evropski sud još uvijek nije odlučio, a u kojima je istaknut prigovor neprihvatljivosti iz određenog proceduralnog razloga.

a) Grupa *Šćepanović i 22 dr. predstavke protiv Crne Gore* je prva grupa „WECL“ predmeta koji su komunicirani Crnoj Gori. Obuhvata ukupno 23 predmeta u kojima su se podnosioci predstavki žalili na povrede člana 6 Konvencije (pravo na pravično suđenje - nerazumnu dužinu trajanja postupka pred nacionalnim sudovima). Ovdje se radi o predmetima koji su komunicirani prije nego je od strane Suda ustavna žalba proglašena djelotvornim pravnim sredstvom.

Do danas, Evropski sud je najveći dio predmeta okončao donošenjem odluka koje su bile javno objavljivane na sajtu Evropskog suda, odnosno HUDOC bazi, a o čemu je i Kancelarija zastupnika upoznala javnost. Iako se u svih 23 predmeta Sud prilikom komuniciranja rukovodio činjenicom da se radi o predmetima za koja je neophodno postići prijateljsko poravnanje, od strane Kancelarije za sve nije prihvaćeno već se išlo u isticanje prigovora koji mogu uticati na neprihvatljivost samih predstavki. Do sada, u 14 predmeta Evropski sud je utvrdio povredu člana 6 stav 1 Konvencije koja se odnosi na aspekt pravičnog suđenja odnosno dužinu trajanja sudskih postupaka pred nacionalnim sudovima. Međutim, u 4 predmeta Evropski sud je donio odluke o neprihvatljivosti podnijetih predstavki, s obzirom na to da iste nijesu ispunjavale uslove prihvatljivosti koje su predviđene članom 35 Konvencije, dok je u jednom predmetu utvrdio kroz donijetu presudu da naša država nije povrijedila član 6 Konvencije. U jednom predmetu Kancelarija zastupnika je sklopila prijateljsko poravnanje, dok je u još jednom predmetu procijenjeno da treba potpisati jednostranu deklaraciju.

U ovom dijelu Izvještaja iznijet je pregled predmeta iz ove grupe koji su još uvijek u radu pred Evropskim sudom:

1) *Milović Đ. protiv Crne Gore (predstavka br. 34720/12)*

Povod za podnošenje predstavke je povreda članova 6 i 13 Konvencije, koja se odnosi na dužinu krivičnog postupka koji je trajao 9 godina i 10 mjeseci. Postupak je započeo 16.12.2004.godine, a vodio se zbog krivičnog djela klevete.

2) Jovašević protiv Crne Gore (predstavka br. 41809/14)

Povod za podnošenje predstavke je povreda člana 6 Konvencije i člana 1 stav 1 Protokola br.1 uz Konvenciju, koja se odnosi na dužinu trajanja upravnog postupka koji je do trenutka podnošenja predstavke trajao 9 godina i 3 mjeseca. Žalili su se na rješenje Komisije za žalbe za povraćaj i obeštećenje. Postupak je još uvijek u toku pred upravnim organima.

b) Grupa *Centroprom Holding a.d. Beograd i 18 drugih predstavki protiv Crne Gore* je WECL predmet koji obuhvata ukupno 19 predstavki, koje se odnose na povredu prava na suđenje u razumnom roku iz člana 6 Konvencije, zbog prekomjerne dužine trajanja građanskih postupaka.

Iz ove grupe predmeta trenutno je u radu:

3) *Centroprom Holding a.d. Beograd protiv Crne Gore (predstavka br. 30796/10)*

Povod za podnošenje predstavke je povreda člana 6 Konvencije, koja se odnosi na dužinu trajanja postupka, te članova 13 Konvencije i 1 Protokola br.1 uz Konvenciju. Postupak je trajao od 23.04.2003.godine do 02.04.2015.godine, kog datuma je Vrhovni sud Crne Gore donio presudu Už. Rev.br. 3/14 kojom je ukinuo presudu Vrhovnog suda. Ukupna dužina trajanja postupka je 11 godina i 11 mjeseci.

c) Grupa *Šćepović i 3 dr. protiv Crne Gore* je „WECL“ grupa predmeta koji se odnose na povredu člana 6 Konvencije zbog neizvršenja pravosnažnih sudskih odluka.

U ovoj grupi se trenutno u radu nalazi:

4) *Mastilović i 24 dr. protiv Crne Gore (predstavka br. 28754/10)*

Povod za podnošenje predstavke je povreda člana 6 Konvencije, koja se odnosi na suđenje u razumnom roku i izvršenje pravosnažne presude donijete u korist podnosioca predstavke, i članova 14 i 1 Protokola br. 1 uz Konvenciju. Predmet spora je bio tužbeni zahtjev podnosilaca predstavke u vezi isplate novčanih potraživanja u odnosu na društveno preduzeće „Tara“ iz Cetinja, a po osnovu saobraćajne nesreće koja se dogodila 11.09.1994.godine. Podnosioci predstavke nijesu prihvatili prijateljsko poravnanje. U ovom predmetu je objedinjeno 25 podnosilaca predstavki koji su na nacionalnom nivou imali pravosnažne i izvršne presude koje

duži niz godina nijesu izvršene jer je društveno preduzeće „Tara“ koje je tuženo u međuvremenu pošlo u stečaj. Iako se radi o predmetu koji je u nacionalnom pravnom sistemu Crne Gore pravosnažno okončan i kao takav ostao neizvršen duži niz godina što ukazuje na mogućnost potpisivanja prijateljskog poravnanja ili jednostrane deklaracije, tokom postupka pregovaranja od strane zastupnice je uočen određeni vid nepravilnosti koje se mogu pripisati punomoćniku podnosioca predstavke i po tom osnovu je uložena prigovor. Navedeni prigovor je od strane Evropskog suda prihvaćen i donijeta je odluka kojom je punomoćnik podnosioca predstavke adv. B.S. zbog utvrđenih zloupotreba proglasio nepodobnim za zastupanje i zabranio pristup Sudu u svim budućim predmetima. Sud je i dalje nastavio da ispituje podnijetu predstavku s obzirom na to da ona u sebi objedinjuje ukupno 25 podnosilaca.

6. Pregled i sadržaj predstavki koje su komunicirane i završene u 2020. godini

1) Radić protiv Crne Gore

predstavka br. 5766/20

podnijeta 27. januara 2020.godine, komunicirana 29. januara 2020.godine

Evropski sud je dana 29. januara 2020.godine obavijestio Kancelariju zastupnika da je podnijeta predmetna predstavka i zahtjev za usvajanje privremene mjere od strane Evropskog suda, na osnovu Pravila 39 Poslovnika Suda. Predmet predstavke i podnijete privremene mjere bio je Zakon o slobodi vjeroispovijesti ili uvjerenja i pravnom položaju vjerskih zajednica koji je usvojila Skupština Crne Gore dana 27. decembra 2019.godine.

Podnosioci predstavke (advokatska kancelarija Radić iz Beograda) su tražili od Evropskog suda da usvoji privremenu mjeru, kojom će u odnosu na Srpsku pravoslavnu crkvu („SPC“) odložiti primjenu navedenog zakona do okončanja postupka njegove ustavnosti i saglasnosti sa međunarodnim ugovorima pred Ustavnim sudom Crne Gore, odnosno do zaključenja temeljnog ugovora između Vlade Crne Gore i tradicionalne vjerske zajednice Srpske pravoslavne crkve i/ili do okončanja postupka po predstavi Evropskom sudu, koja će biti podnijeta u slučaju da Ustavni sud Crne Gore ne proglasi neustavnim osporene odredbe spornog zakona, prije nego što državni organi sprovedu preknjiženje nepokretnosti sa SPC na državu.

Zahtjev za određivanje privremene mjere se po pravilu podnosi kada stranka smatra da se u konkretnom slučaju suočava sa neposrednom prijetnjom nastupanja ozbiljne i nepopravljive štete. O osnovanosti takvog zahtjeva, a na osnovu dostavljenog dokaznog materijala, konačnu ocjenu daje Evropski sud.

Kancelarija zastupnika se nije izjašnjavala na podnijetu predstavku po bilo kom osnovu niti je od strane Suda to zahtijevano. Evropski sud je samostalno, bez izjašnjenja tužene države, donio 31. januara 2020.godine odluku da navedeni zahtjev nije ispunio tražene kriterijume za izdavanje privremene mjere propisane Poslovníkom Suda.

2) *Muhović protiv Bosne i Hercegovine*

predstavka br. 40841/13

podnijeta 7. maja 2013.godine, komunicirana 26. februara 2020.godine

Evropski sud za ljudska prava je dana 26.02.2020.godine obavijestio Kancelariju zastupnika da se pred tim sudom vodi postupak u predmetu *Muhović protiv Bosne i Hercegovine*. Povod za podnošenje predstavke je navodna povreda člana 6 stav 1 (pravo na pravično suđenje) i člana 13 (pravo na djelotvorni pravni lijek) Konvencije i člana 1 Protokola br. 1 uz Konvenciju (zaštita imovine), zbog neizvršenja pravosnažne sudske odluke.

S obzirom na to da je podnosilac predstavke crnogorski državljanin, Evropski sud vodeći se članom 36 stav 1 Konvencije, prema kome Visoka strana ugovornica čiji je državljanin podnosilac predstavke može podnijeti pisana zapažanja i uzeti učešće u raspravi u predmetima pred Vijećem ili Velikim vijećem, pozvao je Vladu Crne Gore, odnosno Kancelariju zastupnika da se do 13. marta 2020.godine izjasni da li želi da uzme učešća u raspravi.

Imajući u vidu činjenicu da je podnosilac predstavke crnogorski državljanin, zastupnica je nakon uvida u spise predmeta koji su joj bili dostavljeni od strane Evropskog suda ocijenila da nije bilo interesa da se naša država umiješa u predmet u svojstvu treće strane, o čemu je informisala Evropski sud da neće podnijeti pisana zapažanja i uzeti učešće u raspravi u predmetu pred Vijećem, u smislu člana 36 stav 1 Konvencije (intervencija trećih lica).

IV PRESUDE I ODLUKE EVROPSKOG SUDA U ODNOSU NA CRNU GORU U 2020. GODINI

Tokom izvještajnog perioda, Evropski sud je u odnosu na Crnu Goru odlučio u **15 (petnaest)** predmeta. Naime, Evropski sud je putem presude odlučio u **10 (deset)** predmeta i to: „*Despotović protiv Crne Gore*“, „*Glušica i Đurović protiv Crne Gore*“, „*Piletić protiv Crne Gore*“, „*Sinanović i drugi protiv Crne Gore*“, „*Marković protiv Crne Gore*“, „*Raspopović i drugi protiv Crne Gore*“, „*Madžarović i drugi protiv Crne Gore*“, „*Drašković protiv Crne Gore*“, „*Nešić protiv Crne Gore*“ i „*MERCUR SYSTEM A.D. i drugi protiv Crne Gore*“, dok je u preostalim predmetima donio **5 (pet) odluka** i to: četiri odluke o neprihvatljivosti predstavke: „*Bujković protiv Crne Gore*“, „*Dalmatin protiv Crne Gore*“, „*Kuljić protiv Crne Gore*“ i „*Crkva Svetog Đorđa protiv Crne Gore*“ i jedna odluka o skidanju predstavke sa liste predmeta „*Stjepović protiv Crne Gore*“ (*prijateljsko poravnanje*).

1. Presude

Despotović protiv Crne Gore

predstavka br. 36225/11

presuda od 16. januara 2020.godine

Povod za podnošenje predstavke je navodna povreda člana 6 stav 1 Konvencije.

Podnosilac predstavke je tužbom od 19.06.1998.godine pokrenuo parnični postupak za nanadu štete pred Osnovnim sudom u Podgorici. Presudom Osnovnog suda u Podgorici od 12.05.2007.godine odbijen je tužbeni zahtjev, dok je presudom Višeg suda u Podgorici od 25.11.2008.godine odbijena žalba tužioca kao neosnovana i potvrđena prvostepena presuda. Odlučujući o reviziji, izjavljenoj protiv presude Višeg suda u Podgorici, Vrhovni sud Crne Gore je presudom od 18.02.2009.godine predmet vratio na ponovno odlučivanje.

U ponovljenom postupku, presudom Osnovnog suda u Podgorici od 19.11.2009.godine ponovo je odbijen tužbeni zahtjev tužioca, koja presuda je potvrđena 16.04.2010.godine od strane Višeg suda u Podgorici. U konačnom, presudom od 01.07.2010. godine Vrhovni sud je odbio reviziju podnosioca predstavke i potvrdio nižestepene presude. Dana 24.09.2010.godine podnosilac predstavke je podnio ustavnu žalbu zbog povrede člana 6 Konvencije, koja je odbijena odlukom Ustavnog suda Crne Gore od 25.02.2011.godine.

Predstavka je podnijeta Evropskom sudu 03.03.2011. godine, zbog prekomjerne dužine građanskog postupka.

Evropski sud je utvrdio da se u konkretnom predmetu, dužina postupka ima računati od 03.03.2004.godine, tj. od dana stupanja na snagu Konvencije u odnosu na Crnu Goru. Predmetni postupak je okončan 01.07.2010.godine presudom Vrhovnog suda Crne Gore, pa je isti ukupno trajao šest godina, tri mjeseca i 28 dana na tri nivoa nadležnosti.

Ispitujući osnovanost predstavke, Evropski sud je, polazeći od svoje dobro ustanovljene sudske prakse, smatrao da je u navedenom predmetu dužina postupka bila prekomjerna i da nije ispunila zahtjev „razumnog roka”. Stoga je proglasio predstavku prihvatljivom i utvrdio da je bilo povrede člana 6 stav 1 Konvencije. S obzirom na to da podnosilac predstavke nije podnio zahtjev za pravično zadovoljenje, Evropski sud je u skladu sa tim smatrao da nema osnova da mu se dodijeli bilo koji iznos na ime pravičnog zadovoljenja.

Glušica i Đurović protiv Crne Gore

predstavka br. 34882/12

presuda od 5. marta 2020.godine

Povod za podnošenje predstavke je navodna povreda člana 6 stav 1 Konvencije. Naime, šest podnosilaca predstavke su se žalili na prekomjernu dužinu trajanja parničnog postupka koji je pokrenut pred Osnovnim sudom u Nikšiću.

Evropski sud je utvrdio da se dužina trajanja postupka u konkretnom predmetu ima računati od 03.03.2004.godine, to jest od dana kada je Konvencija stupila na snagu u odnosu na Crnu Goru. Evropski sud je u navedenom predmetu ponovio da razumnost dužine trajanja postupka mora biti procijenjena u svjetlu okolnosti predmeta i u odnosu na sledeće kriterijume: složenost predmeta, ponašanje podnosilaca predstavke i relevantnih organa, kao i od kakvog je značaja predmet spora za podnosiocima predstavke. Prilikom ispitivanja cjelokupnog materijala koji mu je dostavljen, Evropski sud nije našao nijednu činjenicu ili argument koji bi ga mogao ubijediti da donese drugačiji zaključak o prihvatljivosti i osnovanosti ove žalbe. Imajući u vidu svoju sudsku praksu o ovom pitanju, Evropski sud je smatrao da je u konkretnom predmetu dužina trajanja postupka od ukupno 7 godina, 9 mjeseci i 19 dana na tri nivoa nadležnosti bila prekomjerna i da nije ispunila zahtjev „razumnog roka”, zbog čega je utvrdio povredu člana 6 stav 1 Konvencije i dosudio svakom podnosiocu predstavke novčani

iznos od po 2.100,00 eura na ime nematerijalne štete, troškova i izdataka i odbacio ostatak zahtjeva podnosioca predstavke za pravičnim zadovoljenjem.

Piletić protiv Crne Gore
predstavka br. 53044/13
presuda od 5. marta 2020.godine

Povod za podnošenje predstavke je navodna povreda člana 6 stav 1 Konvencije.

Podnositeljka predstavke se žalila na prekomjernu dužinu parničnog postupka koji je pokrenut 20.03.2000.godine pred Osnovnim sudom u Podgorici radi utvrđenja i povraćaja nepokretnosti, a okončan je presudom Vrhovnog suda Crne Gore od 18.10.2011.godine. Evropski sud je utvrdio da se u konkretnom predmetu, dužina postupka ima računati od 03.03.2004.godine, tj. od dana stupanja na snagu Konvencije u odnosu na Crnu Goru. Ispitujući okolnosti predmeta, Evropski sud je smatrao da je dužina parničnog postupka u trajanju od 7 godina i 7 mjeseci na 3 nivoa nadležnosti bila očigledno prekomjerna, zbog čega je utvrdio povredu člana 6 stav 1 Konvencije. Evropski sud je zakonskim naslednicama podnositeljke predstavke dosudio pravično zadovoljenje u iznosu od 1.200,00 eura na ime nematerijalne štete i 500,00 eura na ime troškova postupka.

Sinanović i drugi protiv Crne Gore
predstavka br. 45028/13
presuda od 5. marta 2020.godine

Povod za podnošenje predstavke je navodna povreda člana 6 stav 1 Konvencije.

Tri podnosioca predstavke su se žalili na prekomjernu dužinu trajanja ostavinskog postupka pred Osnovnim sudom u Podgorici. Cijeneći okolnosti predmeta, Evropski sud je smatrao da je dužina ostavinskog postupka u trajanju od 10 godina i 2 dana u prvom stepenu, očigledno prekomjerna, zbog čega je dosudio podnosiocima predstavke pravično zadovoljenje u iznosu od po 2.900,00 eura na ime nematerijalne štete i 500,00 eura na ime troškova postupka.

Marković protiv Crne Gore
predstavka br. 6978/13
presuda od 5. marta 2020.godine

Povod za podnošenje predstavke je navodna povreda člana 6 stav 1 Konvencije.

Postupak je započet 30.04.2004. godine pred Osnovnim sudom u Kotoru, a okončan 09.12.2011.godine, odlukom Višeg suda u Podgorici. Evropski sud je utvrdio da je dužina trajanja parničnog postupka pred domaćim sudovima u konkretnom slučaju od 7 godina, 7 mjeseci i 9 dana na dva nivoa nadležnosti dovela do povrede člana 6 stav 1 Konvencije. U tom smislu, Evropski sud je dosudio podnosiocu predstavke 2.100,00 eura na ime nematerijalne štete i 100,00 eura na ime troškova i izdataka i odbacio ostatak zahtjeva podnosioca predstavke za pravičnim zadovoljenjem.

Raspopović i drugi protiv Crne Gore
predstavka br. 58942/11, 14361/13 i 71006/13
presuda od 26. marta 2020.godine

Navedeni predmet obuhvata tri predstavke i to: *Raspopović protiv Crne Gore* (br. predstavke 58942/11), *Bulatović i Đukić protiv Crne Gore* (br. predstavke 14361/13) i *Gardašević protiv Crne Gore* (br. predstavke 71006/13), ali je u konkretnom slučaju zbog istog činjeničnog i pravnog stanja, Evropski sud smatrao prikladnim da ih ispita zajedno u jednoj presudi.

Sve tri predstavke su Kancelariji zastupnika komunicirane kao „WECL“, pa ih je Evropski sud ispitivao u odnosu na član 6 st. 1 Konvencije, odnosno isključivo ispitujući dužinu trajanja postupka u konkretnim predmetima koji su se vodili pred nacionalnim organima. U „WECL“ predmetima za činjenični i pravni osnov predstavke Evropski sud ima već dobro ustanovljenu sudsku praksu i malo je vjerovatno da će doći do odstupanja od te prakse.

Evropski sud je u navedenoj presudi ponovio da razumnost dužine trajanja postupka mora biti procijenjena u svjetlu okolnosti predmeta i u odnosu na sljedeće kriterijume: složenost predmeta, ponašanje podnosilaca predstavke i relevantnih organa, kao i od kakvog je značaja predmet spora za podnosioca predstavke. Prilikom ispitivanja cjelokupnog materijala koji mu je dostavljen, Evropski sud nije našao nijednu činjenicu ili argument koji bi ga mogao ubijediti da donese drugačiji zaključak o prihvatljivosti i osnovanosti ove žalbe. Imajući u vidu svoju sudsku praksu o ovom pitanju, Evropski sud je smatrao da je u konkretnom predmetu dužina

trajanja postupka bila prekomjerna i da nije ispunila zahtjev „razumnog roka”, zbog čega je utvrdio povredu člana 6 stav 1 Konvencije i dosudio svakom podnosiocu predstavke novčani iznos na ime nematerijalne štete, troškova i izdataka koje ćemo predstaviti u nastavku i odbacio ostatak zahtjeva podnosioca predstavke za pravičnim zadovoljenjem.

U predmetu *Raspopović protiv Crne Gore*, podnosilac predstavke se žalio na prekomjernu dužinu trajanja parničnog postupka koji je pokrenut 16.09.2003.godine pred Osnovnim sudom u Podgorici, a okončan presudom Vrhovnog suda Crne Gore od 09.06.2011.godine. Evropski sud je utvrdio da se u konkretnom predmetu, dužina postupka ima računati od 03.03.2004.godine, tj. od dana stupanja na snagu Konvencije u odnosu na Crnu Goru, pa je ispitujući okolnosti predmeta, utvrdio da je dužina parničnog postupka u trajanju od 7 godina, 3 mjeseca i 6 dana na 3 nivoa nadležnosti bila očigledno prekomjerna, zbog čega je utvrdio povredu člana 6 stav 1 Konvencije. Podnosiocu predstavke je po tom osnovu dosudio pravično zadovoljenje u iznosu od 900,00 eura na ime nematerijalne štete i 500,00 eura na ime troškova postupka.

U predmetu *Bulatović i Đukić protiv Crne Gore*, tri podnosioca predstavke su se žalila na prekomjerno trajanje parničnog postupka koji je trajao od 28.01.1988.godine kada su podnijeli tužbu Opštinskom sudu u Titogradu, a okončan presudom Vrhovnog suda Crne Gore 09.05.2012.godine. Evropski sud je utvrdio da se u konkretnom predmetu, dužina postupka ima računati od 03.03.2004.godine, tj. od dana stupanja na snagu Konvencije u odnosu na Crnu Goru, pa je ispitujući okolnosti predmeta, utvrdio da je dužina ostavinskog postupka u trajanju od 8 godina, 2 mjeseca i 6 dana na 3 nivoa nadležnosti bila očigledno prekomjerna. Zbog navedenih okolnosti utvrdio je povredu člana 6 stav 1 Konvencije i po tom osnovu dosudio pravično zadovoljenje u iznosu od po 1.200,00 eura na ime nematerijalne štete i 100,00 eura na ime troškova postupka.

U predmetu *Gardašević protiv Crne Gore*, podnositeljka predstavke se žalila na prekomjernu dužinu trajanja parničnog postupka koji je pokrenut 27.03.1998.godine pred Osnovnim sudom u Podgorici, a okončan presudom Vrhovnog suda Crne Gore od 23.10.2012.godine. Evropski sud je utvrdio da se u konkretnom predmetu, dužina postupka ima računati od 03.03.2004.godine, tj. od dana stupanja na snagu Konvencije u odnosu na Crnu Goru, pa je utvrdio da je dužina parničnog postupka u trajanju od 8 godina, 7 mjeseci i 21 dan na 3 nivoa nadležnosti bila očigledno prekomjerna, zbog čega je utvrdio povredu člana 6 stav

1 Konvencije. Podnositeljki predstavke je po tom osnovu dosudio pravično zadovoljenje u iznosu od 1.000,00 eura na ime nematerijalne štete i 100,00 eura na ime troškova postupka.

Madžarović i drugi protiv Crne Gore

predstavke br. 54839/17 i 71093/17

presuda od 5. maja 2020.godine

Povod za podnošenje predstavki je navodna povreda člana 6 stav 1 Konvencije i člana 1 Protokola br. 1 uz Konvenciju.

U navedenom predmetu riječ je o dva izvršna postupka koja su se vodila pred Privrednim sudom Crne Gore, a koja su bila pokrenuta protiv kompanije T., koja se nalazila u vlasništvu dvije kompanije, i to drugog i trećeg podnosioca predstavke.

Postupak je pokrenut protiv kompanije T. kao dužnika, jer nije ispunila obaveze prilikom uzimanja kredita kod banke sa sjedištem u Austriji, koji je bio osiguran akcijama koje je ta kompanija držala u zajedničkom investicionom fondu.

Evropski sud je u konkretnom predmetu utvrdio povredu člana 6 st. 1 Konvencije, zbog nemogućnosti podnosilaca predstavke da iskoriste pravni lijek za koji su razumno vjerovali da je dostupan, jer Apelacioni sud Crne Gore nikada nije ispitivao osnovanost argumenata podnosilaca predstavke (dužnika) koje je iznio u svojim žalbama. Stoga je Evropski sud po tom osnovu podnosiocima predstavke dosudio pravično zadovoljenje u iznosu od 3.600,00 € na ime nematerijalne štete.

Kada je u pitanju pritužba podnosilaca predstavke u pogledu člana 1 Protokola br. 1, Evropski sud je smatrao da su navodi podnosilaca predstavke očigledno neosnovani kada je u pitanju povreda prava na mirno uživanje imovine i odbacio predstavku u tom dijelu, zaključivši da su podnosioci zaključili ugovore o zalozi po slobodnoj volji, te da su prihvatili uslove i na taj način garantovali kredit akcijama navedenim u njima, te da ne može spekulirati kako bi domaći sudovi eventualno odlučili o njihovoj žalbi u vezi prenosa dionica na povjerioca.

Drašković protiv Crne Gore

predstavka br. 40597/17

presuda od 9. juna 2020.godine

Podnositeljka predstavke se žalila na povredu člana 8 Konvencije zbog miješanja države u njeno pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života, kao i na povredu člana 6 Konvencije

zbog propusta nadležnog suda da meritorno odluči o njenom zahtjevu za ekshumacijom i prenošenjem posmrtnih ostataka njenog pokojnog supruga.

Naime, podnositeljka predstavke je vodila postupke pred nadležnim organima u namjeri da prenese posmrtnu ostatku svog pokojnog supruga iz grobnice u naselju „Rubeža“ kod Nikšića u grobnicu koju je ona sa suprugom napravila u Trebinju. Sticajem okolnosti, suprug podnositeljke predstavke je preminuo 1995.godine, pa je zbog ratnih dešavanja u Bosni i Hercegovini sahranjen u porodičnu grobnicu koja je u vlasništvu njegovog sinovca. Podnositeljka predstavke se u skladu sa relevantnim opštinskim odredbama u junu 2014.godine obratila sinovcu svog pokojnog supruga za davanje saglasnosti za prenos posmrtnih ostataka svog supruga, međutim, isti je odbio da dâ saglasnost. Usljed toga, podnositeljka predstavke je pokrenula postupak pred Osnovnim sudom u Herceg Novom radi „utvrđenja prava da se izvrši ekshumacija posmrtnih ostataka njenog pokojnog supruga“. Predmetni postupak je okončan u februaru 2015.godine rješenjem o odbacivanju tužbe. Prvostepeni sud je u bitnom utvrdio da podnositeljka predstavke „nema pravni interes“ za podnošenje ovakve tužbe, s obzirom da ista ne polaže, niti može polagati, nikakva prava na posmrtnim ostacima, u smislu svojinskih odnosa, bez obzira o čijim se ostacima radi, niti iz mjesta njihovog počinka može da crpi bilo kakva prava, imovinske ili statusne prirode ili u drugom pravnom smislu riječi. Navedeno rješenje je potvrđeno od strane Višeg suda u Podgorici. Podnositeljka predstavke je podnijela i ustavnu žalbu, koja je odbijena od strane Ustavnog suda Crne Gore.

Evropski sud je prvenstveno ispitivao prihvatljivost predstavke, polazeći od principa prema kojima su podnosioci predstavke dužni da iscrpe sva domaća djelotvorna pravna sredstva, prije obraćanja tom Sudu. S tim u vezi, Evropski sud je utvrdio da ne postoje pozitivni propisi koji precizno propisuju proceduru koja se ima primijeniti u slučaju kada ne postoji saglasnost vlasnika grobnog mjesta za ekshumaciju posmrtnih ostataka. Takođe, kada je u pitanju praksa nadležnog upravnog organa – Sanitarne inspekcije, podnositeljka predstavke je obaviještena da u slučaju postojanja spora, isti mora biti razriješen prije nego bi taj organ mogao da donese odluku kojom bi se sproveo postupak ekshumacije. Međutim, za odlučivanje u takvom sporu, Sanitarna inspekcija je navela da nije nadležna. Imajući u vidu navedeno, Evropski sud je utvrdio da je predstavka prihvatljiva.

Kada je u pitanju osnovanost predstavke, Evropski sud je pokrenuo pitanje „aktiviranja“ člana 8 Konvencije u odnosu na okolnosti samog predmeta. Prema praksi tog Suda, članom 8 Konvencije garantuje se pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života i u slučajevima

koji se odnose na sahranu i prenos posmrtnih ostataka rođaka. Ipak, u dosadašnjoj praksi, Evropski sud se nije eksplicitno izjašnjavao o tome da li zahtjev za ekshumacijom radi prenošenja u drugu grobnicu spada u okviru člana 8 Konvencije. Polazeći od širokog opsega koncepta „privatnog i porodičnog života“, Evropski sud je utvrdio da ispitivanje takvog zahtjeva spada u okviru oba aspekta člana 8 Konvencije, tj. kako privatnog, tako i porodičnog života. Sud je pojasnio da će priroda i obim ovog prava, kao i stepen obaveze države u ovakvim slučajevima, zavisiti od konkretnih okolnosti svakog pojedinačnog predmeta.

Za razliku od nekih ranijih slučajeva u kojima se Evropski sud bavio pitanjem proporcionalnosti između prava na ekshumaciju bliskog rođaka i javnog interesa u obezbjeđivanju poštovanja „svetosti groba“, Evropski sud je u ovom predmetu prvi put ispitivao proporcionalnost ne samo u odnosu na javni interes, već i u odnosu na pravo drugog pojedinca, tj. u konkretnom slučaju – sinovca pokojnog supruga podnositeljke predstavke. U odgovoru na ovo pitanje, Evropski sud je ispitivao pozitivne obaveze države u sferi odnosa između pojedinaca, što podrazumijeva ocjenu postojanja adekvatnog pravnog okvira za razrješenje predmetnog pitanja, kao i ocjenu postupanja nadležnih organa u konkretnom slučaju.

U odnosu na prvi aspekt, Sud je primijetio da domaće zakonodavstvo nema adekvatan pravni okvir kojim su regulisani ovakvi slučajevi. Postojeći propisi koji se bave slučajevima ekshumacije i prenosa posmrtnih ostataka ne propisuju standarde za rješavanje sporova između rođaka u ovom kontekstu. Takođe, državni organ koji je nadležan u ovim sporovima nije definisan. Domaći sudovi su zauzeli stanovište da je podnositeljka predstavke trebala da se obrati nadležnom organu uprave, koji opet nije mogao da odluči o takvom zahtjevu kod nepostojanja saglasnosti vlasnika grobnog mjesta. Prema nalaženju Evropskog suda, postupak pred organom uprave u konkretnom slučaju ne pruža mogućnost ispitivanja ravnoteže između sukobljenih interesa pojedinaca. Moguće je da bi to pitanje najbolje bilo ispitivati u parničnom postupku koji je podnositeljka predstavke i pokrenula. S druge strane, nadležni parnični sudovi nisu prepoznali bilo kakav pravni interes podnositeljke predstavke i time su, prema nalaženju Evropskog suda, propustili da prepoznaju postojanje njenog prava u smislu člana 8 Konvencije, kao i da ispituju osnovanost njenog zahtjeva u odnosu na konkurentno pravo sinovca njenog pokojnog supruga.

Zbog svega navedenog, Evropski sud je utvrdio povredu člana 8 Konvencije i našao da nije nužno da ispituje postojanje povrede člana 6 Konvencije. Podnositeljka predstavke je podnijela

zahtjev za naknadom nematerijalne štete u iznosu od 16.700,00 €, kao i naknadom troškova postupka u iznosu od 3.250,97 €. Evropski sud je našao opravdanim da dosudi iznos od 4.500,00 € na ime naknade nematerijalne štete, kao i cjelokupni iznos traženih troškova postupka.

Nešić protiv Crne Gore
predstavka br. 12131/18
presuda od 9. juna 2020.godine

Povod za podnošenje predstavke je navodna povreda člana 1 Protokola br. 1 uz Konvenciju.

Podnosilac predstavke je u oktobru 1980.godine zaključio kupoprodajni ugovor i kupio dvije parcele koje se nalaze u Krašićima u zoni morskog dobra. Na osnovu rješenja Osnovnog suda u Kotoru, podnosilac predstavke je upisan u Katastar nepokrenosti kao vlasnik navedenih parcela.

U oktobru 2006.godine država Crna Gora je podnijela tužbu protiv podnosioca predstavke radi utvrđivanja prava svojine na dijelu predmetnih parcela, koji je u naravi predstavljao morsku obalu – pontu. U decembru 2014.godine, Osnovni sud u Kotoru je usvojio tužbeni zahtjev i utvrdio da je država vlasnik predmetnih nepokretnosti, a što je „*tuženi dužan priznati i trpjeti da se iste uknjiže kao svojina Države CG, te iste predaju u posjed tužiocu*“. Prvostepeni sud je naveo da nije sporno da je podnosilac predstavke stekao pravo svojine na zakonit način, odnosno na osnovu kupoprodajnog ugovora iz 1980.godine. Ipak, utvrdio je da se sporno zemljište nalazi u zoni morskog dobra, pa stoga, na osnovu relevantnih odredbi Zakona o morskome dobru i Zakona o svojinsko-pravnim odnosima, predstavlja vlasništvo države. U bitnom je navedeno da su prava podnosioca predstavke prestala formiranjem granica morskog dobra, odnosno stupanjem na snagu ovih Zakona.

U postupku po žalbi, Viši sud u Podgorici je u septembru 2015.godine donio presudu kojom je u dijelu izreke pod stavom prvim potvrdio presudu Osnovnog suda, a u dijelu koji se odnosi na predaju nepokretnosti u posjed tužiocu, preinačio presudu i odbio tužbeni zahtjev. Viši sud je utvrdio da predmetne nepokretnosti predstavljaju morsku obalu i kao takve ne mogu biti predmet privatne svojine. S druge strane, u presudi je navedeno da „*tuženi ima zakonsko pravo korišćenja morskog dobra pod istim uslovima u skladu sa prostornim, urbanističkim planom sve do njegovog izuzimanja i u tom pravcu nije ni dužan da sa javnim preduzećem*

koje upravlja morskim dobrom zaključi ugovor o korišćenjuorskog dobra“. U decembru 2015.godine Vrhovni sud je potvrdio presudu Višeg suda i odbio revizije kao neosnovane. Protiv navedenih presuda, podnosilac predstavke je podnio ustavnu žalbu, koja je odbijena od strane Ustavnog suda.

Pored navedenih postupaka, podnosilac predstavke je u oktobru 2016.godine podnio tužbu Osnovnom sudu u Kotoru protiv tužene države Crne Gore, sa zahtjevom da se utvrdi da je tužilac - podnosilac predstavke „*nosilac prava korišćenja, do izuzimanja*“ na predmetnim parcelama, koje su u međuvremenu postale državno vlasništvo. U postupku koji je uslijedio, Osnovni sud u Kotoru je donio presudu kojom je usvojen tužbeni zahtjev podnosioca predstavke.

Navedena presuda je potvrđena od strane Višeg suda u Podgorici i Vrhovnog suda. Na osnovu navedenih presuda, podnosilac predstavke je upisan u Listu nepokretnosti kao korisnik predmetnih parcela. Podnosilac predstavke se žalio na povredu člana 1 Protokola br.1 uz Konvenciju zbog lišavanja prava na imovinu bez ikakve prethodne odluke u tom smislu i bez dobijanja naknade. U predstavci je istaknuto da je na osnovu opšteg akta (Zakona o morskom dobru) podnosilac predstavke lišen prava svojine, pri čemu prethodno nije utvrđen javni interes, niti je isplaćena pravična naknada. Istovremeno se pozvao na odredbe člana 58 Ustava Crne Gore, kojima je propisano da „*niko ne može biti lišen ili ograničen u pravu svojine, osim kad to zahtijeva javni interes, uz pravičnu naknadu*“.

Evropski sud je u svojoj presudi ispitivao pitanje prihvatljivosti predstavke *ratione temporis*, na koje je ukazano u izjašnjenju Kancelarije zastupnika. S obzirom na to da je Zakon o morskom dobru stupio na snagu 1992.godine, u pravnom izjašnjenju je istaknuto da je od tog momenta predmetna parcela – morska punta, samim zakonom postala državna svojina. Kako se navedeni akt dogodio prije stupanja na snagu Konvencije u odnosu na Crnu Goru, konkretna predstavka je nespojiva *ratione temporis*. Evropski sud nije prihvatio ovo stanovište, imajući u vidu da podnosilac predstavke nije izgubio pravo svojine stupanjem na snagu predmetnog Zakona, već tek nakon sprovedenog sudskog postupka po tužbi države za utvrđivanje prava svojine, odnosno nakon stupanja Konvencije na snagu.

U odnosu na osnovanost predmeta, Evropski sud je ponovio da svako miješanje u mirno uživanje imovine mora biti zakonito. Pravni principi na kojima se zasniva lišenje imovine moraju biti dovoljno predvidljivi i jasni u svojoj primjeni. Za svako miješanje u imovinska prava mora se postići pravičan stepen proporcionalnosti između javnog interesa i osnovnih

ljudskih prava pojedinca. Takođe, prema praksi Evropskog suda, nedostatak adekvatne kompenzacije kod oduzimanja imovine gotovo uvijek predstavlja neproporcionalno miješanje.

Ispitujući okolnosti ovog predmeta, Evropski sud je utvrdio da je podnosilac predstavke bio vlasnik predmetnih parcela, koje su na osnovu presude nadležnog suda prešle u vlasništvo države. Samim tim, podnosilac predstavke je nesporno lišen prava svojine. Okolnost da je podnosilac predstavke ostao korisnik predmetnih parcela, ne mijenja činjenicu da je izgubio pravo svojine. Ustav Crne Gore i Zakon o morskome dobru iz 1992.godine propisuju da morska obala predstavlja prirodno bogatstvo i da kao takva ne može biti u privatnom vlasništvu, pa je postojao pravni osnov za sticanje prava svojine od strane države. Međutim, Evropski sud je primijetio da se Ustavom Crne Gore, kao i drugim relevantnim propisima koji regulišu svojinska pitanja, garantuje pravo na pravičnu naknadu u slučaju lišenja prava svojine. Iako je domaćim propisima predviđena mogućnost oduzimanja imovine u korist države, istovremeno je propisano da bivši vlasnik ima pravo na pravičnu naknadu. Kada je u pitanju predvidljivost i preciznost pravnih principa, Evropski sud je primijetio da je u presudama domaćih sudova navedeno da će podnosilac predstavke imati pravo na naknadu u slučaju izuzimanja zemljišta, pri čemu nije definisano na koji način će se sprovesti predmetni postupak eksproprijacije. Zakon o morskome dobru ne propisuje način na koji se sprovodi postupak izuzimanja kod slučaja kada je država već na osnovu sudske presude upisana kao vlasnik. Stoga, ostalo je nejasno da li će se i kada sprovesti postupak formalnog izuzimanja zemljišta, na osnovu kojeg bi podnosiocu predstavke bila isplaćena pravična naknada. U konkretnom predmetu je takođe ostalo nejasno u odnosu na koga bi se mogao sprovesti taj postupak, kod činjenice da je država već upisana kao vlasnik.

Usljed navedenog, Evropski sud je utvrdio da predmetno miješanje nije bilo zakonito, te je stoga utvrdio povredu člana 1 Protokola br.1 uz Konvenciju. Podnosilac predstavke je podnio zahtjev za naknadom troškova postupka pred domaćim sudovima, u iznosu od 10.268,81 €, kao i zahtjev za troškovima postupka pred Evropskim sudom. Evropski sud je našao opravdanim da dosudi iznos od 5.400,00 € na ime svih troškova i izdataka.

MERCUR SYSTEM A.D. i drugi protiv Crne Gore

predstavke br. 5862/11 i 70851/13

presuda od 26. novembra 2020.godine

Evropski sud je dana 26.11.2020.godine donio presudu kojom je obuhvatio dva različita predmeta, i to: *MERCUR SYSTEM A.D. protiv Crne Gore* (br.5862/11) i *Vujović i dr. protiv Crne Gore* (br.70851/13), sa zajedničkim pritužbama koje se odnose na prekomjernu dužinu trajanja domaćih sudskih postupaka. Kako su pritužbe bile identične, Sud je odlučio da spoji predmete i donijetom presudom utvrdio povredu člana 6 stav 1 Konvencije, zbog prekomjerne dužine trajanja postupaka.

U skladu sa tzv. „*broader WECL*“ procedurom u radu Evropskog suda, o predmetima je odlučeno jednom presudom, gdje se nakon obrazloženja i izreke u presudi navodi tabela sa najvažnijim podacima iz predstavki. Ova procedura se primjenjuje u onim slučajevima gdje pravni osnov i činjenice više identičnih predmeta upućuju na dobro ustanovljenu praksu Evropskog suda u vezi sa nekim konvencijskim pravom, najčešće u vezi sa pravom na razumnu dužinu trajanja postupaka iz člana 6 stav 1 Konvencije. U takvim situacijama, radi ekonomičnosti postupka i efikasnijeg rada, Evropski sud jednom presudom odlučuje o više istovjetnih predstavki koje su podnijete protiv neke države bez navođenja detaljnijih obrazloženja.

U predmetu *MERCUR SYSTEM A.D. protiv Crne Gore*, podnosilac predstavke je pravno lice koje je vodilo postupak pred Privrednim sudom u Podgorici. U predmetnom postupku presuda Privrednog suda je dva puta ukidana od strane Apelacionog suda Crne Gore, da bi u konačnom bila potvrđena i od strane Apelacionog suda i od strane Vrhovnog suda Crne Gore. U postupku po ustavnoj žalbi, Ustavni sud Crne Gore je jednom ukinuo presudu Vrhovnog suda, a predmetni postupak je okončan presudom Vrhovnog suda od 08.02.2012.godine. Postupak je trajao ukupno 7 godina, 11 mjeseci i 5 dana na tri nivoa nadležnosti.

U predmetu *Vujović i dr. protiv Crne Gore*, predstavka je podnijeta od strane 32 fizička lica u vezi sa radnim sporom koji je pokrenut 1996.godine pred nadležnim Osnovnim sudom u Podgorici. U postupku je donijeto nekoliko presuda i rješenja Osnovnog suda u Podgorici, Višeg suda u Podgorici i Vrhovnog suda Crne Gore. Postupak je okončan presudom Vrhovnog suda Crne Gore od 09.05.2013.godine. Postupak je ukupno trajao 9 godina, 2 mjeseca i 6 dana.

Evropski sud je utvrdio da se dužina trajanja postupka u oba predmeta ima računati od 03.03.2004.godine, to jest od dana kada je Konvencija stupila na snagu u odnosu na Crnu Goru.

Evropski sud je u presudi ponovio da razumnost dužine trajanja postupka mora biti procijenjena u svjetlu okolnosti predmeta i u odnosu na sljedeće kriterijume: složenost predmeta, ponašanje podnosioca predstavke i relevantnih organa, kao i od kakvog je značaja predmet spora za podnosioca predstavke. Prilikom ispitivanja cjelokupnog materijala koji mu je dostavljen, Evropski sud nije našao nijednu činjenicu ili argument koji bi ga mogao ubijediti da donese drugačiji zaključak o prihvatljivosti i osnovanosti predstavki. Imajući u vidu svoju sudsku praksu o ovom pitanju, Evropski sud je smatrao da je u oba predmeta dužina trajanja postupka bila prekomjerna i da nije ispunila zahtjev „razumnog roka”, zbog čega je utvrdio povredu člana 6 stav 1 Konvencije.

Iako su podnosioci predstavke u oba predmeta tražili naknadu materijalne štete, Evropski sud nije našao uzročnu vezu između utvrđene povrede i tražene naknade. Podnosioci predstavke nisu tražili naknadu nematerijalne štete, pa je u konačnom Evropski sud u oba predmeta dosudio novčani iznos od 500,00 eura na ime troškova i izdataka, po predstavci.

2. Odluke o neprihvatljivosti predstavke

U toku izvještajne godine Evropski sud je donio četiri odluke o neprihvatljivosti predstavke i to: „*Bujković protiv Crne Gore*“, „*Dalmatin protiv Crne Gore*“, „*Kuljić protiv Crne Gore*“ i „*Crkva Svetog Đorđa protiv Crne Gore*“, o kojima ćemo podrobniju analizu dati u nastavku.

Bujković protiv Crne Gore **predstavka br. 53223/14** **odluka od 16. januara 2020.godine**

Povod za podnošenje predstavke je navodna povreda člana 6 stav 1 Konvencije, zbog dužine trajanja postupka.

Podnosilac predstavke je 22.05.2003.godine pokrenuo parnični postupak pred Osnovnim sudom u Baru protiv Opštine Bar, radi naknade materijalne štete i izgubljene dobiti. U septembru 2003.godine, tražio je prekid postupka do okončanja drugog parničnog postupka, koji je pokrenuo 2000.godine pred istim sudom i koji je predstavljao prethodno pitanje. Nakon okončanja drugog postupka, postupak je nastavljen u januaru 2009.godine i okončan je u oktobru 2010.godine, presudom Vrhovnog suda Crne Gore.

Evropski sud je smatrao da u navedenim okolnostima, dužina predmetnog postupka nije bila prekomjerna suprotno članu 6 stav 1 Konvencije, posebno ako se uzme u obzir činjenica

da je postupak prekinut po zahtjevu podnosioca predstavke, pri čemu je nakon nastavka isti okončan za manje od dvije godine na tri stepena nadležnosti. Iz tih razloga, Evropski sud je odbacio predstavku kao očigledno neosnovanu u smislu člana 35 stav 3 (a) i 4 Konvencije.

Dalmatin protiv Crne Gore
predstavka br. 47116/17
odluka od 16. januara 2020.godine

Povod za podnošenje predstavke je navodna povreda člana 6 stav 1 Konvencije.

Podnosilac predstavke je 22.06.2007.godine podnio tužbu Osnovnom sudu u Podgorici, radi naknade materijalne štete koja je odbijena konačnom presudom Vrhovnog suda Crne Gore od 08.11.2013.godine.

Podnosilac predstavke je 06.02.2014.godine podnio ustavnu žalbu, koja je odbijena odlukom Ustavnog suda od 27.09.2016.godine.

U pisanom izjašnjenju zastupnica je odbila da zaključi prijateljsko poravnanje, iz razloga što je smatrala da u konkretnom slučaju nisu ispunjeni uslovi prihvatljivosti predstavke. Evropski sud je zaključio da podnosilac predstavke zaista nije dostavio potpune informacije u predstavci i kasnijim dopisima, koje činjenice je Kancelarija zastupnika istakla u svojoj odbrani, niti je dao dovoljno objašnjenje za neotkrivanje tih informacija. S tim u vezi, Evropski sud je ocijenio da takvo postupanje predstavlja zloupotrebu prava na predstavku, zbog čega je istu odbacio.

Kuljić protiv Crne Gore
predstavka br. 24431/11
odluka od 5. marta 2020.godine

Povod za podnošenje predstavke je navodna povreda člana 6 stav 1 Konvencije.

U konkretnom predmetu predstavka je podnijeta zbog dužine parničnog postupka radi povjeravanja djeteta na izdržavanje, koji je pokrenut pred Osnovnim sudom u Kotoru. Predmetni postupak je započet 29.09.2006.godine i okončan je presudom od 11.04.2013.godine. Postupak je trajao 6 godina, 6 mjeseci i 13 dana na tri nivoa nadležnosti. Prihvatajući argumente Kancelarije zastupnika, Evropski sud je primijetio da je tokom trajanja parničnog postupka protiv podnosioca predstavke pokrenuto nekoliko postupaka izvršenja, kao i krivični postupak.

Imajući u vidu navedeno, Evropski sud je utvrdio da je prekomjerna dužina parničnog postupka bila prouzrokovana ponašanjem podnosioca predstavke, a ne krivicom nadležnih državnih organa, zbog čega je proglasio predstavku očigledno neosnovanom i donio odluku o neprihvatljivosti.

Crkva Svetog Đorđa protiv Crne Gore

predstavka br. 15346/15

odluka od 9. aprila 2020.godine

Predmetna predstavka je podnijeta Evropskom sudu od strane Mitropolije Crnogorsko-primorske („MCP“), 12 pravnih lica – manastira i jedne crkve (Crkva Svetog Đorđa u Podgorica) u okviru MCP. U predstavlci je u bitnom istaknuto da je u periodu od 1945.godine do raspada bivše SFR Jugoslavije (1990.godine) od strane federalnih i republičkih organa vlasti podnosiocima predstavke, bez pravnog osnova i najčešće bez ikakve naknade, nepravedno oduzimana imovina, pri čemu su posebno kao primjer istakli određene zemljišne parcele koje su bile u vlasništvu Crkve Svetog Đorđa u Podgorici.

U predstavlci je dalje navedeno da su podnijeli zahtjev za restitucijom Vladi Republike Crne Gore, o kojem nije odlučeno u propisanom roku, te da je u međuvremenu usvojen Zakon o povraćaju oduzetih imovinskih prava i obeštećenju, čime je prestao sa važenjem raniji Zakon o pravednoj restituciji i po kom osnovu su podnosioci predstavke navodno uskraćeni u pravu na povraćaj oduzete imovine.

Podnosioci predstavke su se u bitnom žalili na navodne povrede prava na pravičnu i javnu raspravu, jer o njihovom zahtjevu za restitucijom oduzete imovine koji je podnjet Vladi, kao i tužbi zbog ćutanja administracije, nije odlučeno (člana 6 stav 1 i član 13 Konvencije). U odnosu na sadržinu predmetnih zakona, podnosioci predstavke su se žalili na povredu člana 14 Konvencije i člana 1 Protokola br. 1, zbog navodne diskriminacije u ostvarenju imovinskih prava.

Između ostalog, žalbe su bile usmjerene i na oduzimanje imovine bez donošenja bilo kakvog pravnog akta, što je posebno bio slučaj sa zemljištem Crkve Svetog Đorđa u Podgorici, kao i na dužinu predmetnog parničnog postupka koji je ova crkva vodila pred domaćim sudovima. U navedenom postupku, jedan od podnosilaca predstavke (Crkva Svetog Đorđa – Crkvena opština Podgorica) podnio je tužbu 21.04.1992.godine protiv Opštine Podgorica i Streljačkog saveza Crne Gore radi utvrđenja prava svojine. Postupak je okončan presudom

Vrhovnog suda Republike Crne Gore od 14.03.2007.godine kojim je u konačnom odbijen tužbeni zahtjev Crkve Svetog Đorđa kao neosnovan.

Kada su u pitanju ostale pritužbe podnosilaca predstavke, a koje se tiču njihovih zahtjeva za restitucijom - povraćajem oduzete imovine, pravične rasprave, nepostojanje djelotvornog pravog lijeka, te navodne diskriminacije, Evropski sud je o identičnim činjeničnim i pravnim pitanjima odlučivao u predmetu *Eparhija budimljansko-nikšićka i dr. protiv Crne Gore* (br.26501/05, odluka od 9. oktobra 2012.godine), gdje je ispitujući osnovanost podnijetih zahtjeva, iste odbacio kao očigledno neosnovane, a samu predstavku kao neprihvatljivu. Imajući u vidu da su gotovo iste pritužbe podnosilaca predstavke u odnosu na navodne povrede člana 6 (pravo na javnu i pravičnu raspravu), 13 (pravo na djelotvoran pravni lijek), 14 (zabrana diskriminacije) i člana 1 Protokola br. 1 (zaštita imovine) ispitivane ranije u okviru predmeta *Eparhija budimljansko-nikšićka i dr.*, Evropski sud je taj dio pritužbi iz predstavke iz istih razloga proglasio neprihvatljivim. Pored navedenog, Evropski sud je utvrdio da dužina parničnog postupka koji je vodila Crkva Svetog Đorđa pred domaćim sudovima nije bio pretjerano dug, iz kojih razloga je našao da je predstavka očigledno neosnovana i u tom smislu donio je odluku o neprihvatljivosti.

3. Odluka o skidanju predstavke sa liste predmeta

Stjepović protiv Crne Gore

predstavka br. 71075/17

odluka od 24. septembra 2020.godine

Povod za podnošenje predstavke je navodna povreda člana 8 Konvencije (pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života).

Podnosilac predstavke je pokrenuo postupak za naknadu nematerijalne štete za pretrpjele duševne bolove zbog povrede časti i ugleda i povrede prava ličnosti.

U konkretnom slučaju podnosilac predstavke je pokrenuo postupak pred Osnovnim sudom u Nikšiću protiv Fonda penzijskog i invalidskog osiguranja („Fond PIO“), zbog administrativne zabrane na penzijska primanja, koja je određena od strane Fonda PIO, po osnovu nekoliko ugovora o kreditu u kojima je podnosilac predstavke navodno bio žirant.

Evropski sud je obaviješten o postignutom prijateljskom poravnanju, na osnovu kojeg je podnosilac predstavke dao saglasnost da se odriče bilo kakvih daljih zahtjeva protiv Crne Gore

u vezi sa činjenicama koje su dovele do podnošenja ove predstavke, pod uslovom da se Vlada Crne Gore obaveže da će mu u roku od tri mjeseca od obavještenja o odluci Evropskog suda isplatiti iznos koji je naveden u istoj.

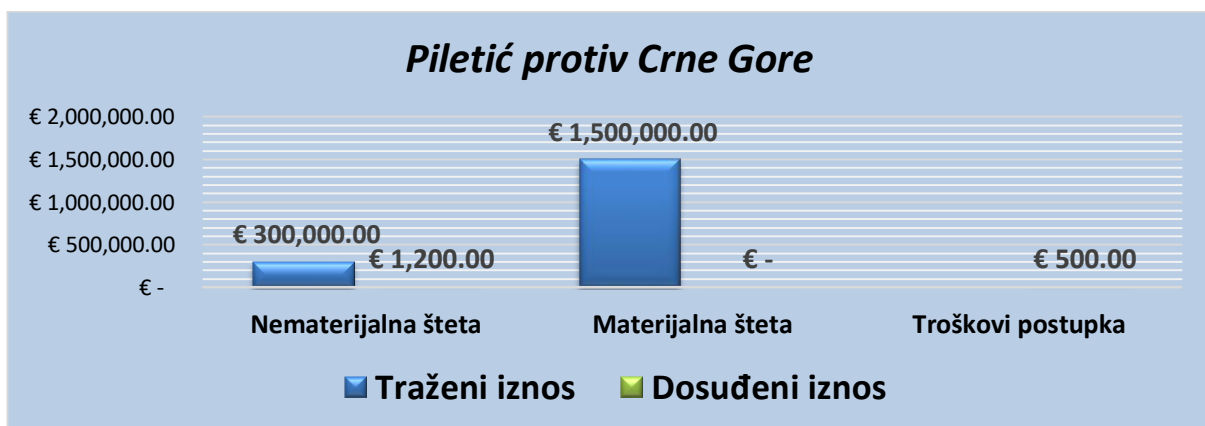
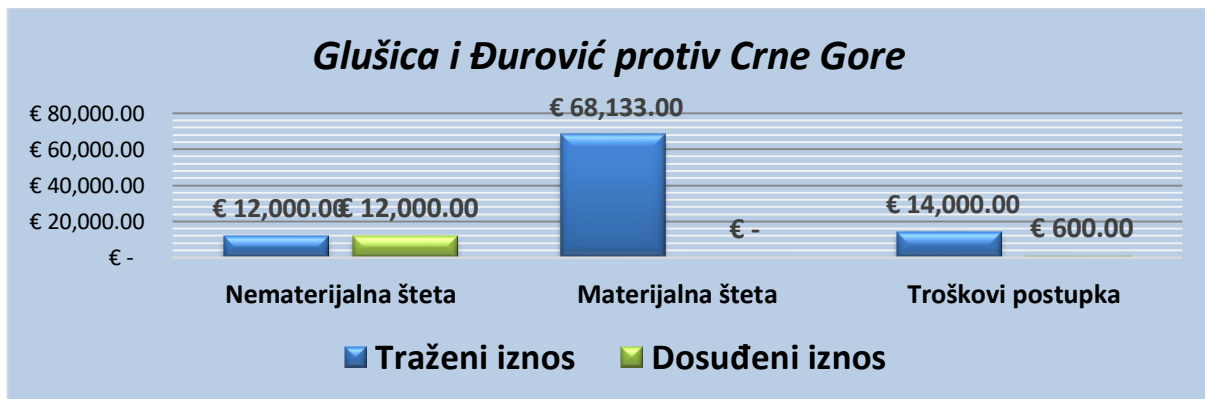
Navedenim prijateljskim poravnanjem priznata je povreda člana 8 (pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života) Konvencije i člana 1 Protokola br. 1 (zaštita imovine) uz Konvenciju, zbog nedovoljno obrazloženih sudskih odluka, kao i povrede prava na neometano uživanje imovine.

Evropski sud je po tom osnovu podnosiocu predstavke dosudio pravično zadovoljenje u iznosu od 4.500,00 € na ime nematerijalne štete, troškova i izdataka.

4. Pregled postavljenih zahtjeva za pravično zadovoljenje (materijalna šteta, nematerijalna šteta, troškovi postupka i drugi izdaci) i dosuđenih iznosa od strane Evropskog suda u presudama i odlukama iz 2020.godine

A) Pojedinačni pregled po predmetima

a) Presude

Sinanović protiv Crne Gore

Marković protiv Crne Gore

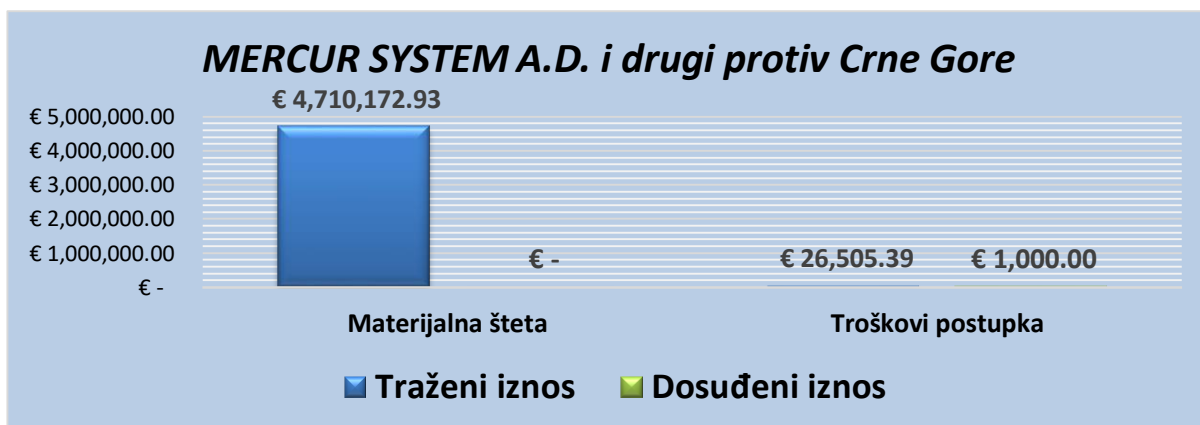
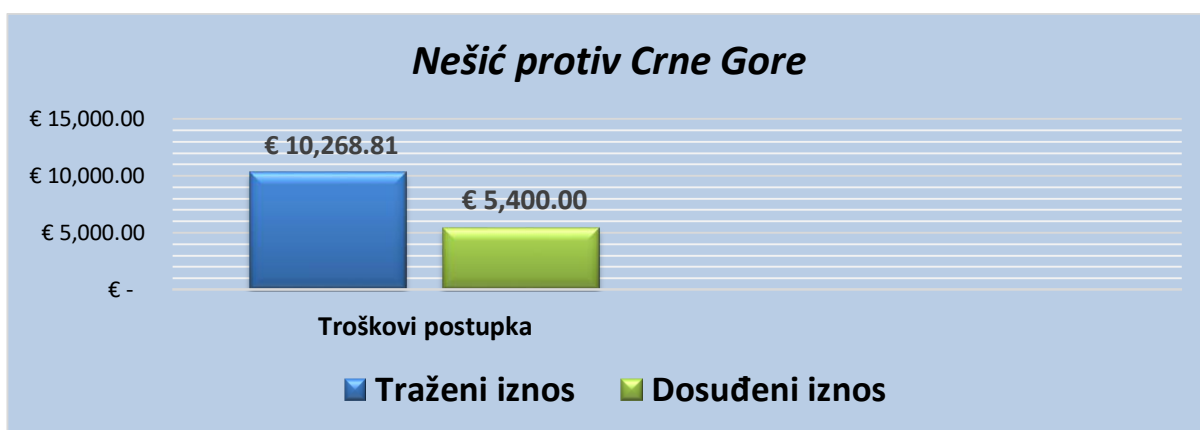

Raspopović i drugi protiv Crne Gore

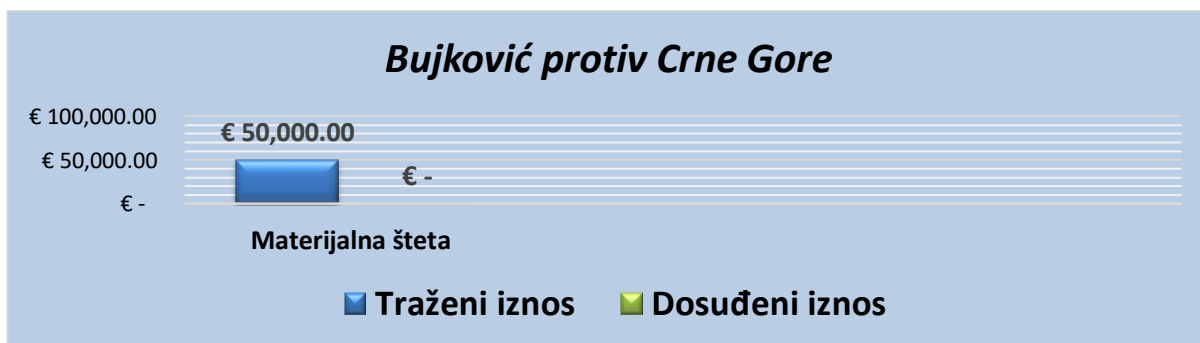

Madžarović i drugi protiv Crne Gore

b) Odluke o neprihvatljivosti

Dalmatin protiv Crne Gore

Kuljić protiv Crne Gore

Crkva Svetog Đorđa protiv Crne Gore

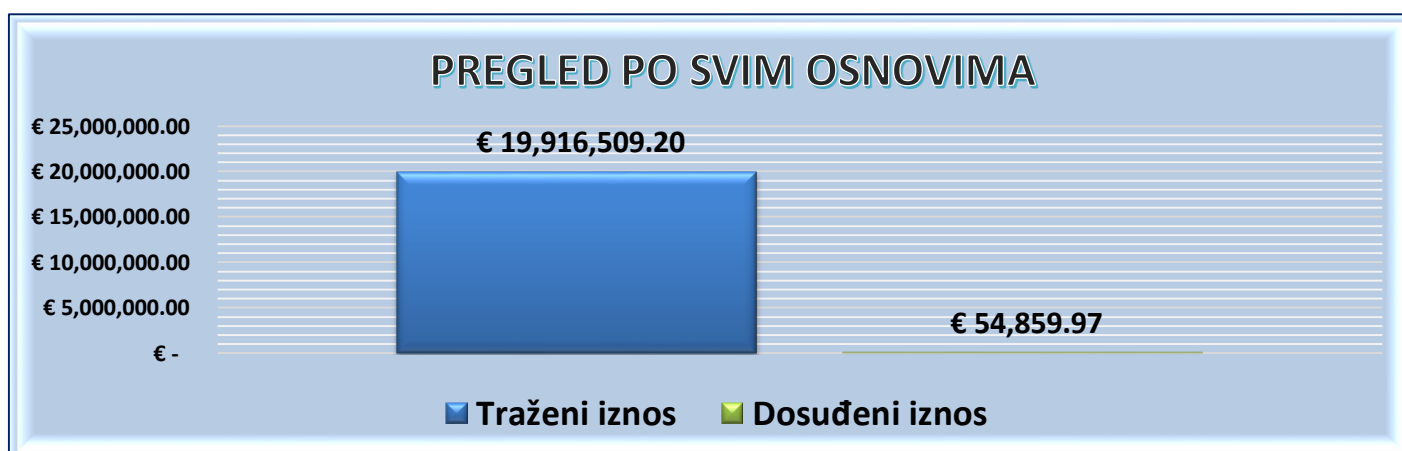
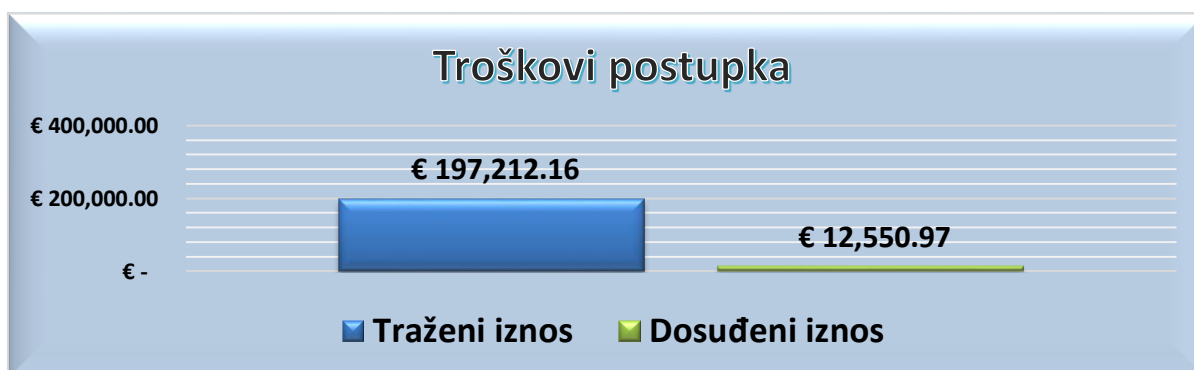
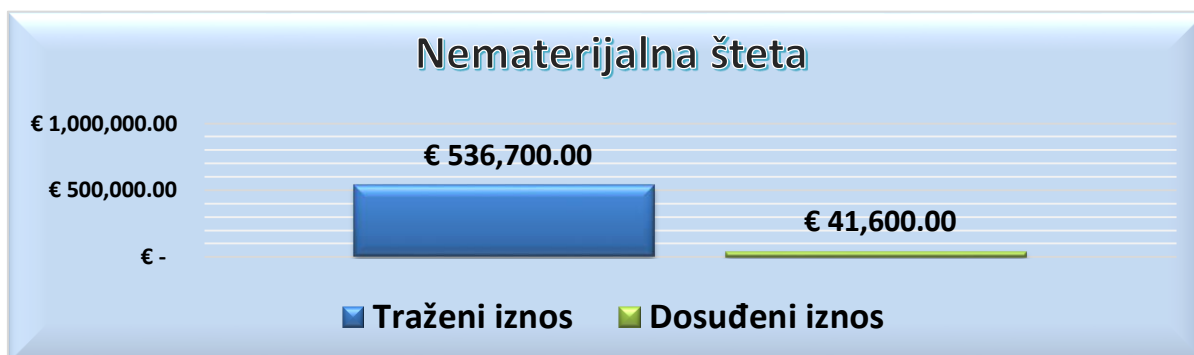

c) Odluke o skidanju sa liste predmeta - prijateljskom poravnanju

Stjepović protiv Crne Gore

B) Ukupan pregled traženih i dosuđenih iznosa po svim osnovima

V POSTUPAK IZVRŠENJA PRESUDA EVROPSKOG SUDA

Postupak izvršenja presuda Evropskog suda je u mnogo čemu specifičan i zahtijeva posvećenost cjelokupnog državnog aparata. Naša država, kao Visoka strana ugovornica preuzela je obavezu da se povinuje pravosnažnoj presudi Evropskog suda u svakom predmetu u kome je stranka. Obaveza država da izvrše presude Evropskog suda propisana je čl. 46 st. 1 Konvencije, a obaveza ispunjenja uslova prijateljskih poravnanja čl. 39 st. 4 Konvencije. Rezultat posvećenosti izvršenju pravosnažnih presuda ogleda se u činjenici da naša država godinama drži leadersku poziciju u izvršenju presuda Evropskog suda, što je rezultat kako posvećenog rada Kancelarije zastupnika kao glavnog koordinatora u postupcima izvršenja, tako i nacionalnih organa koji su prepoznali značaj ove faze postupka.

Kancelarija zastupnika koordinira rad nadležnih domaćih organa u procesu izvršenja presuda Evropskog suda, te se preko Kancelarije zastupnika odvija i komunikacija sa Komitetom ministara Savjeta Evrope u pogledu izvršenja presuda Evropskog suda koje se odnose na Crnu Goru.

Usvajanje neophodnih mjera nakon pravosnažnosti presude, nadgledano je od strane Komiteta ministara Savjeta Evrope, kojeg čine predstavnici Vlada 47 zemalja članica, a kome asistira Odjeljenje za izvršenje presuda Evropskog suda, koje funkcioniše u okviru Generalnog direktorata za ljudska prava i vladavinu prava.

Svaka država ima pravnu obavezu da „ispravi“ utvrđenu povredu, ali u tom procesu ima znatno „**polje slobodne procjene**“ („*margin of appreciation*“) u odlučivanju koje mjere smatra najadekvatnijim.

Komitet ministara osigurava kontinuirano praćenje izvršenja presuda i odluka Evropskog suda, koji predmeti ostaju pod nadzorom dok se ne sprovedu i implementiraju neophodne mjere. Postupak izvršenja se okončava donošenjem konačne rezolucije.

U toku trajanja postupka nadzora, podnosioci predstavke, NVO sektor i nacionalne institucije za zaštitu i promociju ljudskih prava mogu podnijeti pisane podneske ukoliko to smatraju potrebnim, a sve u cilju izvršenja presude.

Proces nadgledanja, usvajanja i implementacije Akcionih planova od januara 2011. godine prati nova „*twin-track*“ procedura, prema kojoj se većina pred pojačanim posebnim nadzorom („*enhanced procedure*“) upotrebljavana za predmete koji zahtijevaju preduzimanje hitnih

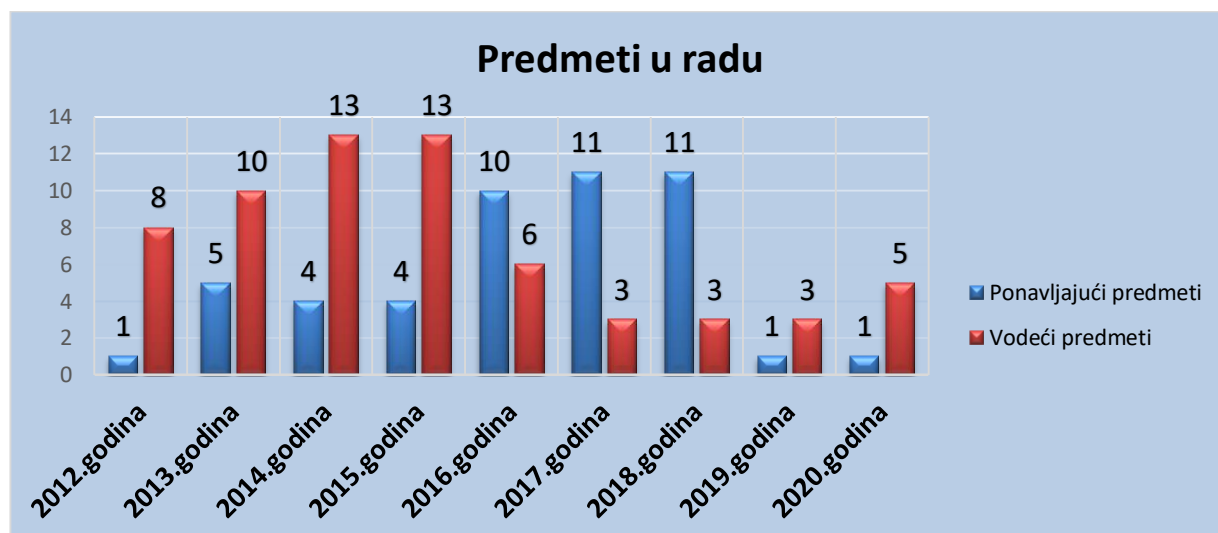
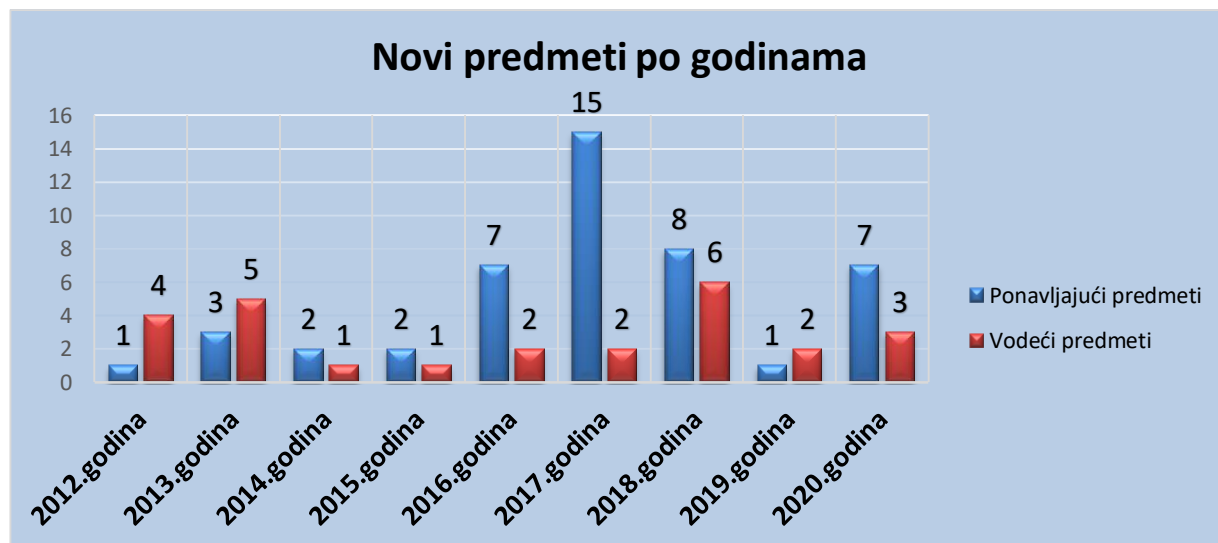
individualnih mjera, kao i za predmete koji su otkrivali važne strukturalne probleme (npr. pilot presude), među kojima su i međudržavni sporovi.

Gdje je neophodno, Komitet ministara može pružiti asistenciju i pomoć na različite načine, kao što je npr. kroz donošenje preporuka sadržanih u odlukama („*decisions*“) i privremenim rezolucijama („*interim resolutions*“). Takođe, Savjet Evrope može pružiti državama pomoć u pogledu ciljanih programa gdje je to traženo kroz pružanje pravne ekspertize, organizovanje okruglih stolova ili trening obuka i tome slično. Podrška takođe može biti pružena i kroz Fond za ljudska prava („**Human Rights Trust Fund – HRTF**“).

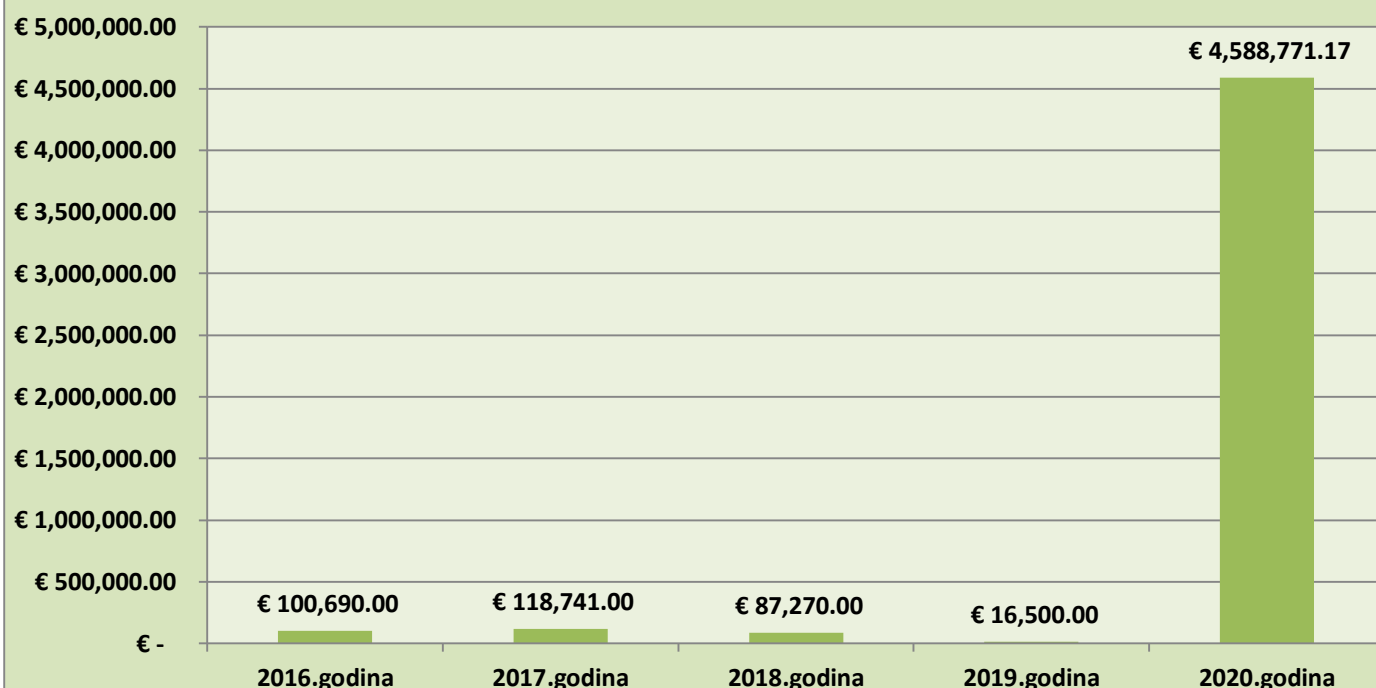
Ni tokom 2020.godine nismo imali predmete pod pojačanim nadzorom („*enhanced procedure*“) kao što je to i od strane Evropske komisije Izvještajem o napretku Crne Gore ka pristupanju EU konstatovano. Akcioni planovi i izvještaji koji su dostavljeni Odjeljenju za izvršenje presuda Evropskog suda su u potpunosti ispunjavali neophodne kriterijume potrebne kako bi se određeni predmet mogao zatvoriti, što je rezultiralo činjenicom da je Komitet ministara Savjeta Evrope na sastancima održanim tokom 2020.godine, u odnosu na Crnu Goru zatvorio 8 (osam) predmeta:

- *Šaranović protiv Crne Gore*, Rezolucija CM/ResDH(2020)71 od 4. juna 2020.god.
- *Despotović protiv Crne Gore*, Rezolucija CM/ResDH(2020)190 od 1. oktobra 2020.god.
- *Glušica i Đurović protiv Crne Gore*, Rezolucija CM/ResDH(2020)190 od 1. oktobra 2020.god.
- *Marković protiv Crne Gore*, Rezolucija CM/ResDH(2020)190 od 1. oktobra 2020.god.
- *Sinanović i drugi protiv Crne Gore*, Rezolucija CM/ResDH(2020)190 od 1. oktobra 2020.god.
- *Piletić protiv Crne Gore*, Rezolucija CM/ResDH(2020)190 od 1. oktobra 2020.god.
- *Raspopović i drugi protiv Crne Gore*, Rezolucija CM/ResDH(2020)190 od 1. oktobra 2020.god.
- *KIPS DOO i Drekalović protiv Crne Gore*, Rezolucija CM/ResDH(2020)274 od 3. decembra 2020.god.

1. Statistički pregled Odjeljenja za izvršenje presuda Evropskog suda u odnosu na Crnu Gore

Isplaćeni iznosi po osnovu presuda i odluka Evropskog suda

2. Isplata pravičnog zadovoljenja kao dio postupka izvršenja

U izvještajnoj godini država Crna Gora je iz Budžeta ukupno isplatila iznos od **4.588.771,17 €** (četiri miliona pet stotina hiljada osamdeset osam eura, sedamsto sedamdeset jedan euro i sedamnaest centi). Navedeni iznos se odnosi na dosuđenu pravičnu naknadu (materijalnu i nematerijalnu štetu) i troškove postupka koji su dosuđeni od strane Evropskog suda, pri čemu je najveći iznos isplaćen po osnovu presude o pravičnom zadovoljenju iz predmeta *KIPS DOO i Drekalović protiv Crne Gore* (iznos 4.535.595,20 €). Isplaćeni su iznosi ukupno:

- po osnovu presuda iznos od **4.584.271,17 eura**
- po osnovu prijateljskih poravnanja iznos od **4.500,00 eura**.

3. Diseminacija presuda i odluka Evropskog suda za ljudska prava

Sve presude i odluke Evropskog suda koje su u izvještajnoj godini donijete u odnosu na Crnu Goru su blagovremeno prevedene po pravosnažnosti. Iste su objavljivane na web stranici Kancelarije zastupnika (<http://www.kzcg.gsv.gov.me/kancelarija>), web stranici Vrhovnog suda Crne Gore (<http://sudovi.me/vrhs/evropski-sud-esljp/odluke-protiv-crne-gore/>) i web stranici Database, koja predstavlja regionalnu bazu presuda Evropskog suda za ljudska prava za Zapadni Balkan (<http://www.ehrdatabase.org/Index>). Pored navedenog, objavljivane su i u „Službenom listu Crne Gore“, a potom i u Katalogu propisa, koji predstavlja registar propisa Crne Gore i bivše Jugoslavije, dostupan svim pravnicima praktičarima.

Sve presude donijete u odnosu na Crnu Goru su po njihovoj pravosnažnosti dostavljene onim državnim organima čije su radnje ili propusti uzrokovali povredu Konvencije u konkretnom slučaju. Takođe, presude se šalju i onim državnim organima u čiju nadležnost ulazi bilo koje pitanje koje je presudom Evropskog suda identifikovano kao jedan od uzroka povrede Konvencije.

Prethodno predstavljene aktivnosti imaju za cilj upoznavanje svih grana državne vlasti, stručne i šire javnosti s konvencijskim pravom i sudskom praksom Evropskog suda, a sve u cilju preventivnog djelovanja i sprečavanja daljeg kršenja konvencijskih prava.

VI AKTIVNOSTI ZASTUPNIKA NA AFIRMACIJI LJUDSKIH PRAVA I OSNOVNIH SLOBODA I PREVENCIJI NJIHOVOG KRŠENJA NA NACIONALNOM NIVOU

Kancelarija zastupnika ima jasnu viziju svog angažovanja i jasan cilj kojim teži, a koji se ogleda u zaštiti državnih interesa pred Evropskim sudom i istovremeno zaštititi svakog građanina naše države na način što će se vršiti edukacije o podizanju svijesti o značaju Konvencije i prakse Evropskog suda i važnosti njihove implementacije u nacionalni pravni poredak. Iako je nesporno naš osnovni zadatak pružanje pravne odbrane pred Evropskim sudom, sa druge strane, zastupnica ima vrlo značajnu ulogu preventivnog mehanizma kako bi se preduprijedilo svako buduće kršenje ljudskih prava i sloboda zagarantovanih Konvencijom od strane državnih organa i institucija.

U tom smislu i tokom izvještajne godine zastupnica je u svojstvu predavača imala veliki broj izlaganja na brojnim konferencijama, trening obukama, okruglim stolovima, koji su u najvećoj mjeri održani u hibridnom formatu ili putem raznih internet platformi, što će biti predstavljeno u nastavku.

1. „Horizontalni program za Zapadni Balkan i Tursku – faza II“

„Horizontalni program za zapadni Balkan i Tursku 2019-2022”, obuhvata 7 projekata koji pokrivaju sva ključna područja Horizontalnog fonda kao što su reforma pravosuđa, zaštita ljudskih prava, reforma zatvora i policije, borba protiv privrednog kriminala, borba protiv diskriminacije i inkluzivno obrazovanje. Savjet Evrope i Kancelarija zastupnika su kroz drugu fazu Horizontalnog programa nastavili da održavaju odličnu i proaktivnu saradnju, pa je tako naša Kancelarija bila učesnik brojnih konferencija i seminara koji su održani preko online platformi. Pored navedenog, u februaru smo bili učesnici prvog sastanka upravnog odbora Horizontal Facility II. U martu smo bili učesnici drugog sastanka Upravnog odbora projekta “Unapređenje procesnih prava u pravosudnom sistemu Crne Gore”. Takođe, bili smo učesnici radnog sastanka Savjeta Evrope i Evropske unije na kojem su se razmatrali zaključci i preporuke iz Analize o pravima lica lišenih slobode (*“Analiza primjene evropskih standarda u vezi sa pravom na obrazloženu odluku u odnosu na pravo na slobodu i sigurnost”*). Takođe, zastupnica je uzela učešće i na njihovoj Regionalnoj online konferenciji „Zaštita imovine: Evropski sud za ljudska prava i nacionalna sudska praksa na Zapadnom Balkanu” gdje je imala izlaganje na panelu *„Izvršenje presuda Evropskog suda za ljudska prava u vezi sa pravom na mirno uživanje imovine: neriješena pitanja i put naprijed”*.

2. Učešće na seminarima, konferencijama i obukama na nacionalnom nivou

- **7. februar 2020.godine**, Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu u okviru programa za kontinuiranu obuku sudija i državnih tužilaca održao obuku na temu *„Član 5 Evropske konvencije o ljudskim pravima i slobodama; Pritvor sa aspekta primjene Evropske konvencije o ljudskim pravima i prakse Evropskog suda za ljudska prava“*. Zastupnica održala predavanje na temu *„Standardi Evropskog suda za ljudska prava po pitanju prava na slobodu i sigurnost – relevantna praksa Evropskog suda za ljudska prava“*, Podgorica.

- **24. i 25. februar 2020.godine**, Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu u saradnji sa AIRE Centrom iz Londona organizovao regionalni seminar na temu „*Pretvaranje prava iz društvene svojine u drugi oblik svojine*“, Podgorica.
- **28. februar 2020.godine**, Okrugli sto Vrhovnog suda Crne Gore i AIRE centra „*Izvršenje presuda Evropskog suda za ljudska prava u odnosu na Crnu Goru*” na kojem je predstavljena publikacija „*Analiza presuda ESLJP u odnosu na Crnu Goru za 2018. i 2019.godinu*”, Podgorica.
- **28. februar - 1. mart 2020.godine**, XVII generacija Škole političkih nauka, V modul „*Tužilačka organizacija-uloga, prepreke i slabosti*“ u organizaciji Građanske alijanse. Zastupnica imala predavanje na temu „*Uticao rada tužilaštva na zaštitu ljudskih prava u Crnoj Gori*“, Budva.
- **1. – 3. jul 2020.godine**, Trening „*Primjena člana 5 Evropske konvencije o ljudskim pravima u praksi*“ održan pod pokroviteljstvom Građanske alijanse, BTD fonda i ambasade Kraljevine Norveške, na kojem je predstavljen „*Vodič o članu 5 i njegov značaj za pravne praktičare*” čiji je autor zastupnica, Ulcinj.
- **14. i 15. septembar 2020.godine**, „*Zaštita od diskriminacije lica sa invaliditetom u praksi crnogorskog pravosuđa i Evropskog suda za ljudska prava*“, seminar za savjetnike iz sudstva i državnog tužilaštva u organizaciji CEDEM-a i Ministarstva za ljudska i manjinska prava. Zastupnica imala izlaganje na temu „*Praksa Evropskog suda za ljudska prava u oblasti zaštite od diskriminacije lica sa invaliditetom*“, Kolašin.
- **15. i 16. septembar 2020.godine**, „*Uloga crnogorskog pravosuđa-rodna ravnopravnost i pravna zaštita žena žrtvi porodičnog nasilja*“, seminar za savjetnike iz sudstva i državnog tužilaštva u organizaciji CEDEM-a i Ministarstva za ljudska i manjinska prava. Zastupnica imala izlaganje na temu „*Praksa Evropskog suda za ljudska prava u oblasti porodičnog i rodno zasnovanog nasilja*“, Kolašin.
- **29. i 30. septembar 2020.godine**, Seminar za predstavnike crnogorskih redovnih sudova i državnih tužilaštava, „*Primjena člana 3 Evropske konvencije o ljudskim pravima, zabrana mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja*” u organizaciji CEDEM-a i Ministarstva pravde. Zastupnica imala izlaganje na temu „*Efekat ekstrateritorijalnosti*“, Kolašin.
- **16. i 17. oktobar 2020.godine**, održan u hibridnom formatu Sedmi regionalni forum o vladavini prava za Jugoistočnu Evropu u organizaciji AIRE centra i Civil Rights

Defendersa na temu „*COVID-19 i prava zaštićena Evropskom konvencijom o ljudskim pravima*”. Mjesto održavanja ovogodišnjeg foruma je bilo u Baden Badenu, gdje se održala centralna konferencija, dok su delegacije zemalja učesnica pratile iz svojih glavnih gradova konferenciju preko online platforme. Gradovi iz kojeg se pratila konferencija bili su Beograd, Sarajevo, Skoplje, Tirana, Podgorica, Zagreb i Priština. Sjedište crnogorske delegacije bilo je u hotelu “Hilton” Podgorica.

- **30.oktobar - 1. novembar 2020.godine**, Seminar Škole političkih studija „*Izazovi u radu pravosudnih institucija*”, u organizaciji Građanske alijanse. Zastupnica imala predavanje na temu „*Praksa Esljp i primjena u Crnoj Gori*“, Petrovac.
- **12. novembar 2020.godine**, U PR centru održana završna press konferencija projekta CEDEM-a „*Pravna akademija*“ gdje je zastupnica govorila o publikaciji „*Vodič kroz član 3 EKLJP*”, čiji je koautor, Podgorica.

3. Učešće na međunarodnim i regionalnim konferencijama

Zbog pandemije virusa COVID-19 većina sastanaka koji su imali svoje fiksne termine ustanovljene od strane Savjeta Evrope, odloženi su. Zastupnica je prisustvovala u martu i septembru zasijedanju Komiteta ministara (CM DH) u Strazburu posvećenom praćenju izvršenja presuda Evropskog suda. Navedeni sastanci se održavaju četiri puta godišnje, ali je usled novonastalih okolnosti junska zasijedanje odloženo i održano vanredno početkom oktobra, dok je decembarsko zasijedanje održano u hibridnom formatu. U izvještajnoj godini održan je samo jedan sastanak CDDH - Nadzornog komiteta za ljudska prava Savjeta Evrope i to preko KUDO online platforme, dok sastanak DH SYSC - Komiteta eksperata o sistemu Evropske konvencije o ljudskim pravima nije održan. Savjetnik iz Kancelarije zastupnika je u martu u Strazburu kao član radne grupe CDDH-INST koja se bavila pitanjem civilnog sektora i nacionalnim institucijama za zaštitu ljudskih prava, učestvovao na zadnjem, šestom sastanku ove radne grupe.

Zastupnica je u izvještajnoj godini prisustvovala na sledećim međunarodnim skupovima:

- **31. januar 2020. godine**, svečanoj sjednici Evropskog suda povodom otvaranja sudijske godine na poziv predsjednika suda Linos-Alexandre Sicilianosa. Nakon svečanog otvaranja nove sudijske godine, zastupnica je učestvovala u radu seminara na temu

„Evropska konvencija o ljudskim pravima: živi instrument već 70 godina“, Strazbur, Francuska.

- **24. – 27. februar 2020.godine**, međunarodnoj konferenciji „Globalna mreža sudskog integriteta: prošlost, sadašnjost i budućnost“, Doha, Katar.

4. Seminari i konferencije preko online platformi

- **28. aprila 2020.godine**, Regionalni online okrugli sto u organizaciji Savjeta Evrope i Evropske unije „*Uticaj pandemije COVID-19 na ljudska prava i vladavinu prava*”.
- **18. jun 2020.godine**, Drugi Regionalni online okrugli sto „*Videokonferencija u sudskim postupcima: standardi ljudskih prava*” organizovan u okviru zajedničkog programa Evropske unije i Savjeta Evrope „Horizontalni program za Zapadni Balkan i Tursku – Faza II (2019-2022)“.
- **22. jun 2020.godine**, neformalni virtuelni sastanak Savjeta Evrope „47+1 grupe” u vezi pristupa Evropske unije Evropskoj konvenciji za ljudska prava.
- **22. jul 2020.godine**, održana online obuka preko Zoom platforme „*Evropska konvencija o ljudskim pravima - član 6 stav 1 - odlučivanje u razumnom roku u upravnom postupku*”. Predavači na obuci su bile predsjednica Upravnog suda Crne Gore Branka Lakočević i zastupnica Valentina Pavličić. Obuka održana u organizaciji Uprave za kadrove.
- **30. jul 2020.godine**, održana druga online obuka preko Zoom platforme „*Evropska konvencija o ljudskim pravima - član 6 stav 1 - odlučivanje u razumnom roku u upravnom postupku*”. Predavači na obuci su bile predsjednica Upravnog suda Crne Gore Branka Lakočević i zastupnica Valentina Pavličić. Obuka održana u organizaciji Uprave za kadrove.
- **29. septembar - 2. oktobar 2020.godine**, održan Šesti hibridni sastanak CDDH 47+1 *ad hoc* pregovaračke grupe o pristupanju Evropske unije Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima, gdje je dio zemalja sastanak pratio u Strazburu, a dio preko KUDO platforme.
- **2. oktobar 2020.godine**, Održana online obuka preko ZOOM platforme o članu 13 Evropske konvencije „*Pravo na djelotvoran pravni lijek, ustavna žalba i dejstvo odluka Ustavnog suda po istoj*”, u organizaciji Centra za obuku u sudstvu i državnom

tužilaštvu. Zastupnica imala predavanje na temu „*Primjena člana 13 EKLJP – uticaj na odluke redovnih sudova*”.

- **2. oktobar 2020.godine**, Održana online obuka preko ZOOM platforme u organizaciji Uprave za kadrove, na temu „*Evropska konvencija o ljudskim pravima član 6 stav 1 - pravo na suđenje u razumnom roku u upravnom postupku*”. Zastupnica imala izlaganje.
- **22. oktobar 2020.godine**, Pravna akademija „*Ius cogens – uloga i pravne obaveze demokratskih država u sprečavanju mučenja i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja zatvorenih i pritvorenih lica*“ koju je CEDEM realizovao u okviru projekta „*Za zabranu mučenja i nečovječnog ponašanja-peremptorne norme u praksi crnogorskog pravnog poretka*” podržanog od strane Ministarstva pravde. Zastupnica imala izlaganje na temu člana 3 Evropske konvencije.
- **23. oktobar 2020.godine**, Održana online obuka preko ZOOM platforme u organizaciji Uprave za kadrove, na temu „*Evropska konvencija o ljudskim pravima član 6 stav 1 - pravo na suđenje u razumnom roku u upravnom postupku*”. Zastupnica imala izlaganje.
- **11. novembar 2020.godine**, Inicijalna obuka na XIV modulu za kandidate za sudije, Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu. Zastupnica imala predavanje.
- **13. novembar 2020.godine**, Održana online obuka preko ZOOM platforme u organizaciji Uprave za kadrove, na temu „*Evropska konvencija o ljudskim pravima član 6 stav 1 - pravo na suđenje u razumnom roku u upravnom postupku*”. Zastupnica imala izlaganje. Prijavljeni su službenici iz organa lokalne uprave koji odlučuju u prvostepenom postupku i nekoliko službenika iz državnih organa.
- **18. novembar 2020.godine**, Inicijalna obuka na XIV modulu za kandidate za sudije u organizaciji Centra za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu. Zastupnica imala predavanje.
- **18. novembar 2020.godine**, Konferencija o položaju manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori „*Ravnopravnost kao stvarnost*” održana preko online platforme u organizaciji Centra za demokratiju i ljudska prava – CEDEM i Ministarstva za ljudska i manjinska prava. Zastupnica bila učesnik II panela „*Mehanizmi za zaštitu od diskriminacije manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica: rezultati i nova rješenja*”.

- **24. novembar 2020.godine**, Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu organizovao online obuku na temu „*Pravo na imovinu u smislu člana 1 Protokola 1 uz Evropsku konvenciju i praksa Evropskog suda za ljudska prava*“. Zastupnica imala predavanje na temu „*Praksa ESLJP u vezi sa pravom na imovinu u odnosu na Crnu Goru i presuda Nešić protiv Crne Gore*“.
- **24. – 26. novembar 2020.godine**, održan Sedmi online sastanak CDDH 47+1 ad hoc pregovaračke grupe o pristupanju Evropske unije Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima, gdje je dio zemalja sastanak pratio u Strazburu, a dio preko KUDO platforme.
- **27. novembar 2020.godine**, Panel diskusija o obrascima i stepenu diskriminacije u Crnoj Gori za 2020.godinu, održana preko ZOOM platforme u organizaciji Centra za demokratiju – CEDEM u saradnji sa Programskom kancelarijom Savjeta Evrope u Podgorici.
- **9. decembar 2020.godine**, Regionalna online konferencija „*Zaštita imovine: Evropski sud za ljudska prava i nacionalna sudska praksa na Zapadnom Balkanu*“ u organizaciji Savjeta Evrope i Evropske unije – „Horizontalni program za Zapadni Balkan i Tursku – Faza II“. Zastupnica imala izlaganje na panelu „*Izvršenje presuda Evropskog suda za ljudska prava u vezi sa pravom na mirno uživanje imovine: neriješena pitanja i put naprijed*“.

5. Posjeta predsjednika Evropskog suda za ljudska prava i predstavljanje „Analize presuda ESLJP u odnosu na Crnu Goru za 2018. i 2019.godinu“

Predsjednik Evropskog suda za ljudska prava Linos-Aleksandre Sicilianos, boravio je 28. februara 2020.godine, u zvaničnoj posjeti Crnoj Gori sa delegacijom koju su činile pet sudija Evropskog suda. Nakon prijema predsjednika Sicilianosa koji je upriličen u Vrhovnom sudu Crne Gore, predsjednik je sa delegacijom uzeo učešće na Konferenciji „*Izvršenje presuda Evropskog suda za ljudska prava u odnosu na Crnu Goru*“ koja je održana u organizaciji Vrhovnog suda Crne Gore i AIRE Centra iz Londona („*Advice on Individual Rights in Europe*“). Na navedenoj konferenciji predstavljena je publikacija „*Analiza presuda ESLJP u odnosu na Crnu Goru za 2018. i 2019.godinu*“ koju je Vrhovni sud Crne Gore izradio u saradnji sa Kancelarijom zastupnika Crne Gore. Publikovanje Analize je podržano kroz projekat AIRE centra iz Londona „*Jačanje vladavine prava i državnih institucija u Crnoj Gori*“, kao i od strane Britanske ambasade u Podgorici.

U prvom dijelu konferencije Zastupnica je imala uvodnu riječ sa sudijama Vrhovnog suda Crne Gore koji su učestvovali u izradi Analize i ranijim sudijom Crne Gore pred Evropskim sudom gdje su predstavili Analizu, da bi u drugom dijelu konferencije o značaju Analize i značaju izvršenja presuda Evropskog suda za pravni poredak u Crnoj Gori, govorili predsjednica Vrhovnog suda, potpredsjednik Vlade i ministar pravde, ambasadorica Velike Britanije u Crnoj Gori i sutkinja iz Crne Gore pred Evropskim sudom Ivana Jelić, nakon kojih izlaganja se svečano obratio i predsjednik Evropskog suda Linos-Aleksandre Sicilianos. Predsjednik Sicilianos je u svom izlaganju posebno pohvalio dobre rezultate koje Crna Gora postigla u oblasti izvršenja presuda Evropskog suda, navodeći da ne postoji ni jedna presuda koja bi zahtijevala mjere pojačanog nadzora Komiteta ministara Savjeta Evrope.

6. Saradnja sa medijima

Saradnja sa medijima doprinosi podizanju svijesti o značaju zaštite ljudskih prava putem mehanizama koji su dostupni na nacionalnom nivou. Svojim vjerodostojnim izvještavanjima imaju ulogu i promotera Konvencijom zaštićenih ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Kancelarija zastupnika je tokom izvještajne godine, vodeći se principom transparentnosti, održavala odlične odnose sa medijima koji su na profesionalan i objektivan način izvještavali o svim bitnim aktivnostima koje se tiču naše Kancelarije. U više navrata je tokom izvještajne godine zastupnica davala saopštenja Agenciji Mina, koja saopštenja su potom prenosili mnogobrojni štampani i elektronski mediji. Uoči obilježavanja 70. godina postojanja Evropske konvencije, zastupnica je 4. novembra 2020.godine gostovala na Jutarnjem programu RTCG-a.

7. Ostale aktivnosti

7.1. Saradnja Kancelarije zastupnika sa Vrhovnim sudom Crne Gore

Kancelarija zastupnika u Vrhovnom sudu Crne Gore prepoznaje pouzdanog partnera, sa kojim dijeli iste ciljeve i stremljenja, a koji se ogledaju u harmonizaciji sudske prakse i implementaciji standarda Evropskog suda u nacionalni pravni sistem. Odličnu saradnju nastavili smo i sa Odjeljenjem koje je nadležno za praćenje sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava i prava Evropske unije.

Zajednički rad na priručniku „*Analiza presuda Evropskog suda za ljudska prava u odnosu na Crnu Goru za 2018. i 2019.godinu*” koji se odvijao tokom 2019.godine, okončan je njenim izdavanjem u decembru 2019.godine i predstavljanjem široj javnosti u martu 2020.godine. Priručnik je izdat pod pokroviteljstvom naših partnera AIRE centra iz Londona i Britanske ambasade u Podgorici, a štampan je i preveden na engleski jezik.

7.2. Donacija ambasade Sjedinjenih Američkih Država

Ambasada Sjedinjenih Američkih Država (SAD) u Podgorici donirala je u martu tehničku opremu Kancelariji zastupnika. Oprema je obezbijeđena kroz ranije potpisani Memorandum o saradnji („*Letter of Agreement – LOA*“) između SAD-a i crnogorske Vlade. Kroz navedenu donaciju Amabasada SAD je značajno doprinijela efikasnijem obavljanju zadataka iz nadležnosti Kancelarije. Donacija je zastupnici uručena od strane predstavnice Ambasade SAD Ane Grgurević.

Zastupnica se prilikom uručivanja donacije zahvalila Vladi SAD-a i kompletnoj administraciji američke ambasade, na prepoznavanju značaja rade Kancelarije zastupnika.

8. Autorska djela zastupnice i Kancelarije zastupnika

8.1. „*Analiza presuda Evropskog suda za ljudska prava u odnosu na Crnu Goru za 2018. i 2019.godinu*“

Kao što je već navedeno, publikacija „*Analiza presuda Evropskog suda za ljudska prava u odnosu na Crnu Goru za 2018. i 2019.godinu*“ izdata je u decembru 2019.godine, a predstavljena široj javnosti u martu 2020.godine na konferenciji koja je upriličena u čast posjete predsjednika Evropskog suda i sudija tog suda. Analiza je podržana kroz projekat AIRE centra iz Londona „*Jačanje vladavine prava i državnih institucija u Crnoj Gori*“, kao i od strane Britanske ambasade u Podgorici. Učesnici u izradi Analize su zastupnica sa savjetnicima iz Kancelarije, kao i sudije Vrhovnog suda Crne Gore sa svojim savjetnicima.

8.2. „*Vodič kroz član 3 Evropske konvencije o ljudskim pravima – zabrana mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja*“

Publikacija „*Vodič kroz član 3 Evropske konvencije o ljudskim pravima – zabrana mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja*” namijenjena je

pravnicima praktičarima i predstavlja dio projekta „Za zabranu mučenja i nečovječnog ponašanja – peremptorne norme u praksi crnogorskog pravnog poretka” koji sprovodi CEDEM, a koji se finansira iz sredstava Ministarstva pravde. Publikacija je objavljena u maju 2020.godine, a pripremljena u saradnji sa zastupnicom i zamjenicom Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore Zdenkom Perović, kao autorima.

8.3. „Vodič kroz član 5 Evropske konvencije o ljudskim pravima“

Dobra saradnja između zastupnice i NVO sektora ogleda se i kroz izradu i objavljivanje Publikacije „Vodič kroz član 5 Evropske konvencije o ljudskim pravima“. Autorska publikacija zastupnice izdata je u junu 2020.godine, kroz aktivnosti koje sprovodi NVO „Građanska alijansa“ uz podršku ambasade Kraljevine Norveške u Beogradu i B.T.D. („The Balkan Trust for Democracy“), a u okviru projekta „Transparentno i efektivno pravosuđe za efikasne pregovore u poglavljima 23 i 24“. Publikacija ima poseban značaj za primjenu konvencijskih standarda i sudske prakse Evropskog suda u radu nadležnih sudova, državnih tužilaca i organa Uprave policije i predstavljena je na treningu (seminaru) „Primjena člana 5 Konvencije o ljudskim pravima u praksi“ koji je održan od 1. do 3. jula 2020.godine u Ulcinju.

Na treningu je prisustvovao značajan broj državnih službenika i nosilaca pravosudnih funkcija, uključujući i predsjednike osnovnih sudova, rukovodioce osnovnih državnih tužilaštava i državne tužioce, načelnike centara bezbjednosti Uprave policije, kao i određeni broj advokata. U okviru sesija, zastupnica je kao autor ovog vodiča imala više predavanja na temu člana 5 Konvencije, s posebnim osvrtom na pitanja lišenje slobode i zadržavanje osumnjičenog; određivanja, produžavanja i trajanja pritvora; prava na suđenje u razumnom roku ili puštanje na slobodu do suđenja; pojma pravnog lijeka za osporavanje zakonitosti pritvora i prava na naknadu štete zbog nezakonitog lišenja slobode. Imajući u vidu aktuelne događaje, jedna od tema je bila i „Izazovi u primjeni standarda Savjeta Evrope i Evropskog suda za ljudska prava u doba trajanja epidemije COVID-19.“, sve sa ciljem da se što veći dio državnih institucija upozna sa standardima koje Sud primjenjuje kada je u pitanju vanredno stanje izazvano pandemijom, a što posledično dovodi do smanjenja broja kršenja ljudskih prava.

8.4. „Vodič kroz član 14 Evropske konvencije o ljudskim pravima sa posebnim osvrtom na diskriminaciju lica sa invaliditetom“

Publikacija „Vodič kroz član 14 Evropske konvencije o ljudskim pravima sa posebnim osvrtom na diskriminaciju lica sa invaliditetom“ predstavlja dio projekta „Multisektorskim pristupom za zaštitu prava i osnovnih sloboda lica sa invaliditetom“. Izrađen je u saradnji sa Centrom za demokratiju i ljudska prava - CEDEM, a uz podršku Ministarstva za ljudska i manjinska prava.

Njegov značaj ogleda se u primjeni standarda zajemčenih Konvencijom o raznim oblicima diskriminacije po osnovu invaliditeta, kao ljudskom pravu zaštićenom članom 14 Konvencije, kroz analizu sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava. Navedeni vodič, čiji je autor zastupnica, izdat je u avgustu 2020.godine, a predstavljen na seminarima „Zaštita od diskriminacije lica sa invaliditetom u praksi crnogorskog pravosuđa i Evropskog suda za ljudska prava“ i „Uloga crnogorskog pravosuđa – rodna ravnopravnost i pravna zaštita žena žrtvi porodičnog nasilja“ koji su održani od 14. do 16. septembra 2020.godine u Kolašinu.

U okviru sesija, zastupnica je imala više predavanja, s posebnim osvrtom na praksu Evropskog suda za ljudska prava u oblasti zaštite od diskriminacije lica sa invaliditetom i porodičnog i rodno zasnovanog nasilja. Seminarima je prisustvovao značajan broj savjetnika iz sudstva i državnog tužilaštva, sa posebnim akcentom na zaposlene u osnovnim sudovima, Višem sudu, Ustavnom sudu, Vrhovnom sudu i Osnovnim državnim tužilaštvima iz cijele Crne Gore, sa fokusom na opštine sa sjevera.

VII PREPORUKE ZA PREVENTIVNO UKLANJANJE SLABOSTI UNUTAR PRAVNOG SISTEMA KOJE BI MOGLE BITI POVOD ZA NOVE PREDSTAVKE PROTIV CRNE GORE PRED EVROPSKIM SUDOM

Preporuke će biti usmjerene u skladu sa analizom predmeta koji se nalaze u radu Kancelarije zastupnika, kao i nalazima i stavovima Evropske komisije koje je iznijela u Izvještaju objavljenom u oktobru.

Naime, poseban fokus mora biti usmjeren na slobodu izražavanja, odnosno član 10 Evropske konvencije. U odnosu na Crnu Goru kada je u pitanju sloboda izražavanja, Evropski

sud je do danas odlučivao u pet predmeta. Vodeći se načelom supsidijarnosti, prema kome je na Visokim stranim ugovornicama, članicama Savjeta Evrope i potpisnicama Evropske konvencije da sva pravna pitanja pokušaju najprije riješiti na domaćem nivou, a vodeći se krilaticom da je „prevencija majka mudrosti“ moramo raditi na edukaciji policijskog, tužilačkog i sudijskog kadra. Navedeno je neophodno, jer je i od strane Evropske komisije utvrđeno da Crna Gora generalno nije postigla napredak u pogledu slobode izražavanja.

Nadalje, iako je zastupnica u prošlogodišnjim izvještajima isticala značaj dijaloga i nužnost poboljšanja istog između Vrhovnog suda i Ustavnog suda Crne Gore, ovaj zahtjev se mora ponoviti i u ovom izvještaju. Navedena neslaganja prepoznala je i Evropska komisija, koja je izrazila zabrinutost za institucionalne sporove i različito razumijevanje i tumačenje standarda ljudskih prava između Vrhovnog suda i Ustavnog suda, čime se ugrožava pravna sigurnost i pravo na pravosnažnu presudu i djelotvoran pravni lijek.

S tim u vezi, podsjetimo da je Evropski sud djelotvornost ustavne žalbe priznao Crnoj Gori od 20. marta 2015.godine, što je konstatovao u presudi *Siništaj i drugi protiv Crne Gore*. Međutim, djelotvornost pravnog lijeka se ne podrazumijeva. Djelotvornost moramo potvrđivati kroz donošenje obrazloženih odluka domaćih sudova na nacionalnom nivou. Sud je primijetio u presudi *Kudla protiv Poljske* da ako države ne obezbijede djelotvoran pravni lijek, „*pojedinci će sistematski biti primorani da se obraćaju Sudu u Strazburu žalbama koje bi inače ... morale biti riješavane prije svega u okviru domaćeg pravnog sistema. Dugoročno posmatrano, efikasno djelovanje sistema zaštite ljudskih prava koji je uspostavljen Konvencijom moglo bi biti oslabljeno kako na domaćem tako i na međunarodnom planu*“.

Nadalje, posebna pažnja mora se usmjeriti na edukaciju i povećavanju svijesti o pravima, obavezama i odgovornosti poslodavaca i zaposlenih u pogledu sprječavanja zlostavljanja na radu i u vezi sa radom, sa posebnim fokusom na edukaciju rukovodilaca državnih institucija, odnosno službenika koji u skladu sa Zakonom o zabrani zlostavljanja na radu mogu biti postavljeni na mjesto posrednika/medijatora. U predmetu koji se trenutno nalazi u radu Kancelarije zastupnika uočeno je da se postupak utvrđivanja mobinga od strane medijatora/posrednika, angažovanog od strane poslodavca nije sproveo u skladu sa Zakonom o zabrani zlostavljanja na radu. Postupak je trajao u konkretnom predmetu dugo, gotovo 3 mjeseca (radi se o postupku koji je hitne prirode) i na kraju je donijeto samo OBAVJEŠTENJE. Međutim, prema članu 20 navedenog zakona, postupak posredovanja završava se u roku od osam dana od dana pokretanja postupka: 1) zaključivanjem pisanog sporazuma između strana

u sporu; 2) rješenjem posrednika o neuspjelom posredovanju; 3) izjavom strana u sporu o odustajanju od daljeg postupka. Iz opravdanih razloga rok za okončanje postupka posredovanja može se produžiti najviše do 30 dana od dana pokretanja postupka.

Takođe, nije ispoštovana procedura koju predviđa Zakon o zabrani zlostavljanja na radu, bez pokušaja postizanja sporazuma među strankama u sporu (postupak pregovora koji je u skladu sa zakonom mora biti preduzet), niti je obavijestavao podnosioca predstavke o preduzetim radnjama u smislu člana 17 zakona.

U tom smislu treba skrenuti pažnju rukovodiocima organa, čiji službenici se postavljaju za medijatore/posrednike da se pridržavaju zakona, odnosno procedure koju zakon predviđa i načela hitnosti.

Radeći na predmetu koji je Kancelariji zastupnika komuniciran u izvještajnoj godini otvorilo se pitanje pozitivnih obaveza države u zaštiti lica koja su se nalazila na liječenju u Kliničkom centru Crne Gore – na Klinici za psihijatriju. U tom smislu posebno se otvorilo pitanje “otvorenih“ i “zatvorenih“ odjeljenja i pitanje slobode kretanja lica koja manifestuju neke poremećaje mentalnog zdravlja, pogotovo lica sa istorijom suicidalnog ponašanja.

Psihijatrijska klinika KCCG mora imati poseban mehanizam nadzora nad pacijentima koji se nalaze na Psihijatrijskim odjeljenjima, koji za sada sem dežurnih ljekara specijalista nemaju druge mehanizme praćenja i kontrole ove posebno osjetljive vrste pacijenata. Podrška se mora obezbijediti kroz administrativno-tehnološku podršku.

Poseban značaj za cjelokupni pravni sistem svakako jeste predmet *Nešić protiv Crne Gore* i stanovišta koja je Evropski sud iznio u toj presudi. Pitanje privatne svojine u zoni morskog dobra je dugi niz godina otvaralo razne dileme u postupcima pred nadležnim sudovima i organima uprave. U tom smislu, Vrhovni sud Crne Gore je prvobitno utvrdio pravni stav Su. VI br.74/13 od 07.10.2013. godine, prema kojem „*pravo korišćenja zemljišta, koje predstavlja morsko dobro, pripada ranijim vlasnicima samo zaključenjem ugovora sa javnim preduzećem koje upravlja morskim dobrom, u kom slučaju imaju pravo prečeg korišćenja morskog dobra za slučaj da konkurišu za sticanje tog prava.*“ Ipak, nakon nešto manje od dvije godine primjene i pokazanih nedostataka i izazova u primjeni ovog stava, nametnula se potreba za njegovim preispitivanjem, pa je Vrhovni sud, na Opštoj sjednici od 27.05.2015. godine, utvrdio novi Načelni pravni stav Su. I br.124/15 – III, kojim je predviđeno da „*vlasnici zemljišta na morskom dobru koje je stečeno na pravno valjan način do dana stupanja na snagu Zakona o morskom dobru i upisano u zemljišne ili druge knjige o evidenciji nepokretnosti kao privatna*

svojina, imaju zakonsko pravo korišćenja morskog dobra, pod istim uslovima, u skladu sa prostornim, odnosno urbanističkim planom, sve do njegovog izuzimanja, pa nijesu dužni da sa javnim preduzećem koje upravlja morskim dobrom zaključe ugovor o korišćenju morskog dobra.“

Na navedenim pravnim stavovima crnogorski sudovi su, u proteklom periodu, temeljili svoje presude u građanskim postupcima prilikom odlučivanja o pravu privatne svojine na nepokretnostima u zoni morskog dobra. Upravo je kroz presudu *Nešić protiv Crne Gore* Evropski sud prepoznao određene nedostatke u praksi domaćih sudova, a posebno u odnosu na prava onih vlasnika koji su pravo svojine na parcelama u zoni morskog dobra stekli „na pravno valjan način do dana stupanja na snagu Zakona o morskome dobru“ i imali pravo privatne svojine upisano u zemljišne ili druge knjige o evidenciji nepokretnosti.

Nakon donošenja presude *Nešić*, a prije njene pravosnažnosti, u cilju preventivnog djelovanja zastupnica je dopisom od 18.06.2020.godine dostavila „*INFORMACIJU o presudi Evropskog suda za ljudska prava u predmetu Nešić protiv Crne Gore*“ predsjedavajućem sudiji Ustavnog suda Crne Gore, predsjednici Vrhovnog suda Crne Gore, potpredsjedniku Vlade Crne Gore za politički sistem, unutrašnju i vanjsku politiku, Direktoratu za imovinsko i normativno pravne poslove Ministarstva finansija, Zaštitniku imovinsko-pravnih interesa Crne Gore i direktoru Javnog preduzeća za upravljanje morskim dobrom Crne Gore. U Informaciji je napravljena analiza predmeta i presude Evropskog suda i ukazano je na obavezu poštovanja standarda Konvencije prilikom odlučivanja o pitanjima u vezi sa pravom privatne svojine u zoni morskog dobra. U Informaciji se naročito navodi:

„Evropski sud u presudi *Nešić* nije dovodio u pitanje pravni osnov upisa države kao vlasnika predmetnih parcela. Odredbe člana 58 stav 3 Ustava Crne Gore predviđaju da „*prirodna bogatstva i dobra u opštoj upotrebi su u državnoj svojini*“, dok odredbe člana 9 Zakona o državnoj imovini propisuju da „*prirodna bogatstva i dobra u opštoj upotrebi ne mogu biti objekti privatne svojine*.“ Polazeći od predmetnih normi, jasno je da **država ima javni interes propisan zakonom da se utvrdi pravo svojine na morskoj obali.**

S druge strane, u stavu 2 istog člana 58 Ustava navedeno je da „*niko ne može biti lišen ili ograničen prava svojine, osim kada to zahtijeva javni interes, uz pravičnu naknadu*“. Identične odredbe su propisane i u članu 10 stav 2 Zakona o svojinsko-pravnim odnosima gdje stoji da „*niko ne može biti lišen prava svojine, osim kad to zahtijeva javni interes utvrđen zakonom ili na osnovu zakona, uz naknadu koja ne može biti niža od pravične*“. Ove norme garantuju

svakom vlasniku **isplatu pravične naknade** u slučaju **oduzimanja ili ograničavanja prava svojine**.

U členu 30 Zakona o morskome dobru propisano je:

(1) *Vlasnici zemljišta na morskome dobru koje je stečeno na pravno valjan način do dana stupanja na snagu ovog zakona i upisano u zemljišne ili druge knjige o evidenciji nepokretnosti kao privatna svojina u slučaju njegovog izuzimanja imaju pravo na naknadu po propisima o eksproprijaciji.*

(2) *Lica iz stava 1. ovog člana imaju preče pravo korišćenja morskog dobra, pod istim uslovima u skladu sa prostornim, odnosno urbanističkim planom.*

Iz citiranih odredbi Zakona o morskome dobru nesporno proizilazi da zakonito upisani vlasnici zemljišta u zoni morskog dobra, koji su pravo svojine stekli prije stupanja na snagu ovog Zakona, **imaju pravo na pravičnu naknadu u slučaju izuzimanja zemljišta**. Polazeći od obavezujućeg ustavnog i konvencijskog principa zaštite prava na imovinu, **lica koja su nakon stupanja na snagu predmetnog Zakona o morskome dobru stekla pravo svojine na zakonit način od prethodnih vlasnika (nasljeđem ili pravnim poslom) i čije je pravo upisano u zemljišne ili druge knjige o evidenciji nepokretnosti, također imaju pravo na isplatu pravične naknade u slučaju „lišavanja imovine“ u smislu člana 1 Protokola br.1 uz Konvenciju.**

Iz presude *Nešić* proizilazi da se **pravo na pravičnu naknadu stiče gubitkom prava svojine**. Evropski sud nije prihvatio tumačenje nacionalnih sudova da je podnosilac predstavke „pravo svojine izgubio stupanjem na snagu samog zakona“, imajući u vidu da je isti **nesporno bio upisan kao vlasnik gotovo 15 godina nakon stupanja na snagu Zakona o morskome dobru, sve do okončanja spornog parničnog postupka koji je pokrenut tužbom države**. Takođe, Evropski sud je utvrdio da se podnosilac predstavke žalio i na **propust države da isplati pravičnu naknadu za navedene parcele**, što znači da je riječ o „*situaciji koja je trajnog karaktera*“.

Nasuprot navedenom, u predmetu *Petrović i drugi*, podnosioci predstavke su pred domaćim sudovima tražili isključivo „*utvrđenje prava svojine po osnovu nasljeđa*“. Iz tih razloga, u predmetu *Petrović i drugi*, predstavka je u tom dijelu proglašena neprihvatljivom *ratione temporis*. Ipak, u postupcima pred domaćim sudovima, **pravo na pravičnu naknadu se ne može vezivati za trenutak stupanja Konvencije na snagu u odnosu na Crnu Goru i nadležnostima Evropskog suda u tom dijelu.**

U presudama domaćih sudova u predmetu *Nešić* istaknuto je da će podnosilac predstavke „*u slučaju izuzimanja imati pravo na naknadu po propisima o eksproprijaciji*“. U vezi sa

prethodnim, **Evropski sud je postavio logično pitanje kada će i da li će uopšte ova naknada biti isplaćena. Ostalo je nejasno po kojim pravilima će se sprovesti postupak izuzimanja predmetnog zemljišta, u kom bi slučaju podnosiocu predstavke bila isplaćena naknada.** Odredbe člana 1 Zakona o eksproprijaciji („Službeni list Republike Crne Gore“, br.55/00 od 01.12.2000.godine, br.12/02 od 15.03.2002.godine, br.28/06 od 03.05.2006.godine i „Službeni list Crne Gore“, br.21/08 od 27.03.2008.godine, br.30/17 od 09.05.2017.godine i br.75/18 od 23.11.2018.godine) propisuju da je eksproprijacija „*lišenje ili ograničenje prava svojine na nepokretnostima kada to zahtijeva javni interes, uz pravičnu naknadu*“. U članu 7 istog Zakona propisano je da se eksproprijacija može vršiti za „*potrebe države, opštine, državnih fondova i privrednih društava u većinskom vlasništvu države koja, u skladu sa zakonom, obavljaju djelatnosti od javnog interesa*“. Istovremeno, iz odredbi ovog Zakona nesumnjivo proizilazi da se postupak eksproprijacije može sprovesti isključivo prema vlasniku nepokretnosti za koju se predlaže eksproprijacija. U predmetu *Nešić*, Evropski sud je postavio pitanje u odnosu na koga bi se sproveo ovaj postupak, imajući u vidu da je **država već upisana kao vlasnik.**

Činjenica da je podnosilac predstavke ostao upisan kao korisnik predmetnih parcela, prema nalaženju Evropskog suda, nije uticala na činjenicu da je on izgubio pravo svojine u korist države, niti može da utiče na njegovo pravo na isplatu pravične naknade u tom slučaju.

Konačno, odredbe člana 9 Ustava propisuju da „*potvrđeni i objavljeni međunarodni ugovori i opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava sastavni su dio unutrašnjeg pravnog poretka, imaju primat nad domaćim zakonodavstvom i neposredno se primjenjuju kada odnose uređuju drukčije od unutrašnjeg zakonodavstva*“. Primjena načela zaštite prava na imovinu, na koja se pozvao Evropski sud u presudi *Nešić*, imaju obavezujući karakter za sve domaće sudove i primjenjuju se neposredno u svim postupcima koji se odnose na pravo privatne svojine u zoni morskog dobra.“

Nakon što je presuda u predmetu *Nešić protiv Crne Gore* postala pravosnažna, Opšta sjednica Vrhovnog suda Crne Gore je utvrdila načelni pravni stav Su. I. 343-2/20 od 15.12.2020. godine, prema kojem:

„1. Vlasnici zemljišta koje je zakonom proglašeno morskim dobrom, a koji su pravo svojine stekli na pravno valjan način do dana stupanja na snagu Zakona o morskome dobru ("Sl. list RCG", br. 14/92 i 27/94 i "Sl. list CG", br. 51/2008, 21/2009 i 40/2011) i njihovi pravni sljedbenici zadržavaju pravo svojine do njegovog izuzimanja i isplate naknade po propisima o eksproprijaciji.

2. Država se može uknjižiti kao vlasnik zemljišta koje je zakonom proglašeno morskim dobrom nakon što dotadašnjem vlasniku isplati naknadu u skladu sa Zakonom o eksproprijaciji.

3. Vlasnici zemljišta iz stava 1 koji su u katastarskom operatu upisani kao nosioci prava korišćenja imaju pravo ako su ispunjeni uslovi iz čl. 419 i 420 Zakona o svojinsko-pravnim odnosima da se upišu kao nosioci prava svojine.“

Na ovaj način, stekli su se uslovi da se primjena standarda Evropskog suda na neposredan način definiše od strane najvišeg suda u državi i bude osnov za svako buduće postupanje nadležnih sudskih i upravnih organa u odnosu na zemljište u zoni morskog dobra koje je u privatnoj svojini. Dosljedna primjena ovog pravnog stava ili neposredno prakse Evropskog suda u tekućim i budućim sudskim i drugim postupcima, osigurava poštovanje principa zaštite imovine kao jednog od temelja na kojima počiva demokratsko društvo.

U presudi *Dražković protiv Crne Gore* Evropski sud se po prvi put u svojoj praksi bavio pitanjem proporcionalnosti u smislu člana 8 Konvencije između prava nekog lica da zahtijeva ekshumaciju bliskog rođaka i prava drugog pojedinca da ospori tu ekshumaciju. Suprotno tome, u nekim ranijim slučajevima Evropski sud se bavio pitanjem proporcionalnosti između prava na ekshumaciju bliskog rođaka i javnog interesa u obezbjeđivanju poštovanja „svetosti groba“. U predmetu *Dražković*, Evropski sud je ispitivao pozitivne obaveze države u sferi odnosa između pojedinaca, što podrazumijeva ocjenu postojanja adekvatnog pravnog okvira za razrješenje predmetnog pitanja, kao i ocjenu postupanja nadležnih organa u konkretnom slučaju. U cilju izvršenja predmetne presude, zastupnica je 21.12.2020.godine poslala dopis Vrhovnom sudu, u kojem je, između ostalog, navedeno:

„Iz presude nesporno proizilazi da je utvrđena povreda Konvencije nastala usljed pravnih praznina koje postoje u nacionalnom pravnom sistemu u vezi sa sporovima između fizičkih lica o prenosu posmrtnih ostataka iz jednog grobnog mjesta u drugo. Kako je konstatovao i Evropski sud u svojoj presudi, domaćim zakonodavstvom nisu uređene situacije poput ove podnositeljke predstavke, niti je ova Kancelarija u pripremi odbrane države u predmetnom postupku pred Evropskim sudom uspjela da pribavi relevantnu sudsku i/ili upravnu praksu iz kojeg bi se moglo nesporno zaključiti ko je nadležan da **meritorno odlučuje u ovakvim slučajevima**.

Polazeći od sadržine presude i njenog značaja za jurisprudenciju samog Evropskog suda, kao i specifičnosti samog predmeta, odnosno činjenice da je riječ o izuzetno rijetkom slučaju koji se javlja jednom u nekoliko decenija, stanovište Kancelarije zastupnika jeste da u cilju

izvršenja ove presude **nije nužno vršiti zakonodavne izmjene i dopune**, već da je dovoljno djelovati u okvirima **definisanja prakse nadležnih organa, odnosno prvenstveno sudova**.

S tim u vezi, obraćamo se Vrhovnom sudu Crne Gore, kao najvišem sudu u državi, kako bi preduzeo one mjere koje smatra za adekvatnim da se **na opštem nivou osigura spriječavanje sličnih povreda** Konvencije koje su utvrđene u presudi *Dražković protiv Crne Gore*. Imajući u vidu iznijeta stanovišta Evropskog suda, Komitet ministara Savjeta Evrope očekuje jasan odgovor nadležnih organa u vidu generalnih mjera koje će država predstaviti u cilju zatvaranja ovog predmeta.

Ne ulazeći u nadležnosti Vrhovnog suda Crne Gore, kao ni izbor mjera za koje nađete da su neophodne kako bi se izvršile međunarodnopravne obaveze države Crne Gore u odnosu na predmetnu presudu, ipak želimo da ukažemo da bi bilo poželjno da se Vrhovni sud Crne Gore kroz pravni stav ili drugi odgovarajući i jasan način opredijeli o ovom pitanju, odnosno **definiše nadležnost za meritorno odlučivanje u sporovima povodom ekshumacije radi premještanja posmrtnih ostataka srodnika iz jednog grobnog mjesta u drugo, pri čemu nema saglasnosti za premještaj od vlasnika grobnog mjesta iz kojeg se želi izvršiti ekshumacija.**“

U odgovoru na dopis, Vrhovni sud je 11.02.2021.godine obavijestio Kancelariju zastupnika da je u cilju izvršenja predmetne presude cirkularnim pismom svim predsjednicima sudova u Crnoj Gori dao instrukcije da u budućoj praksi primjenjuje standarde iz presude *Dražković*. Konkretno, nadležni sudovi su dužni da u sličnim slučajevima „prepoznaju postojanje prava iz člana 8 Konvencije“ i da meritorno ispituju tužbeni zahtjev koji je usmjeren na ekshumaciju posmrtnih ostataka iz jednog grobnog mjesta u drugo. S obzirom na to da je riječ o izuzetno rijetkoj vrsti sporova, ovakva mjera će biti dovoljna da se spriječe slične povrede u budućnosti.

Zastupnik je u obavezi da štiti državne interese i da se stara o prevenciji na način što će raditi na razvijanju svijesti državnih službenika i njihovih rukovodilaca kada su u pitanju utvrđene povrede od strane Evropskog suda. Navedeno je od posebne važnosti, jer država zbog nesavjesnog rada njenih organa može imati velike finansijske izdatke koji su isplaćivani iz državnog Budžeta. Posljednji predmet koji nam može poslužiti kao velika opomena je predmet *KIPS DOO protiv Crne Gore*, gdje je iz državnog budžeta zbog propusta državnih organa isplaćeno podnosiocu predstavke 4.535.595,20 eura.

Najbolja prevencija biće utvrđivanje odgovornosti svakog pojedinačnog organa koji je svojim propustima, postupanjem ili nepostupanjem doveo do ustanovljavanja povrede nekog od Konvencijom zaštićenih ljudskih prava i sloboda, kroz **princip finansijske odgovornosti**.

Kao što smo i u prethodnom godišnjem izvještaju naveli, model finansijske odgovornosti bi se sastojao od dvije faze:

a) Isplate dosuđenog pravičnog zadovoljenja, koja bi se vršila iz posebnog odjela Budžeta države, kako bi se izbjeglo kašnjenje u isplati, plaćanje zatezne kamate i očuvala međunarodna reputacija države;

b) Nakon prvog koraka, sledeći bi bio refundacija isplaćenog iznosa, koja bi se vršila iz budžeta državnog organa, organa državne uprave, organa lokalne samouprave, odnosno lokalne uprave, pravnog lica ili drugog subjekta koji vrši javna ovlašćenja čijim je pojedinačnim aktom, radnjom ili nepostupanjem nastupila povrede Konvencije, kako bi se povećao stepen odgovornosti u radu tih organa.

Navedeni model finansijske odgovornosti doprinio bi jačanju svijesti institucija sistema, odnosno njenih službenika. Samom prevencijom koju bi na taj način postigli, primijenili bi standarde Evropskog suda za ljudska prava, posebno načela supsidijarnosti, prema kojem je na državi da svojim građanima obezbijedi zaštitu ljudskih prava i sloboda na primarnom nivou, kako ne bi zaštitu svojih prava tražili na sekundarnom nivou, odnosno pred Evropskim sudom za ljudska prava.

VIII ZAKLJUČCI

Zastupnik Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava predlaže da Vlada Crne Gore razmotri Izvještaj i donese sljedeće:

Z A K L J U Č K E

1. Usvaja se Izvještaj zastupnika Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava za 2020.godinu.

2. Zadužuje se Ministarstvo unutrašnjih poslova da kroz program obuke koji sprovodi JU Viša stručna škola „Policijska akademija“ u Danilovgradu prema službenicima policije kroz poseban sistem edukacije sprovede osnaživanje znanja i vještina postojećeg policijskog kadra u oblasti prevencije torture, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, a u cilju sprječavanja budućih povreda apsolutnog prava zabrane mučenja iz člana 3 Konvencije.

3. Zadužuje se Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija da preko Uprave za kadrove:

- nastavi sa realizacijom posebnog programa obuke o standardima Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, za sve zaposlene koji obavljaju poslove visokog i srednjeg rukovodnog kadra u organima državne uprave, organima i službi lokalne samouprave i javnim ustanovama, kao i za ovlašćena službena lica koja vode upravni postupak i donose rješenja, čije odluke mogu biti predmet sudskog postupka pred Upravnim sudom Crne Gore, kako bi se preduprijedilo kršenje prava na suđenje u razumnom roku i drugih povezanih ljudskih prava i osnovnih sloboda u upravnom postupku;

- organizuje obuku primjene u praksi „*Zakona o zabrani zlostavljanja na radu*“, rukovodioca državnih organa, organa državne uprave, organa i službi lokalne samouprave i javnih ustanova, čiji se službenici postavljaju za medijatore-posrednike za postizanje sporazuma među strankama u sporu, a u cilju sprječavanja budućih povreda prava na privatnost iz člana 8 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda;

4. Zadužuje se Ministarstvo finansija i socijalnog staranja da u vršenju nadzora nad radom Zaštitnika imovinsko-pravnih interesa Crne Gore osigura dosljednu primjenu *Načelnog pravnog stava* Vrhovnog suda Crne Gore, Su I br.343-2/20 od 15.12.2020.godine, kojim je regulisano pitanje tumačenja prava privatne svojine u zoni morskog dobra, a u cilju sprječavanja nepotrebnih finansijskih izdataka po Budžet Crne Gore.

5. Preporučuje se Vrhovnom državnom tužilaštvu Crne Gore da u okviru svoje nadležnosti posebnu pažnju usmjeri efikasnijem izvršavanju presuda Evropskog suda za ljudska prava u kojima je utvrđena povreda člana 3 (zabrana mučenja) Konvencije i preduzme sve neophodne mjere i korake kako bi se okončala istraga u predmetu koji još nije zatvoren pred Komitetom ministara Savjeta Evrope (*predmet Siništaj*), kao da se nadležni državni

tužiocu u cjelosti pridržavaju obavezujućeg *Uputstva opšteg karaktera* Vrhovnog državnog tužilaštva, Tu.br. 10/19 od 27.juna 2019.godine.

6. Preporučuje se Centru za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu da nastavi sa kontinuiranim stručnim usavršavanjem i obukom sudija, državnih tužilaca i savjetnika u sudovima i državnim tužilaštvima sa ciljem njihovog profesionalnijeg osposobljavanja za jasnu i pravilnu primjenu standarda iz sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava na nacionalnom nivou, kao i da razmotri mogućnost dodatne edukacije sudija o implementaciji „*Zakona o alternativnom rješavanju sporova*“ u svim građanskim postupcima sa posebnim akcentom na mogućnost posredovanja u već započetim predmetima, a u cilju što veće primjene alternativnog načina rješavanja sporova, što bi sveukupno sa drugim preduzetim mjerama doprinijelo efikasnosti sudskih postupaka.

7. Preporučuje se Sudskom savjetu i Vrhovnom sudu Crne Gore, da u cilju postizanja što veće efikasnosti sudskog sistema, obezbjeđivanja jednake pravne zaštite građana u sudskim postupcima, rješavanja predmeta u skladu sa načelima pravičnosti postupka i uz poštovanje ljudskih prava zagarantovanih Konvencijom, razmotri mogućnost unapređenja modela sveobuhvatnih, jasnih i dugoročnih mjera koje je neophodno preduzeti na nacionalnom nivou kako bi se smanjio broj neriješenih predmeta i skratilo vrijeme trajanja sudskih postupaka, čime bi se doprinijelo smanjenju broja podnijetih novih predavki pred Evropskim sudom za ljudska prava, kao i povećanju povjerenja javnosti u rad sudstva.

8. Preporučuje se Ustavnom sudu Crne Gore da uz angažovanje svih svojih kadrovskih i stručnih kapaciteta razmotri mogućnost pronalaženja adekvatnih mjera za smanjivanje broja neriješenih predmeta po ustavnim žalbama iz ranijih godina, kao i da započne međusudski dijalog kako sa Vrhovnim sudom Crne Gore tako i sa drugim relevantnim institucijama sistema u cilju unapređenja domaćeg sistema zaštite ljudskih prava i osnovnih sloboda.

**Zastupnik Crne Gore pred
Evropskim sudom za ljudska prava
Valentina Pavličić, s.r.**